

د قرآن پلوشې

د يوسف سوره

Ketabton.com

پلورل شوی صحرايي زلمی!

خنګه له زندانه قصر ته ورسېدو

او د نړۍ تر ټولو د ستر او متمدن ملك پاچا شو؟

راشئ د يوسف له سوري ئې زده كړو!

بسم الله الرحمن الرحيم

سریزه

که تاریخي پېښو ته په عامیانه سترگه وکتل شي نو دا گمان په انسان کي راولاړوي چي اقتدار به تل په واکمني طبقې کي له یوه نه بل ته انتقالېږي او له واکمنانو به د دوی اولاد ته په میراث پاته کېږي، دا ورته گران او حتی محال برېښي چي په لاندي طبقې کي چا ته اقتدار په لاس ورشي، د عامیانه ذهن خاوندان دا د تاریخ پرېکنده حکم گڼي چي واکمنه طبقه به تل حکومت کوي او محکومه طبقه به تل د دوی واکمنۍ ته غاړه ږدي، د پیغمبرانو عليهم السلام او د مصلح دعوتگرانو او انقلابیونو یوه لویه ستونزه تل دا وه چي څنگه خلک په دې قانع کړي چي دا یو غلط ذهنیت دی، دا ذهنیت د ټولني روان وضعیت په دوی کي راپیدا کړی، دوی کولی شي دا حالت بدل کړي، د ظالمو واکمنانو تخت او تاج رانسکور کړي او اقتدار ئې پای ته ورسوي، عام ولس یوازي په استدلال سره په دې خبري نه شو قانع کولی چي په دوی کي د دې حالت د بدلولو او د یوه انقلاب راوستو توان شته، که دوی همت وکړي، ملا وتړي، د ظلم په خلاف پاڅي نو الله تعالی به ئې مرسته کوی، په دې وینا د باور کولو لپاره باید داسي تاریخي واقعیتونه د دوی مخي ته کېښودل شي چي دا حقیقت ثابتوي، دلته ده چي په مخکنیو تاریخي پېښو د استناد ضرورت مخي ته راځي او همدا سبب دی چي

قرآن د تېرو امتونو قصې زموږ مخي ته ږدي، قرآن د همدې لپاره د يوسف عليه السلام او موسى عليه السلام قصه په ډېر تفصيل سره رااخلي او په ترڅ کي ئې همدا حقيقت موږ ته ثابتوي، موږ ته وايي: وگورئ څنگه يو پلورل شوی صحرايي زلمی له زندانه قصر ته ورسېدو او د نړۍ تر ټولو د ستر او متمدن ملک پاچا شو؟ وگورئ د فرعون د غلامانو له ډلي نه څنگه يو فراري زلمی په دې موفق شو چې مظلومان د ظالمانو په ضد متحد او پاڅون ته چمتو کړي، بري ته ورسېږي او فرعون او لښکري ئې د سيند په څپو کي غرق شي!!

د يوسف سوره په مکه مکرمه کي هغه وخت نازل شوې چي پيغمبر عليه السلام د قريشو له سخت مخالفت سره مخامخ وو، د دغو مخالفتونو لارښوونه د قريشو هغو مذهبي او قومي مشرانو کوله چي پيغمبر عليه السلام او د هغه دعوت ئې د خپل زعامت لپاره ستر گواښ بالو، هغوی د رسول الله صلي الله عليه وسلم د فکري او اخلاقي عظمت په وړاندي ځان وړوکی احساساوو او داسي ئې انگېرله چي د ده سپېڅلی شخصيت، لوړ اخلاق، اوچت افکار، عدالت غوښتنه، د مظلومانو ملگرتيا او له ظلم، فساد او بې عدالتۍ سره ئې نه پخلا کېدونکې مبارزه به د دې سبب شي چي د قريشو مذهبي او قبيلوي زعما او مشران له زعامت خلع شي او ټول خلک به پيغمبر عليه السلام د زعيم او مشر په توگه غوره کړي، د همدې لپاره ئې د پيغمبر عليه السلام په ضد مخالفتونو ته لمن وهله او د لارياتولو لپاره ئې هلي ځلي کولې

دغو مخالفتونو هغه وخت زور واخيست چي د قريشو مشرانو وليدل چي د قوم ځوانان او د ټولني صالح او نېک شخصيتونه د پيغمبر عليه السلام دعوت ته په پراخه پيمانه لبيک وايي، د غورځنگ لمنه په چټکۍ سره پراختيا مومي او د مؤمنو ځوانانو گواښل، تعذيب او فشار هم د دغه دعوت د مخ په زياتېدونکي خپرېدو مخه نه شي نيولی، له همدې امله د دوی يوې ډلي هڅه کوله چي رسول الله صلي الله عليه وسلم له مکې نه تبعيد کړي، بله ډله ئې د ده په وژلو پسې وه او نورو د ده په بندي کولو ټينگار کاوو.

په دې مبارکې سورې کې د انسان څو اساسي پوښتنو ته ځواب ویل شوی:

• په فکري او سیاسي مبارزاتو کې وروستی بريا د چا په برخه کېږي؟ هغه چې په وسلو سمبال وي، تر خپل حریف او رقيب ئې مادي او مالي امکانات زیات او وسایل ئې مخکې تللي؟ او که هغه چې له فکري او اخلاقي پلوه پر خپل حریف برلاسی وي؟

• آیا صالح او نېک شخصیتونه به هیڅکله له کړاوونو سره نه مخامخ کېږي، تل او د ژوند په هر پړاو کې به بريالي وي؟ د دوی ملگري او د دوی په لار تلونکي به هم له ستونزو سره نه مخامخ کېږي، څوک به ئې مخالفت نه کوي، د دوی د دښمنۍ لپاره به ملا نه تړي؟ او که څوک د دوی دښمنۍ ته ملا وتړي نو تل به ناکام او نامراده وي؟

• آیا له کړاوونو، ستونزو او آزمېښتونو سره مخامخېدل د یوه شخصیت یا یوې ډلې د اشتباهاتو، غلطیو، تېروتنو او ناسموالي نښه وگڼو؟ او داسې وانگېرو چې د الله تعالی له لوري په عذاب اخته شوي، د خپلو گناهونو سزا ورکړې شوې او د الله تعالی له تأیید او حمایت نه محروم شوي؟

• که داسې نه وي نو له مصیبتونو سره د دوی د مخامخېدو لپاره څه توجیه لرو؟ آیا دا یو طبیعي بهیر دی؟ د الله تعالی سنت داسې دی چې هم نېکان له آزمېښتونو سره مخامخ کوي او هم بدان؟ آیا د چا لپاره ستونزي او کړاوونه د بدو عملونو سزا وي او چا ته د درجو د لوړولو، کمال ته د رسولو او د فکري او عملي ودې ورکولو ذریعه؟

دې پوښتنو ته د سم او دقیق ځواب نه موندل او په دې اړه ناسم او غلط قضاوت د دې باعث شي چې انسان د پېښو په اړه په خپلو قضاوتونو کې اشتباه وکړي، غلط دریځ غوره کړي، ناکام ته د کامیاب په سترگه او بريالي ته د نامراد په سترگه وگوري!!

دا یوازې قرآن نه دی چې دې اساسي پوښتنو ته ئې دقیق او علمي ځوابونه ورکړي، بایبل د نړېوالو بل ستر مذهبي کتاب هم د دې هڅه کړې چې دغو پوښتنو

ته ځواب ووايي، خو داسې ناقص ځواب چې خپل هيڅ مخاطب نه شي قانع کولی، بايبل د ايوب عليه السلام د قصې په ترڅ کې دې پوښتنو ته د ځواب ويلو هڅه کړې، خو ناکامه هڅه، که څه هم په بايبل کې تر ټولو غوره برخه چې په ويلو ارزې همدا د ايوب عليه السلام قصه ده، بايبل د يوسف عليه السلام قصه هم په ډېر تفصيل سره رااخيستې، خو داسې لکه څوک چې د يوه قوم شجره بيانوي، يا د پېښو تاريخ ليکي، نه مخاطب ته کوم پند او نصيحت په کې نغښتی، نه د ادب مينه وال خوند ترې اخلي او نه د عقل او پوهې خاوندانو زړه ته لار مومي، خو په مقابل کې ئې قرآن له يوې خوا د بايبل غلطې تاريخي څېړنې تصحيح کوي، د پېښو حقيقي انځور وړاندي کوي، له بلې خوا دا قصه د څو ډېرو اساسي او مهمو پوښتنو په ځواب کې وړاندي کوي او د قصې په هرې برخې کې يوې پوښتنې ته ځواب وايي او د يوه ستر حقيقت تاريخي بېلگه زموږ مخې ته ږدي، له يله پلوه ئې بيان هومره جالب او زړه راښکونکی چې په يو ځل اورېدو سره د انسان د زړه تل ته رسي او په حافظې کې ځای نيسي، د قصو په اړه د بايبل او قرآن ترمنځ نه يوازې له دې پلوه ژور توپيرونه شته چې د قرآن وينا، د بيان اسلوب، الفاظ او جوړښت ئې ډېر دقيق، خوندور او اغېزناک دي، هر لفظ ئې په ډېر دقت سره غوره شوی او په خپل مناسب او بنايسته ځای کې کارول شوی او هر يو خاص مطلب افاده کوي، خو د بايبل داسې چې يوه برخه ئې د بلې برخې متناقض، الفاظ او د جملو ترکيب ئې له رکاکتونو ډک، نه ئې عقلمن انسان منلی شي او نه د ادبي سليقې خاوند ترې خوند اخيستی شي، بلکې له دې پلوه به هم د دواړو ترمنځ ژور توپير وگورئ چې د قرآن قصې ځانگړې موخې او اهداف تعقيبوي، هره قصه د يوه ستر مطلب د ښه توضيح لپاره وړاندي کوي، په هرې قصې کې لارښوونې او درسونه لري، خو د بايبل قصې فقط قصې او شجرې دي، د يوسف عليه السلام قصه ئې يوه ښه بېلگه ده، دا قصه په قرآن کې په دومره بنايسته او خوندورې بڼې کې راغلې چې د قرآن هر مينه وال ئې په ډېرې آسانۍ سره حفظ کولی شي، په عربي هېوادونو کې خو وضعيت داسې دی چې اکثر امامان په دې خاطر په لمانځه

کي د دې سورې له قرائته ډډه کوي چي که احياناً په کي غلط شي نو له ډېرو خواوو به فتحه ورکول کېږي. په همدغې خوندورې او آساني سورې کي د الله د لارې مجاهدينو ته هومره ژورې او پراخې توصيې او لارښوونې شوې چي هر مجاهد ته ئې يادول ضروري برېښي.

دا هم د قرآن يو ستر اعجاز دئ چي د نزول له نېټې تر ننه په مليونهاوو خلکو هغه حفظ کړی، تاسو به په ټولي نړۍ او ټول بشري تاريخ کي هيڅ داسي مذهبي او غير مذهبي، د شعر يا د نثر کوم کتاب ونه مومئ چي د قرآن په اندازه حافظان ولري!! د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: دا ولې تاسو په خپل اوږده تاريخ کي د بايبل محدود شمېر حافظان هم نه لرئ؟! ځواب ئې څرگند دئ: انسان هغه کلام ژر حفظ کولی شي چي د زړه ډډه ئې ورته پرانيستلې شي، له عقل سره ئې اړخ ولگوي، محتوی ئې لوړه او د الفاظو ترکيب ئې خوندور وي، باور وکړئ چي ما په ټول بايبل کي يوازي د داؤد مزامير داسي وموندل چي څه نا څه د انسان د زړه دروازه ورته خلاصه شي او په هغه کي معنوي او ادبي خوند او ښکلا احساس کړي، له دغو څو پاڼو پرته نور په ټول بايبل کي څوک دا خوند او ښکلا نه شي موندلی.

د نړۍ د يوه داسي ستر او متمدن ملک پاچايي چي سيال ئې نه درلود، د يوه داسي صحرايي زلمي په لاس کي پرېوتل چي خپلو وروڼو په څا کي وغورځاوو، د يوه مريي په توگه په لږه بيه خرڅ شو، د پاک لمنۍ په جرم زندان ته ولاړ او نږدې لس کاله ئې د زندان په تورو خونو کي تېر کړل، له هر چا سره دا پوښتنه راولاړوي چي آيا دا يو تصادف وو؟ او که د الله تعالی يو ثابت او نه بدلېدونکی سنت؟ څوک چي په خدای او په دنيا او آخرت کي په الهي مکافات او مجازات باور لري نه داسي پېښو ته د يوه تصادف په سترگه گوري او نه د نړۍ نورو پېښو او حوادثو ته، که دا په عالم کي طبيعي پېښي دي او که د انسان په ژوند کي لوړې ژورې، که دا د ښه او ښک انسان له ستونزو او کړاوونو سره مخامخېدل دي او که د شريرو او بد انسان سوکاله، مرفه او آرام ژوند، که دا د مستحق ماتې ده او که د

نامستحق برياً، خو هغه چي په الله تعالى باور لري او هغه د عالم او د عالم د ټولو پېښو پالونکی او سمبالوونکی گڼي، د پېښو په اړه نه داسي باور ساتلی شي او نه داسي قضاوت کولی شي، هغه د ښه، ښکې عمله او صالح انسان د مکافات او د بد عمله او ظالم انسان د مجازات کېدو لپاره خو مضبوط دليل لري او دا د عادل الله تعالى له لوري مکافات او مجازات گڼي او همدا د الله تعالى د شته والي په اړه د دليل په توگه وړاندي کوي، خو د دې عکس حالت او هلته چي ښکې له کړاوونو سره مخامخ وي، زندانونو ته ځي، له هېواده شړل کېږي او پر له پسې ستونزي گالي او مفسدين او ظالمان د اقتدار پر گدی ناست او مرفه او سوکاله ژوند لري، ناچار بايد د دې لپاره د منلو وړ توجیه وړاندي کړي چي هم خپل تشويشونه او اندېښنې رفعه کړي او هم د مخالفينو پوښتنو ته ځواب ووايي.

د پيغمبرانو عليهم السلام په شمول د ټولو مصلحينو په اړه د دوی مخالفينو ويلې چي که دوی په حقه وی نو د ولس له مخالفت سره به نه مخامخ کېدل او په هر گام کي به له کړاوونو او ستونزو سره لاس او گړپوان نه ول، هغو خلکو چي د پيغمبر عليه السلام او د ده له دعوت سره مخالفت ته ئې ملاتړلې وه، خپل ټول وسايل او امکانات ئې د دې الهي نهضت د مقابلي لپاره کارول او د پيغمبر عليه السلام ياران ئې د مکې په مبارکې وادي، دا د الله د کور حرم کې، ترشديد تعذيب لاندې نيولي وو، ويل به ئې: په دې خبري څنگه باور وکړو چي محمد عليه السلام د خدای پيغمبر دئ، د ټولو ملائکو مطاع جبرئيل د الله له لوري ده ته د الهي وحي قاصد دئ، دا ادعا کوي چي لار ئې حقه او الله ئې مل دئ!! په داسي حال کي چي دی او ياران ئې له دغو سختو کړاوونو او ستونزو سره مخامخ دي، په هر گام کي مصيبتونه او ابتلاءات ورته منتظر، تعذيب کېږي، له ملک نه شړل کېږي او وژل کېږي!! دا ولې د ده خدای د ده مرسته نه کوي؟ ولې ملائکي د ده مرستي ته نه راځي؟ ولې د ده مخالفين د الله په عذاب نه اخته کېږي؟ قرآن د يوسف په سورې کي دې پوښتنو ته ځواب ورکوي او وايي: له کړاوونو او ستونزو سره مخامخېدل يو داسي الهي سنت دئ چي پيغمبران هم

ورسره مخامخ شوي. الله تعالى انسان داسي پيدا كړې چې خامخا به د راز راز محنتونو او مشقتونو له كړلېچونو نه تېرېږي، لوړې ژورې به گوري او كړاوونه به گالي، له مصيبتونو سره د چا د مخامخ كېدو معنی دا نه ده چې هغه د الله له تاييد نه محروم او لاره ئې ناسمه ده!! تاسو سخته اشتباه كړې چې دا انگېرنه مو د خپلو قضاوتونو لپاره ملاك او معيار گرځولې، مگر يوسف عليه السلام هم د خپلو ورونيو په وړاندي او هم د عزيز مصر او د ده د مېرمنې په وړاندي په حقه نه وو؟ آيا خپلو جفاكارو ورونيو په دې خاطر په كوهي كې وانه چاوو چې پر پلار گران وو؟ مگر د مصر واكمنانو د پاك لمنۍ په جرم زنداني نه كړ؟ خو پابله څه وه؟ د ده او د ده د ورونيو؟ آيا دغه مظلوم انسان، دا پلورل شوی، صحرايي زلمی! د زندان له تورې خونې د پاچايۍ قصر ته ونه ورسېدو او د نړۍ د هغه مهال ترټولو د ستر او متمدن ملك پاچا نه شو؟

د هر انسان د ژوند بهير ته پام وكړئ، د هرچا ژوند له لوړو ژورو ډك، كمزورۍ، ضعيف او محتاج دنيا ته راشي، بل ته په هرڅه كې اړ، لاس پښې وهي، له يوه نه بل اړخ ته نه شي او بنسټی، بل څوك بايد د ده مرسته وكړي، خپله غذا په اوبنكو، ژړا او چيغو ترلاسه كوي، چې له ځمكې د پورته كېدو شي نو هرگام په ډېر زحمت پورته كوي، په هر قدم كې پر مخ لوېږي، له راز راز بيماريو سره د دوامدارې مقابلې لړۍ ئې په مخ كې، دردونه او رنځونه، تر څو ځوان شي، د ژوند بهير ئې نوی پړاو پيل كړي او ستونزي ئې نوې بڼه او پېچلي ابعاد، له يوې نزاع لا نه وي فارغ شوی چې په بلې سر شي، يو مشكل ئې لا نه وي حل چې له بل سره مخامخ شي، له يوې بيمارۍ روغ شي په بلې اخته، دغه دئ د انسان د ژوند حقيقي انځور، له ستونزو سره مخامخ كېدل ئې د ژوند طبيعي بهير، د الهي سننو مطابق او د ژوند لازمه. خدای جل شأنه انسان داسي نه دئ پيدا كړې چې تل به د گلانو د پانو په بستر خملي، الله د گلانو ترڅنگ اغزي پيدا كړي، د خدا تر څنگ ژړا، د خوشحالی ترڅنگ غم، د سوکالی ترڅنگ ستونزي.

قرآن فرمايي چې الله تعالى د ځمكې اقتدار صالحانو ته سپاري نه

گناهگارانو ته، که چېرې گناهگاران اقتدار ترلاسه کړي نو دا د الله تعالی د مرضي خلاف حالت دی، دا حالت د انسانانو د خپلو غلطو تصرفاتو او گناهونو نتیجه ده، الله تعالی انسان آزاد او د اختیار خاوند پیدا کړی، ده له خپل اختیار نه غلطه استفاده کړې او دا حالت ئې راپیدا کړی، یوه د ظلم لار غوره کړې او بل ظلم ته تسلیم شوی، الله تعالی نه په دې راضي کېږي چې څوک ظلم وکړي او نه په دې چې څوک ظلم ته تسلیم شي او د ظالم ملگرتیا وکړي. الله تعالی په دې نه راضي کېږي چې څوک په مصیبتونو اخته شي، برعکس له مصیبتونو نه د انسان ژغورل خوښوي او خپلو صالح بندگانو ته امر کوي چې په مصیبتونو د اخته انسانانو مرسته وکړي، دوی ته فرمایي: وږې، تږې او لوخ ته خوراک، څښاک او جامه ورکول داسې وگنځئ لکه چې ما ته مو راکړي وي، د مظلوم ملگرتیا داسې وشمېرئ لکه چې زما مرسته مو کړې وي، قاضي ته د عدالت کولو امر کوي، د ده بې عدالتي د دې لپاره نه ده چې خدای غواړي همداسې وشي، یوه مظلوم ته د ظالم قاضي په لاس سزا ورکړي او په دې سزا خوشحاله کېږي، ظالم قاضي د الله تعالی د حکم او رضا خلاف عمل کړی، له هغه اختیاره ئې غلطه استفاده کړې چې الله تعالی هغه ته د نورو انسانانو په څېر ورکړی، که له ظالم او مظلوم نه دا اختیار سلب شي بیا خو انسان د تېږې او ونې په څېر په یوه محکوم او مجبور مخلوق بدلېږي!! څوک چې د انسان د بدو کارونو په وجه په هغه خدای اعتراض کوي چې انسان ئې پیدا کړی!! او هغه ته ئې اختیار او د ښه او بد له منځه د یوه د غوره کولو واک ورکړی، هغه د سطحي نظر خاوند دی، د قضیې یوه اړخ ته ئې کتلي او بل اړخ ئې له پامه غورځولی، دې ته ئې پام نه دی کړی چې دا د انسان د هغه اختیار نتیجه ده چې په سبب ئې انسان ته پر ټولو مخلوقاتو شرف او غوره والی ورپه برخه شوی، د همدې اختیار په سبب هغه ترملائکو هم غوره گڼل شوی. چا چې یو ډېر حساس کمپیوټر، داسې چې بېلگه ئې نه موندل کېږي او تر نورو زیات کارونه کولی شي، په دې موخه جوړ کړی چې د انسان کارونه ورته آسانه کړي، که اوس اتیا په سلو کې خلک له دې حساس کمپیوټر نه د نېکو مقاصدو

لپاره استفاده کوي او شل ئې د غلطو مقاصد لپاره کاروي، آیا سمه ده چې د کمپیوتر جوړوونکی ملامت کړو او د اعتراض وړ ئې وگهو؟!

کله چې د یوسف سوره نازلېده نو پیغمبر علیه السلام او د ده یاران او ملگري له داسې سختو ستونزو سره مخامخ ول چې له لږو کسانو پرته نه چا دا گمان کولو چې دوی به مقاومت ته دوام ورکړی شي او پر خپلو زورورو دښمنانو به غالب شي او نه ئې دا جرأت کولو چې د دوی په څنگ کې ودرېږي او د هغو ملامتوونکو کړاوونو زغملو ته چمتو شي چې دوی ورسره مخامخ ول.

د ابو لهب په څېر د رسول الله صلي الله عليه وسلم نږدې خپلوان هم د دې په ځای چې د ده ملگرتیا او ملاتړ وکړي، د ده د خورا بدو دښمنانو په کتار کې ودرېدل؛ د همدغو مخالفونو او دښمنیو په طوفان کې د یوسف سوره نازلېږي او د یوسف علیه السلام د قصې په ترڅ کې له یوې خوا د ده مخالفینو ته وایي چې ستاسو برخليک به هم د یوسف علیه السلام د مخالفینو په څېر وي، هغوی هم د یوسف علیه السلام پرضد درځې او کینې لاره ونيوله او د هغه په حق کې ئې له هېڅ ډول ظلم او جفانه ډډه ونه کړه، د هغه د وژلو او شړلو توطیه ئې جوړه کړه، کوهي ته ئې واچاوو، پرې ئې بنود چې د مریي په شان په لږه بیه وپلورل شي، زندان ته ئې کش کړ او پرله پسې کلونه ئې په زندان کې وساتو؛ مگر په دې بريالي نه شول چې الهي مقدرات بدل کړي او هغه مقام ته د یوسف علیه السلام د رسېدو مخه ونیسي چې له ده سره وړ وو.

د یوسف سوره هغه وخت ښه جاجولای شو او د هر آیت په مفهوم او د مضامینو په پراخو ابعادو ئې هغه وخت ښه پوهېدلی شو چې د دې سورې د نزول په وخت کې د مکې حاکمه فضا او هغه پیغام چې د غورځنگ موافقینو او مخالفینو د دې سورې له هر آیت نه اخیستلی، په نظر کې ولرو.

دا مبارکه سوره د هغو کسانو پوښتنو ته دقیق ځوابونه ورکوي چې غواړي پوه شي له مصلح او زړه سواندو دعوتگرانو سره د شدید مخالفت وجه څه وي؟ څوک ئې مخالفت کوي او ولې؟ او د دې مخالفت پاېله به څه وي؟ هغه چې غواړي

پوه شي صالح قيادتونه كوم او مواصفات ئې څه دي او د ناصالح سياسي او اجتماعي زعامتونو ځانگړتياوې كومي دي؟ د دې مباركې سورې په ترڅ كې د جاهلي ټولني د سياسي او اجتماعي زعامت اخلاقي ځانگړتياوې په ډېره دقيقه او حكيمانه توگه انځور شوي، خداى خبر چې د قريشو مفسد مشران به د دې سورې په اورېدو سره څومره غصه شوي وي؟ دوى ته د دې سورې په هغې برخي كې چې د عزيز مصر او د مصر د نورو مشرانو د كورنيو اخلاقي حالت په كې انځور شوى، د خپلو كورنيو بد حالت ترسترگو كېدو او له همدې سورې نه پيغمبر عليه السلام دا درس اخيستی وو چې كله د يوه سرلوري فاتح په توگه مكې ته داخل شو، ټول قريش د ده د سختو كينه كېنو دښمنانو په شمول د كعبې خوا ته راغونډ وو او دې ته منتظر چې وگوري پيغمبر عليه السلام به د دوى د تېرو دښمنيو څه سزا وركوي، سرونه ئې له شرمه ټيټ او وېرې اخيستي، كله چې پيغمبر عليه السلام ترې پوښتنه وكړه: له ما څه انتظار لرئ؟ له عذر، خجالت، عجز او انكسار نه په ډك غږ ئې ځواب وركړ: هماغه انتظار چې له يوه مهربان او كريم مشر وروره كېدى شي!! او هغه په ځواب كې ورته وويل: زما ځواب همغه دى چې زما ورور يوسف عليه السلام خپلو وروڼو ته وركړى وو، اذهبوا و انتم الطلقاء: ځئ تاسو آزاد يئ!!

د دې سورې روښانه او مدلل آيتونه د هغو ډېرو كسانو پوښتنو ته دقيق ځوابونه وركوي چې د سياسي ډلبنديو او رقابتونو په فضا كې ژوند كوي او د خلكو د قيادت او زعامت ترلاسه كولو لپاره د سياسي مشرانو او زعامتونو ترمنځ د ټكر او رقابتونو شاهد دي او غواړي چې د دې شخړو او رقابتونو لاملونه، محركات، پاېلي او عواقب وپېژني.

حكمتيار

بسم الله الرحمن الرحيم

راشئ چي د يوسف له سورې ئې زده كړو!

د سورې معرفي:

د يوسف سوره ۱۱۱ آيتونه لري چي د سريزي له دريو او د سورې د تتمې له اتو آيتونو پرته نور ټول ئې د يوسف عليه السلام هغې قصې ته ځانگړي شوي چي له بې شمېره ژورو لارښوونو او پراخو او اغېزناكو عبرتونو ډكه ده، د سر او پاى آيتونه هم د قصې لپاره د مقدمې او تتمې حيثيت لري، ټول آيتونه ئې د لومړيو دوو آيتونو په څېر يا (مبين) ته په ورته صيغو پاى ته رسېدلي او يا (تعقلون) ته په ورته صيغو، خو دې ته مو پام وي چي په (ن) او (م) پاى ته رسېدلې ورته صيغې د وزن له پلوه شيبه او يو شان گڼل كېږي، لكه (مبين) او (حكيم)، د همدې لپاره په ټول قرآن كي دا صيغې د هموزنو صيغو په توگه راوړل شوې، نه دېرشم او يو څلوېښتم آيتونه په داسي صيغو پاى ته رسېدلى چي د غږ وزن ئې له دغو دواړو اوزانو سره توپير لري، يو ئې د (تستفتيان) بل ئې د قهار په صيغې پاى ته رسېدلى. خو دا دواړه آيتونه داسي دي چي له وريسې آيتونو سره تړلي دي او د وروستي آيت په پاى كي بايد توقف وشي. همداراز پنځه شپېتم او شپږشپېتم آيتونه په يسير او وكيل سره پاى ته رسېدلي، چي د مبين هموزنه گڼل شوي.

لكه څرنگه چي دغه سوره په دريو تورو (ا.ل.ر) سره پيل شوې، همدا رنگه د

دې سوري محوري مضامين چي ټول آيتونه ئې پر مدار څرخي، هم درې دي، په بل عبارت دا درې حروف دې ته اشاره کوي چي په دې سوري کي درې اساسي موضوعات څېړل شوي، که تاسو د سوري ټول مطالب په غور سره له نظره تېر کړئ نو ډېر ژر به متوجه شئ چي دلته د لاندې دريو مطالبو لپاره تاريخي بېلگي او مثالونه وړاندي شوي او د يوې بنکې او زړه رابنکونکې قصې په ترڅ کي د مخاطب مخي ته ايښودل شوي:

الف: خداى پالونکي او د الله د لارې لاروي، حتماً له سختو آزمېښتونو او کړاوونو سره مخامخ کېږي، دا آزمېښتونه کله هومره سخت وي چي د پيغمبرانو عليهم السلام په څېر اولوالعزمه شخصيتونه هم د يأس او ناهيلۍ پړاو ته رسېږي او داسي انگېري چي د الهي حتمي مرستي او پر دښمن باندې د حتمي بري او برلاسي په اړه د دوى هيلي، انتظارات او باورونه بې ځايه وو، هسي ئې گمان کړى وو چي د خپلي مبارزې د عاجل او حتمي بريا شاهد به وي او د دښمن ماتې به په خپلو سترگو وگوري. خو دا دئ له اوږدې مبارزې وروسته نه يوازي د دې انتظار د تحقق هيڅ نښي نه تر سترگو کېږي بلکي برعکس له داسي پرله پسې کړاوونو سره مخامخ يو چي ترې وتل محال برېښي!

ب:- خو د همدغو سختو آزمېښتونو په پای کي او هغه مهال چي دوى له خپلي حتمي بريا او پر دښمن له برلاسي ناهيلي او مايوس شوي، ناڅاپه ئې الهي مرسته په برخه شوې، له کړاوونو ژغورل شوي او بري ته رسېدلي.

ج:- د شر او فساد هغه ځواکونه چي د پيغمبرانو د دعوت او بلني په وړاندي درېدلي له خداى پالونکو سره د پرله پسې ټکرونو په پای کي، د دوى د انگېرنو، انتظاراتو او باورونو په خلاف او ناڅاپي د الله تعالى له کلکي مواخذې سره مخامخ شوي او په شديد او دردوونکي الهي عذاب اخته شوي، نه خپلو پراخو وسايلو او امکاناتو له دې عذابه ژغورلي او نه خپلو پلويانو او مرستندويانو.

دا درې مهم مبحثونه د سوري له وروستي آيت نه مخکي په ايجاز او

لنډيز سره داسي راغلي:

الله صلي الله عليه وسلم څخه پوښتنه ونه کړه، همدا وجه ده چې په دې اړه هېڅ روایت نه لرو، د وخت په تېرېدو سره دا لیک دود ورو ورو پرېښودل شوی او خبره هغه ځای ته رسېدلې چې خلك هغه رمز هېر کړي چې په دغو تورو سره افاده کېدو، د نوموړو تورو په باب د مفسرينو اختلافات له همدغه ځايه را پورته کېږي.

که چېرې هغه سورتونه چې په دغه ډول حروفو پيل شوي په غور سره مطالعه کړئ، په واضحه توگه به درته څرگند شي چې نوموړي توري د سورې له محوري مضامينو سره خورا نږدې اړيکي لري: هغه سوره چې په يوه حرف پيل شوې، وينو چې د يوې مهمې او محوري موضوع په ارتباط کې بحث کړی او که په دوه، درې يا له دې نه په زياتو تورو پيل شوې، نو د هماغو تورو له شمير سره سمې موضوعگانې په کي تر بحث او څيړني لاندې نيول شوې.

د دې سورې په دغو دريو لومړيو آيتونو کې د قرآن کریم شپږو مهمو صفتونو ته اشاره شوې:

الف_ قرآن "مبين" کتاب دی، خپل مطالب په روښانه ډول وړاندې کوي؛ داسې چې په هغو کې اغماض، ابهام، پېچلتوب او کرکېچ له سره نشته او ټول آيتونه ئې روښانه او واضح دي، دا کتاب بيانوونکی او روښانوونکی دی، پت حقايق ښکاره کوي، د انسان له نظره پتې او تروپمې زاويې ورته روښانه کوي او هر هغه څه ورته بيانوي او حقيقت ئې ورته واضح کوي چې په هغه پوهېدل او د حقيقت درک کول ئې انسان ته ضروري دي.

ب_ دا کتاب د الله تعالی له لوري يو داسې پيغام دی چې له آسمانه نازل شوی او زموږ مستوی ته چې د ځمکې او سپدونکي يو رابښکته شوی، هغه حدته چې اخیستونکی او حامل ئې يو "امي" او لومړنی مخاطب ئې هم يو "امي قوم" وو، وگورئ چې د الله جلت عظمته لطف او عنایت څومره عام، لوی او پراخ دی چې موږ ته ئې زموږ په خپله ژبه پيغام رالېږلی، د خلکو په ژبه، هغوی ئې په مروجو کلماتو او لغاتو مخاطب گرځولي، داسې پيغام چې ټولو ته د فهم وړ دی،

روښانه او واضحه.

د تاسف خبره دا ده چې ځيني حرفوي دينداران، دا آسان، واضح او ټولو ته د فهم وړ قرآن پيچلی او گران معرفي کوي، په داسي حال کي چې قرآن له "آسمانه" ځمکي ته راغلی دی او لارښوونې ئې د ځمکي پر مخ د انسانانو د چارو د تنظيم لپاره ځانگړې دي؛ مگر هغوی په خپلو پيچلو تعبيرونو او تفسیرونو سره، دغه کتاب له ځمکي نه آسمان ته پورته کوي، هغه ځای ته چې د چالاس ورونه رسيږي او د پيغامونو پوهه او درک ئې هيچا ته ممکن ونه برېښي.

ج- د دې کتاب په نامه کي د "لوست او په لوستلو کي د آسانتيا" صفت پټ دی، کولای شئ چې د هغه ښکاره پيغامونه د هغه په روښانو الفاظو او کلماتو کي په ښه شان ولولئ او مفاهيم ئې درک کړئ، د هغه په الفاظو کي اغماض، پيچلتوب او تعقيد له سره نشته.

د- د هغه قوم په ژبه نازل شوی دی چې د دې کتاب لومړنی مخاطب وو؛ په عربي ژبه.

ه- قرآن د انسان عقل مخاطبوي، هغه ويښوي، فکر او تعقل ته ئې اړباسي، هيڅ داسي څيز چې د انسان له عقل نه پورته وي او يا ئې له عقل سره مغاير وي په کي نشته.

و- د قرآن قصې د پخوانيو خلکو کيسې (اساطير الاولين) مه گڼئ، دا تر ټولو غوره قصې "احسن القصص" دي چې په هغو کي ستر حقايق، پراخ او ژور مفاهيم راغونډ شوي او د تاريخي پېښو په ترڅ کي د دغو حقايقو عملي بېلگي نندارې ته ايښودل شوي او په دي سره مهمو فکري اساساتو ته عيني تجسم ورکړی شوی. دا قصې د خلکو په منځ کي د مروجو تاريخي قصو په شان مه گڼئ؛ بلکي د غيب د نړۍ اسرار ئې وگڼئ، هغه اسرار چې يوازي د وحی له لاري پرې پوهېدی شو، عام خلك خو پر ځای پرېږدئ حتی پيغمبران عليهم السلام هم د وحی له نزول نه مخکي له دې غيبی اسرارونه بې خبره وو.

٧٩ ٧٨ ٧٧ ٧٦ ٧٥ ٧٤ ٧٣ ٧٢ ٧١ ٧٠ ٦٩ ٦٨ ٦٧ ٦٦ ٦٥ ٦٤ ٦٣ ٦٢ ٦١ ٦٠ ٥٩ ٥٨ ٥٧ ٥٦ ٥٥ ٥٤ ٥٣ ٥٢ ٥١ ٥٠ ٤٩ ٤٨ ٤٧ ٤٦ ٤٥ ٤٤ ٤٣ ٤٢ ٤١ ٤٠ ٣٩ ٣٨ ٣٧ ٣٦ ٣٥ ٣٤ ٣٣ ٣٢ ٣١ ٣٠ ٢٩ ٢٨ ٢٧ ٢٦ ٢٥ ٢٤ ٢٣ ٢٢ ٢١ ٢٠ ١٩ ١٨ ١٧ ١٦ ١٥ ١٤ ١٣ ١٢ ١١ ١٠ ٩ ٨ ٧ ٦ ٥ ٤ ٣ ٢ ١

٧٩ ٧٨ ٧٧ ٧٦ ٧٥ ٧٤ ٧٣ ٧٢ ٧١ ٧٠ ٦٩ ٦٨ ٦٧ ٦٦ ٦٥ ٦٤ ٦٣ ٦٢ ٦١ ٦٠ ٥٩ ٥٨ ٥٧ ٥٦ ٥٥ ٥٤ ٥٣ ٥٢ ٥١ ٥٠ ٤٩ ٤٨ ٤٧ ٤٦ ٤٥ ٤٤ ٤٣ ٤٢ ٤١ ٤٠ ٣٩ ٣٨ ٣٧ ٣٦ ٣٥ ٣٤ ٣٣ ٣٢ ٣١ ٣٠ ٢٩ ٢٨ ٢٧ ٢٦ ٢٥ ٢٤ ٢٣ ٢٢ ٢١ ٢٠ ١٩ ١٨ ١٧ ١٦ ١٥ ١٤ ١٣ ١٢ ١١ ١٠ ٩ ٨ ٧ ٦ ٥ ٤ ٣ ٢ ١

٤-٢٠ ٤-١٩ ٤-١٨ ٤-١٧ ٤-١٦ ٤-١٥ ٤-١٤ ٤-١٣ ٤-١٢ ٤-١١ ٤-١٠ ٤-٩ ٤-٨ ٤-٧ ٤-٦ ٤-٥ ٤-٤ ٤-٣ ٤-٢ ٤-١

٤- کله چې يوسف خپل پلار ته وويل: پلار جانه! يوولس ستوري او لمر او سپوږمۍ (مي په خوب کي) ځان ته د سجدې په حالت کي وليدل.

٥- وئې ويل: زويکه! خپل خوب دي وروڼو ته مه تېروه، داسي نه چې ستا په ضد کوم پت تدبير ونيسي، يقيناً چې شيطان د انسان بنسکاره دښمن دى.

دلته څو خبري په پام کي ولرئ:

بايبل هم د يوسف عليه السلام قصه په ډېر تفصيل سره رااخيستې ده، په ځينو برخو کي ئې وينا قرآن ته ورته ده، خو هغه ئې د يوې بې محتوی او بې مقصده قصې په توگه وړاندي کړې، په داسي حال کي چې قرآن دا د يوې ډېرې عبرتناکې او روزونکې قصې په ضمن کي بيانوي او په هري برخي کي ئې په لسه او درسونه مخاطب ته ورکوي، قرآن د دغې قصې په ترڅ کي د حق د لارې مبارزينو ته دا ډاډينه ورکوي چې الله تعالى د حقپالو مل او د دوی د بريا ذمه وار دى. دا قصه په حقيقت کي د داسي چا حالت انځوروي چې د زندان له يوې تيارې خونې پاچايۍ ته رسېدلى، هغه څوک چې خپلو وروڼو ورسره مخالفت ته ملاوتړله، په کوهي کي ئې واچاوو، د يوه غلام په توگه په ارزانه بيه خرڅ شو، د پاك لمنۍ په جرم زندان ته ولاړ... خو لا څو کاله نه وو تېر شوي چې له همدې زندانه قصر ته ورسېدو او د هغه وخت تر ټولو د ستر هېواد د پاچايۍ پر تخت کښېناستو!! په دې قصې کي د دې حقيقت لپاره تاريخي بېلگې وړاندي شوې چې د باطل په مقابل کي حق، د دروغو، چل او دوکې په خلاف رښتونولي او صداقت

او د اخلاقي فساد په وړاندي پاک لمني خامخا غلبه مومي.

بايبل ليکي چي يوسف عليه السلام خوب وليد او وروڼو ته ئې تېر کړ او په همدې سره د هغوی حسادت راوپارېدو!! خو قرآن د بايبل خبره تصحيح کوي او فرمايي چي ده خپل خوب وروڼو ته نه بلکي خپل پلار ته تېر کړ او ورته ئې وويل: پلار جانه! په خوب کي يولس ستوري او لمر او سپوږمۍ گورم چي راته سجده وکړي! پلار ورته وويل: گرانه زويه! خوب دې وروڼو ته مه تېروه، داسي نه چي شيطان ئې ستا خلاف کوم خطرناک تدبير ته وهڅوي، د خوب تعبیر دې دا دئ چي الله تعالی به تا غوره کړي، د خبرو په حقيقت او د خوبونو په تعبیر د پوهېدو علم به درکړي او خپل نعمتونه به پر تا او د يعقوب په کورنۍ بشپړ کړي، هغسي لکه چي ستا پرپلار او نيکه، ابراهيم او اسحاق ئې بشپړ کړي وو. د قرآن له وينا معلومېږي چي له يوسف عليه السلام سره د ده د وروڼو د مخالفت سبب د ده خوب نه بلکي د ده هغه لوړ شخصيت وو چي پلار د همدې په وجه په درنه سترگه ورته کتل او د ده راتلونکې ورته روښانه او ځلانده معلومېده.

دا آيتونه څو اساسي مطالب زموږ مخي ته ږدي:

الف: د يوسف عليه السلام په "رؤيا" کي يولس ستوري د هغه د يوولسو وروڼو لپاره او لمر او سپوږمۍ د ده د پلار او مور لپاره د رمز په توگه راغلي او دا نښي چي د "رؤيا" او خوب ژبه رمزي ده، ځانگړی قاموس لري، ټول شيان په کې د رموزو او سمبولونو په بڼه نندارې ته اړينودل کېږي.

ب: يوسف عليه السلام ته د ستورو، لمر او سپوږمۍ انقياد چي د ده په وړاندي د هغوی د سجدي په لفظ سره تعبیر شوی دئ، هغه ته د وروڼو انقياد او د هغه پر لويوالي او اوچتوالي د کورنۍ د ټولو غړو اعتراف افاده کوي.

ج: کله داسي وي چي په يوه صالح انسان کي نښگړي او لوړ لوړ نېک صفات د کينه گرو او حسودو انسانانو کينه راپاروي او همدغه کينه او حسد ئې د لوړو شخصيتونو د بښمنۍ ته هڅوي. تل به گورئ چي فاسق او مفسد انسانان له صالح او نېکو انسانانو سره د بښمنې کوي.

اسحاق بشپړي کړې، بې شکه چې ستا رب باحکمته پوه دى.

د يعقوب عليه السلام په دې دقيق تعبير کي يوولس ستوري د ده د يوولسو وروڼو، لمر او سپوږمۍ د ده د پلار او مور رؤيائي رموز گڼل شوي او سجده ئې د ده په وړاندي د دوى انقياد او د دې نښه ښودل شوې چې الله تعالى به ده ته ستر او لوړ مقام ورپه برخه کړي، هغه ته به پر نورو فضيلت وروبخښي او د يعقوب عليه السلام د کورنۍ قيادت او مشري به ئې په برخه شي. د تاويل الاحاديث (د خبرو په کڼه او حقيقت د پوهېدو) او د خوبونو د سم او دقيق تعبير پوهه به ئې په برخه شي، يعنې له يوه پلوه به د خوبونو د تعبير علم ورکړى شي او له بله پلوه به د هري خبري تل ته د رسېدو استعداد او توانمندي ترلاسه کړي او دا د يوه انسان د پوهي او علم تر ټولو لوړ پوړ دى. يعقوب عليه السلام له دې "رؤيا" نه پوه شو چې دى او اولاده ئې د خپل وخت د ځلانډو ستورو په شان دي. له همدې امله يوسف عليه السلام ته فرمايي چې الله تعالى به پر تا او د يعقوب پر کورنۍ باندي خپله پېرزوينه بشپړه کړي، هغسي لکه چې ستا پر نيکونو ابراهيم او اسحاق عليهم السلام باندي ئې بشپړه کړې وه، لکه څنگه چې هغوي د الهي انعام مستحق وگرځېدل او د خلکو د هدايت وسيله شول، تاسې به هم د خلکو د لارې د ځلانډو مشالونو حيثيت غوره کوئ او له ترږميو څخه به د هغوى د ايستلو باعث وگرځئ. يعقوب عليه السلام ته له دې خوبه معلومه شوه چې په تاويل الاحاديث کي به يوسف عليه السلام ترده هم مخکي وي، د ده په وړاندي خپله سجده ئې همدا سي تعبير کړه، نو ځکه ئې هغه ته وويل: الله تعالى به د تاويل الاحاديث علم درکړي.

د آيت له دې برخي په ښه توگه څرگندېږي چې د يعقوب عليه السلام نور زامن سره له دې چې د خپل ورور يوسف عليه السلام په حق کي ئې ستره جفا وکړه، د الهي بخښنې وړ گرځېدلي او د معنويت لوړو پوړو ته رسېدلي.

د يوسف عليه السلام د قصې په ترڅ کي به وگورئ چې د يعقوب عليه السلام تعبير صحيح ثابت شو او ټولي برخي ئې يوه په بلي پسې ترسره شوې.

باید و گورو چې "رؤیا" څه دی او حقیقت ئې څه؟ څنگه موږ د زمان او مکان له قیده باسي، راتلونکو زمانو ته مو بیایي او له راتلونکو حوادثو او پېښو مو خبروي؟ په "رؤیا" کې کوم څیز د دې باعث کېږي چې موږ د مکان او زمان له حجاب نه آخوا پر هغو حقایقو پوه شو چې په خپلو پنځگونو حواسو ئې نه شو درک کولی؟ آیا موږ شپږم حس هم لرو؟ چې د خوب په حالت کې راوینسېږي؟ آیا دا حس کولی شي چې د زمان او مکان له محدودې پښه آخوا کېږدي، له حجابونو تېر شي او د پردو تر شا وقایع او حقایق درک کړي؟ او یا دا چې "رؤیا" د یوه بل حقیقت نښه ده؛ د یوه داسې ذات له شته والي مو خبروي چې د انسان د "رؤیا" او خوبونو د الهام سرچینه ده؟ که چېرې د "رؤیا" په باب دا تعبیرونه او توجیحات ونه منو، نو څنگه کولی شو د دې لپاره کومه بله توجیه وړاندې کړو؟ څوک چې د الله تعالی له شته والي انکار کوي او انسان محض یو مادي توکی گڼي او د روح په نامه کوم څه نه مني، د دغو خوبونو لپاره څه توجیه لري؟ د ټولو په ژوند کې، لږ تر لږه د یو شمیر انسانانو په ژوند کې زیری ورکوونکي خوبونه ترسترگو کېږي، د ټولو داسې خوبونه خو پرېږدئ آیا فقط یو ئې کافي نه دی چې حساس محققین او منصف پوهان وهڅوي چې د دغو خوبونو په اړه خلکو ته دقیق او د منلو وړ ځواب ورکړي او سرچینه ئې په گوته کړي؟ زه به د خپلو خوبونو له منځه دوه د دغو محققینو مخي ته کېږدم او ځواب به ترې وغواړم، زه د دغه ډول "خوبونو" له پلوه ډېر غني وم، که ټول ئې ولیکم نو یو کتاب ترې جوړېږي، دلته ئې دوه بېلگې د مثال په توگه رااځلم:

هغه مهال چې د ظاهر شاه د واکمنۍ په دوران کې بندي او په توقیف کې د محکمې د حکم منتظر وم، یوه شپه مې خوب ولید چې زما مشر ورور ختر محمد (چې د کمونستانو د اقتدار په لومړیو کې زما له پلار او کوچني ورور نورالدین سره په شهادت ورسېدو) زما د توقیف خونې ته راننوت او له روغې نه وروسته زما د زندان د ملگري شهید ډاکټر عمر پر اوسپنیز کټ کښېناست، د سرو زرو گوتې ئې چې د فیروزې غمې په کې لگېدلې وو په گوته وه، له څو دقیقو

خبرو آترو نه وروسته ئې دا گوتې راوايستله او ماته ئې راکړه، د ملاقات په پای کې کله چې روانېدو، جیب ته ئې لاس کړ او درې سلیز افغاني نوټونه ئې له جیبه راوايستل او ماته ئې راکړل، خوب مې په دغه ځای کې پای ته ورسېد، د هغې شپې په سبا، زما همدا مشر ورور ناڅاپي او پرته له دې چې کابل ته د ده له راتگ نه خبر وم، زموږ لیدو ته راغی، پولیسو هماغه اطاق ته راووست، په هماغه کټ کښینستو، هماغه گوتې ئې په گوته، له څو شېبو خبرو آترو وروسته ئې خپله گوتې راوايستله او ماته ئې راکړه، د تلو په وخت کې ئې جیب ته لاس کړ او هماغه درې نوټونه ئې راوايستل او ماته ئې راکړل. ما تر لاس ونيو او ورته ومې ویل: په خدای قسم چې ستا دغه راتگ او د هغه ټولې صحنې مې تېره شپه په خوب کې لیدلې وې، دې ته منتظر وم چې دا آخري برخه ئې هم وگورم او بیا ئې تا ته ووايم.

زما د "رؤیا" بله بېلگه د یوسف علیه السلام صادق "رؤیا" ته ورته ده:

(ما ته خپل شهید پلار په نوې ځوانۍ کې واده وکړ، په لسم ټولگي کې زه د واده خاوند وم، د واده په شپه مې فقط څو شېبې د سحر له لمانځه نه مخکې خوب کړی، چې سترگي مې سره ورغلې په خوب کې گورم چې: د تره له یوه زوی سره مې چې سپین ږیری وو او محمد نذیر نومېدو، یوځای د آسمان په لوری اوچت ولاړو، د ستورو ځای ته ورسېدو، ستوری راکد وو، خو زما په رسېدو سره وخوځیدل، له شرق نه د غرب په لوري روان شول، ناڅاپي داسې زرینه ټوټه ترې جوړه شوه چې د اوږدو او سارو تارونه ئې ټول ستوري ول، دا زرینه تکه په خپله په زرینو خولینو بدله شوه، له مانه څو گامه آخوا د دغه زرینو خولینو یوه وړه کونه جوړه شوه، هغی خوا ته ورروان شوم چې وگورم دا څنگه خولی دی، ناڅاپي څه نور ناپیژانده کسان چې شمیر ئې تر څلورو پنځو زیات نه وو، را پیدا او له یوې بلې خوا د خولینو په لور راروان شول، هر یوه لدې کونې نه یوه خولی په لاس کې واخیسته پرته لدې چې په خپل سر ئې کښېږدي، ما هم یوه خولی را واخیسته او په خپل سر مې کېښوده او په همدې سره له خوبه راوینښ شوم. په ابتداء کې مې

گمان کولو چې د دې خوب به زما له واده سره ارتباط وي، بنايي الله تعالی به ما ته نېک اولاد راکړی چې سر مي ورباندی لوړ وي، د دې خوب له ليدلو دوه کاله وروسته په پوهنتون کي شامل شوم او په پوهنتون کي زما له شمول سره جوخت اسلامي خوځښت پيل شو، د الله تعالی لطف او مهرباني وه چې د يو شمېر محصلينو وروڼو په ملگرتيا د اسلامي نهضت په تاسيس کي لږ يا ډېره ونډه را په برخه شوه، د سردار داؤد د واکمنۍ په مهال او هغه وخت چې زموږ ډېر وروڼه د رژيم له لوري د پاڅون په تور ونيول شول، ما له يو شمېر نورو وروڼو سره پاکستان ته هجرت وکړ، لنډه موده وروسته مو له هماغه ځايه د نهضت د بيا منظمولو لړۍ پيل کړه، د غړو په روزنه او تنظيم مو لاس پوري کړ، چا چې به له موږ سره يوه وروڼيزه دوره پای ته رسوله، بېرته به خپلو سيمو ته ستنيدل، له لوړو غرونو او ژورو درو اوبستل او له کږو وږو ستونزمنو لارو به ټاکليو سيمو ته تلل او له رسېدو سره سم به ئې د افرادو په روزني او انسجام لاس پوري کاوو، په همدغه دوران کي وو چې ټول مشران وروڼه راغونډ شول او د يوې غونډې په ترڅ کي ئې د اسلامي نهضت مشري ماته تفويض کړه، گمان مي وکړ چې زما د هغه خوب تاويل همدا وو.

خو ډېر وروسته کله چې د جهاد لمن خوره شوه، ډېر خلك حتی هغه هم د مجاهدينو له ليکو سره يو ځای شول چې له فکري او اخلاقي پلوه ئې د دې صف وړتيا نه درلوده خو شرايطو په نهضت تحمیل کړل، په پاکستان او ايران کي گڼ شمېر ډلي جوړي شوې، ډېر کسان د مشرتابه لپاره کانديد شول او غوښتل ئې د قيادت پگړۍ په سر وټړی، په دې وخت کي پوه شوم چې زما د هغه خوب تعبير څه وو.

که دېرش کاله مخکي مي دغه "رويا" له چا سره مطرح کړې وي؛ نو له تعبیره به ئې حتماً ځان عاجز گڼلو خو که نن همدغه "خوب" د هر هغه چا په وړاندي تېر کړم چې د افغانستان له جرياناتو او د نهضت د تاسيس له څرنگوالي او د ډلو او گوندونو د جوړېدو له بهير نه خبر دي، نو په آسانۍ سره کولی شي د دې خوب

ټولي برخي تعبير كړي.

زه د داسي خوبونو پراخه تجربه لرم، همدغو تجربو دې نتيجه چې ته رسولی يم چې باور وکړم د انسان د روحي جوړښت او د دماغ هغه برخي چې په وينه کي ډېر ځله د زمان او مکان له قيد نه وځي، وړاندوينه کوي، ابتکار کوي، د راتلونکي په هکله حدس وهي او ډېر ځله ئې حدسونه دقيق او صحيح ثابتېږي، له مقدماتو نه نتايجو ته ځان رسوي او د پېښو پابلي او پېلامې په گوته کوي، دا برخي د "خوب" په حالت کي هم فعاله وي. داسي نه ده چې د خوب په حالت کي د انسان د روحي جوړښت ټولي حساسي برخي خپل فعاليت متوقف کوي. په خوب کي د دماغ ځيني برخي له فعاليت نه لاس واخلي، ځيني نيمه فعاله شي، ځيني د انتظار حالت غوره کړي، خو ځيني نوري برخي ئې داسي دي چې د خوب حالت هغوی ته د لاس نه فعاليت کولو موقع په لاس ورکړي. د خوب په حالت کي د انسان دماغ د ورځنيو پراخو مصروفيتونو نه فارغ وي، د ده پنځگوني حواس چې هريو ئې د ورځي له لوري پراخ فعاليتونه لري او د دماغ لويه برخه مصروفوي، د خوب په وخت کي خپل کار متوقف کړي، دماغ آرام پرېږدي او هغه ته دا موقع ورکړي چې په پوره انهماک سره په هغو قضايو و غور وکړي چې ده ته مهمي بريښي، هغه چې د ورځي له لوري، د پراخو مصروفيتونو په وجه نه توانيدو ورباندي غور وکړي. دا داسي وگنځي لکه متفکر، عالم، شاعر، ليکوال چې د يوې مهمي څېړني، ليکني او شعر لپاره له خلکو گونښه شي او ځانته د ښه فکر کولو او په خپل کار د ښه ترکيز لپاره مناسب شرايط برابر کړي. خوب همدا شرايط د دماغ لپاره برابروي.

انسان د خپل پېچلي دماغ د پراخو فعاليتونو يوه وړوکې برخه په خپل واک کي لري، داسي چې د ده له ارادې سره سم کار کوي، دا برخه په خوب کي خپل فعاليت متوقف کړي، خو د دماغ هغه لويه برخه چې د انسان تر واک لاندي عمل نه کوي بلکي خپلواکه ده او خپل ټول فعاليتونه په اتوماتيکه توگه ترسره کوي، دا برخه تل فعاله وي او د يوې شېبې لپاره خپل فعاليت نه متوقف کوي. د خوب

په حالت کي د انسان د دماغ دا برخه د لارښه فعالیت فرصت ترلاسه کوي. که انسان په وینښه کي وړاندوینه کولی شي، د راتلونکې په هکله حدس وهي، اختراعات کوي، نوي نوي ابتکارات کوي، خو مقدماتی خبري یوه د بلي خواته کېږدي او له همدې نه د راتلونکو نتايجو په هکله قضاوت کوي. هيڅ دليل نه لرو چي همدا کار دي د خوب په حالت کي ونه شي کولی، د اکثر انسانانو ذاتي تجربو دا خبره ثابته کړې.

له بانصافه محققينو او له حساسو څېړونکو نه پوښتنه کوم: که د نړۍ د ټولو خلکو داسي خوبونه یوې خوا ته پرېږدو، یوه دوه بېلگي ئې راواخلو او وغواړو چي د خوب منشأ او حقیقت معلوم کړو، نو ځواب به مو څه وي؟ زه څنگه له راتلونکو پېښو خبر شوم؟ چا خبر کړم؟ دا اطلاع چا راکړه؟ د دې الهام سرچینه چېرې ده؟

دغه "خوبونه" سر بېره پر دې چي د انسان د روحي ابعادو څرگندوونکي او مظاهر دي د الهام د سرچینې وجود چي د مادې له محدودې بهر دی هم په اثبات رسوي او یو بل حقیقت د "تقدیر او برخليک" په نامه منعکس کوي، ته په خپله رویاء کي د یوې داسي پېښي په جریان کي لوبېږي چي ډېره موده وروسته ترسره کېږي او مصداق ئې په وینښه کي وینې؛ او د دې معنی دا ده چي انسان د هغې تگلوري لاروی دی چي لوړي ژوري ئې پخوا ټاکل شوې دي او خامخا دی ترې تېرېږي. دتگلوري غوره کول د ده کار دی؛ خو هغه لوړي ژوري چي دی د لاري په اوږدو کي باید ترې تېر شي له پخوا مقدر شوې دي، واک او اختیار ئې د انسان په لاس کي نه دی، دا موضوع د دیني مباحثو یوه ډېره مهمه قضیه ده، هغه کسان چي په دې موضوع د ښه پوهېدو تلوسه او شوق لري بلنه ورکوم چي (په قضا او قدر ایمان او مقتضیات ئې) او د التکویر دسورې د وروستي آیت تفسیر دي په "د قرآن پلوشې" کي مطالعه کړي.

قرآن د يوسف عليه السلام د وړونو منفي احساسات، له خپل ورور سره ناروا سيالي او رقابت او د ده د وژلو او له منځه وړلو لپاره د دوی غلطه اراده د

دې لپاره زموږ مخي ته ږدي چې له داسي کارونو ځان وساتو، د دوی احساسات په دې توگه انځوروي:

* ډېر ښه دې لپاره زموږ مخي ته ږدي چې له داسي کارونو ځان وساتو، د دوی احساسات په دې توگه انځوروي:

د يوسف سوره د ۷۷ آيتونو ترمنځ د نزاع او کړکېچ قصه ډېرو هغه پلټونکو او پوښتونکو ته چې د دغه ډول کړکېچونو د لاملونو په لټه کې دي او غواړي پوه شي چې عوامل او محرکات ې څه دي او پاېلي ې څه، مدلل ځواب وايي او هره اندېښنه ې په دقيقه توگه رفعه کوي، په دې آيتونو کې د يوسف عليه السلام د وروڼو داسي څو خبرې په گوته شوې چې په ترڅ کې ې د کړکېچونو د ناسم او متجاوز لوري وينا او دريځ موږ ته توضيح کوي او هغه دا چې:

دی په ناحقه سره زموږ پر پلار تر موږ ډېر گران دی.

په داسي حال کې چې زموږ شمير زيات دی او د پلار د حمايې، ساتنې او دفاع دروند پېټې زموږ پر اوږو دي.

په دې کار سره يقيناً چې زموږ پلار لويه اشتباه کوي.

په دې څرگندونو کې څو مهم ټکي د څيړني وړ دي:

الف:- په داسي حال کې چې يعقوب عليه السلام له خپل زوی يوسف عليه السلام سره د هغه د ځانگړتياوو په خاطر مينه لري، په ده کې هغه څه گوري چې

په نورو کي ئې نه ليدل، د ده لوړ استعدادونه، ښه اخلاق، او هوښياري ئې خوښېده، د هغه په څېرې او کړنو کي ئې د يوه لوی شخصيت نښې ليدې او د همدې لپاره ئې خاصه اعتنا ورته کوله، داسي نه وه چي د خپلو زامنو تر منځ غير عادلانه توپير وکړي او بې موجه يوه ته په بل ترجيح ورکړي، د ده په څېر له يوه حساس او عادل پيغمبره داسي بې عدالتي ډېره لرې ده، خو نور زامن ئې چي د يوسف عليه السلام ځانگړتياوو او لوړ شخصيت د دوی حسادت پارولې، يوسف ته د پلار خاصه پاملرنه بې عدالتي گڼي او د تبعيض او توپير په سترگه ورته گوري.

له يوسف عليه السلام سره د وروڼو د مخالفت اصلي وجه دا وه چي د ده د لوړ شخصيت په وړاندي ئې د حقارت احساس کاوو، د ده اخلاقي لوړتيا او عظمت ئې نه شو زغملی، د ده هغه صفتونه چي د پلار مينه، احترام او درناوی ئې راپارولو د ده د وروڼو کينه او حسادت ئې هڅولو. له لوړو شخصيتونو سره تل او د زمانې په هر پړاو کي همداسي کېږي، د دوی لوړو ځانگړتياوو ته پام سره د ټولني صالح او هوښيار خلک د دوی درناوی کوي خو د پرېوتې شخصيت خاوندان او مفسدين ئې د همدغو خصلتونو په وجه مخالفت ته ملا تړي.

هغه کسان چي د ذاتي مواصفتو له مخي د لوړ ټلو وړ نه دي، د لوړ الوت لپاره پياوړې وزرونه نه لري، له لويو لويو شخصيتونو سره د سيالی اهلېت نه لري، خو حرص پرې غالب دی، جاه طلبه دي، حقايقو ته د تسليمېدو او د لوړو شخصيتونو پر عظمت د اعتراف پر ځای او له هغوی سره په ښکې کارونو کي د مرستي او ملگرتيا په ځای د ناروا رقابت لار غوره کوي، د ځان د غوره والي د ثابتولو لپاره د يوسف عليه السلام د وروڼو په څېر غلطو توجيهاټو ته پناه وړي او وايي: موږ په دې خاطر غوره او د احترام او توجه مستحق يو چي شمېر مو زيات دی!! ځواکمن يو!! د دوی په څېر په عصبيتونو تکیه کوي او د تعصباتو اور ته لمن وهي. په واقعيت کي دغه وگړي د کمزورو شخصيتونو خاوندان دي، د زعامت او مشرۍ وړتياوې او ځانگړتياوې نه لري؛ مگر جاه طلبه او د قدرت وړي

دي، غواړي دا حرص او اقتدار ته د رسېدو دا وژونکې تنده له نارواوو لارو اشباع کړي، د قومي او نژادي تعصباتو په پارولو سره غواړي قدرت ته ورسېږي او په دې توگه د قدرت په مسابقه کې پر خپلو رقيبانو بری ومومي. هغه چې د امت او ملت په شامله او پراخه مستوا کې د منل کېدو جوگه نه دی او دا کفایت او اهلیت په کې نه شته چې د یوه پراخ ملت په کچه د مشرۍ مقام ترلاسه کړي نو د دې هڅه کوي چې لږ تر لږه د قوم، قبیلې او عشیرې په سطح د زعامت مقام ته ځان ورسوي، خو دا مقام هم د حسادتونو او د نورو په ضد د کرکې او نفرت راپارولو له لارې ترلاسه کوي!!

قرآن په دې قصې کې موږ ته وایي: هغه کسان چې عصبيتونه عنوانوي، د ځان لپاره د قوم او قبیلې په نامه امتیازات غواړي او تل د قومونو تر منځ د امتیازاتو پر وېش اعتراض کوي، دوی د ځان او خپلو رقيبانو په اړه د خورا عادل مرجع قضاوت هم نه مني، داسې لکه چې د يوسف علیه السلام وروڼو د خپل حکیم، پوه، حساس او عادل پلار قضاوت هم ناعادلانه گانې او ویل ئې: موږ ته په پام نه کولو سره زمونږ پلار ستره اشتباه کوي؛ ان ابانا لفي ضلال مبين!!

تاریخي تجربې ښيي چې د قومي عصبيت بیرغچیان سره له دې چې د هغوی قضاوت او دریغ د خلکو په گڼه او شمېر باندي ولاړ وي او د هر قوم نفوس د ملاک او معیار په توگه مني، مگر تل داکثريت قضاوت ته غاړه نه ږدي او مخالفت ترې کوي، د اکثريت له لارې نه خپله لاره بېلوي، د امت په وړاندي ملت، د ملت په وړاندي ملیت او قوم او د قوم او قبیلې په منځ کې کورني او عشیره ئې حدونه عنوانوي. قرآن فرمایي چې دا شعارونه شیطاني لاملونه لري او د شیطان په تحریک او لمسونه رامنځ ته کېږي، شیطان وو چې د لومړي ځل لپاره ئې نژادي توپیر عنوان کړ او وېې ویل: انا خیر منه، خلقنتي من نار و خلقته من طين. زه تر ده غوره یم، زه دې له اوره پیدا کړی یم او هغه دې له خاورې پیدا کړی دی.

که چېرې د يوسف علیه السلام په څېر له یوه ستر پیغمبر سره د خپلو ډېرو نږدې خپلوانو او دوستانو لخوا، له کومي گناه پرته او بې موجه، داسې جفا او

ظلم کېږي، نو ته ای د الله د لارې مجاهده! باید د الله تعالی په لار کې او د پیغمبرانو د کړنلارو او تگلارو په تعقیب کې، د دغسې جفاگانو منتظر واوسې او په ځان کې د هغوی د زغملو ځواک او زغم راپیدا کړې، داسې نه چې د آزمېښتونو او ستونزو پروخت بې حوصلې شې، ناامېده شې او مبارزه په نیمه لاره کې ناتمامه پرېږدې او تا ته، ای د دغو صحنو تماشاچي! ای د عافیت پر غونډۍ ناست د مبارزو پابلو ته منتظره! تا ته ویل شوي: داسې و نه انگېرې چې دا د الله د لارې سرتېري مجاهدین په دې خاطر له کړاوونو سره مخامخ دي چې د الله تعالی د عنایت او رعایت وړ نه دي او له الهي عنایت او پېرزوینو محروم کړي شوي!! او په دې سبب له دې برخلیک سره مخامخ شوي چې غلطې او اشتباه ترې شوې!! داسې نه ده؛ دوی نه، بلکې تا اشتباه کړې، دا لوړې ژورې او دا آزمېښتونه د دې لارې طبیعت او د الله تعالی د نه بدلېدونکو سننو څخه یو سنت دی. د خدای د لارې مجاهدین به د آزمېښت په دې لوړو ژورو او د کړاوونو او ستونزو په دې پېچومو او کړلېچونو کې روزل کېږي، د دوی صبر او استقامت به مضبوطېږي، د دوی استعدادونو ته به وده ورکول کېږي او د کمال او پوخوالي هغه پړاو ته به رسېږي چې د الله تعالی د نصرت وړ وگرځي او د بریا پرېکړه ئې وکړي.

بایبل لیکي چې د یوسف وروڼو خپلي رمې شکیم ته د څرولو لپاره بوولې وې... پلار ئې یوسف پسې ورولبږو چې احوال ئې واخلي، ... کله چې هلته ورنږدې شو، وروڼو ئې وویل: دا دئ لوی خوب لیدونکی راغی، راحی چې وئې وژنو او په یوه کوهي کې ئې واچوو، پلار ته به ووايو چې کوم ځناور خوړلی دی... یوه ئې وویل: د وژلو په ځای ئې ژوندی په څا کې واچوئ... په خپله به په کې مړ شي... له وررسيډو سره سم ئې برید پرې وکړ... جامې ئې ترې وایستلې او په څا کې ئې واچاوو ... ناڅاپه ئې یو کاروان ولید چې د دوی خوا ته راروان دی... فیصله ئې وکړه چې پر دغه کاروان ئې وپلوري... له کوهي ئې راوايست او خرڅ ئې کړ... او کاروانیانو له ځان سره مصر ته روان کړ...

قرآن فرمايي چې د يوسف وروڼو په خپلو کي مشوره وکړه چې يوسف په کوهي کي اچوو، پرېږدو ئې چې کوم کاروان ئې له ځان سره کوم لرې ملک ته بوځي او د مريي په توگه ئې وپلوري، په کار ده چې پلار موږ ته تر ده زيات په درنه سترگه کتلی، زموږ شمېر زيات دئ، هم دکور ټول کارونه کوو او هم ئې حفاظت کوو، خپل پلار ته راغلل او ورته ئې وويل: پرېږده چې يوسف له موږ سره د لوبو او مېوو خوړلو لپاره صحرا ته ولاړ شي، پلار ئې وويل: تاسو پوهېږئ چې زه ورپسې خفه کېږم او وېرېږم چې تاسو به ترې غافله شئ او لېوه به ئې وخوري، دوی بيا خپل شمېر ته گوته ونيوله او وئې ويل: که لېوه ئې له موږ وخوړي شي په داسي حال کي چې موږ کافي ډېر يو نو موږ به بلا وهلي يو!!

٠ B qRqasr Na<I& nQ r Na9 @j \$E c& nqant O\$F& y# BqA q q226
 ' i nq200r y# BqA q q228 W NaB @f\$%A\$%ÇE UüA h|' \$Bq% 3/4%eY
 \$RSYI j q25%ÇE U, fē» OQvab) iú\$5 9\$EJ eY nQ)Eg E a \$5M6ür
 #Ka \$yB \$FA& ÇE bq\$A»9 1/2 \$Rj r y# BqA 4Rā \$ZB3 W y79 \$B
 3/4i q7p103 b& OIRas u9 ' D A\$%ÇE bqāy)»9 1/2 \$Rj r e p j r D8ç
 \$Y2 & U49 q25%ÇE c qā) nFA OERr U dā \$B2 U b& \$% Rr
 ÇIE brā)» 9(Q) \$Rj pVā ā B6Rr U dā!\$

يوسف ووژنئ او يا ئې د ځمکي (له مخه) لرې کړئ، تر څو د خپل پلار پاملرنه درته وزگار ه شي او تر دې وروسته صالح ټولې شئ، يوه ويونکي وويل: يوسف مه وژنئ، که (د ده په ضد څه) کوونکي يئ نو د يوه کوهي په

تیاره تل کي ئې وغورځوئ، چي کوم کاروان ئې ترلاسه کړي، وئې ويل: پلاره! ولې د یوسف په اړه پر مور باور نه کوې، حال دا چي مور ئې خواخوږي یو. سبا ئې له مور سره ولېږه چي (د مېوو په ونو کي) وڅري او لوبي وکړي او مور ئې حتماً بڼه ساتونکي یو، وئې ويل: که ئې در سره بوځئ دا مي غمجن کوي او وېرېزم چي لېوه به ئې وخوري او تاسو به ترې غافلې وئ، وئې ويل: که لېوه ئې په داسي حال کي وخوري چي مور یوه (پیاوړې) ډله یو، نو مور به په دې صورت کي تاواني (بلا وهلي) یو.

په دې مبارکو آیتونو کې څو مهمي لارښوونې ترسترگو کېږي:

په سیاسي مبارزاتو کي تل کمزوری، خو متعصب حریف دئ چي د سالم او رغنده رقابت او سیالی پر ځای پر پټو توطیو لاس پوري کوي، ترڅو له دې لارې خپل رقیبان ترور کړي او د مبارزې له ډگره ئې وباسي.

ځيني بیا داسي دي چي که څه هم هدف ته درسېدو لپاره ناروا لارې غوره کوي؛ مگر ادعا ئې داسي وي چي گواکې د دوی هدف نېک دئ او هدف ته له رسېدو وروسته به د خدمت مصدر گرځي او د صالحو افرادو په څېر به ښو عملونو ته ملا تړي، د دوی په نظر نېک هدف ته درسېدو لپاره هره لاره غوره کول جایز دي، د هدف نېک والی نامشروع او ناروا تگلارو ته مشروعیت ورکوي، په داسي حال کي چي نه د هدف تقدس کولای شي چي نامقدسه وسیله توجیه کړي او نه له هغه چا چي د کمزوری په پړاو کي په غلطو لارو درومي، د خپلو رقیبانو د پرځولو لپاره نارواوو وسېلو ته لاس کوي، دا توقع کېدی شي چي د ځواکمنۍ او قدرت پر مهال دې د صالح انسان په څېر عمل وکړي؛ بلکي د دې په خلاف، اقتدار به د ده د لازیات انحراف سبب شي او د نورو په خلاف به د ده کړچار تر مخکي هم لازیات کرکجن او د غندلو وړ کړي.

د یوسف علیه السلام د وروڼو دا وینا چي په تکرار سره ئې کړې: (نحن

عصبة: مورځو يوه پياوړې ډله يو، نسيي چې دوی پر شمېر او عدد تركيز كوي او په همدې سره غواړي ځان تر يوسف عليه السلام غوره او د خپل پلار د التفات او اعتنا مستحق ثابت كړي!! مخكې ئې وويل: مورځو د يوسف په نسبت غوره يو، ځكه چې هغه يوازي دئ او مورځو يوه ډله يو او بيا وايي: څنگه به ئې لېوه رانه و خوري په داسي حال كې چې زموږ په څېر څواكمنه ډله ئې په څنگ كې او ساتنه ئې كوي!! الله تعالى پر شمېر او "عده او عتاد" باندي د خپل بنده بروسه نه خوښوي، څوك چې پر ماسوې الله باندي تكيه او اعتماد وكړي يوازي ئې پرېږدي او له خپلي مرستي څخه ئې محروموي، له خپلو بندگانو څخه غواړي چې يوازي د ده عبادت وكړي، يوازي ده ته د دعا او احتياج لاسونه اوچت كړي، يوازي له ده مرسته وغواړي او يوازي پر ده باندي تكيه او اعتماد وكړي.

كه تاسو په دې هكله د بايبل وينا ته ځير شئ نو وبه گورئ چې بايبل دوكه، چل ول، غولول او په خپلو ژمنو نه ودرېدل د خپل داستان د اتل په څېره كې انځوروي خو قرآن كريم ئې د مجرمينو ځانگړتياوې گڼي، بايبل ئې يعقوب عليه السلام ته منسوبوي او كله چې د يوسف عليه السلام د وروڼو وار راسي د دوی هغې دوکې ته گوته نه نيسي چې قرآن ورته اشاره كړې، گمان نه كوم چې د بايبل ليكونكي دې دا كار اشتباهاً كړی وي، باور مي دا دئ چې دا كار ئې عمداً كړی، د ده له نظره خدعه او دوکه يو هنر او کمال دئ، بايد اتلانو ته منسوب شي، نه عادي خلکو او مجرمينو ته!!

بايبل ليکي چې د يوسف وروڼو د ده جامې د يوې وزې په وينو سرې كړې... پلار ته راغلل او وئې ويل: آيا دا د يوسف جامې نه دي؟... هغه جامې وپېژندې او وئې ويل: حتماً كوم ځناور خوړلی دئ... نو له ويره ئې خپلي جامې څيري كړې، زړې جامې ئې واغوستې... ډېرې ورځې ئې په ماتم تېرې كړې... د كورنۍ غړو هڅه وكړه چې هغه ته تسلی وركړي خو گټه ئې ونه كړه... وئې ويل: ترمرگه به د يوسف غم هېر نه كړم!!

قرآن د بايبل دا وينا غلطه گڼي او فرمايي:

۱۵-۱۸ يوسف: ۱۵-۱۸

۱۹-۲۲ يوسف: ۱۹-۲۲

۲۳-۲۶ يوسف: ۲۳-۲۶

۲۷-۳۰ يوسف: ۲۷-۳۰

۳۱-۳۴ يوسف: ۳۱-۳۴

۳۵-۳۸ يوسف: ۳۵-۳۸

نو کله چې ئې له خان سره بوت او په دې سلا شول چې په کوهي کي ئې واچوي او ده ته مو وحي وکړه چې په داسي حال کي به ئې په خپل دې کار خبر کړې چې دوی به ئې احساس هم نه کوي. او ما بنام په ژړا خپل پلار ته راغلل، وئې ويل: اې زموږ پلاره! موږ لارو چې يو له بله د مخکي کېدو زغاسته وکړو او يوسف مو له خپلو شيانو سره پرېښود، نو لېوه وخور، او ته به راباندي باور کوونکی نه ئې که څه هم موږ رښتوني يو، او کميس ئې په دروغچني ويني لړلی راوړ، وئې ويل: داسي نه ده؛ خپلو نفسونو کوم کار درته ښايسته کړی، نو (زما دي) ښکلی صبر وي او په هغه څه کي خو له الله نه مرسته غوښتل کېږي چې تاسو ئې بيانوی.

په دغو مبارکو آيتونو کي له يوې خوا د يوسف عليه السلام د وروڼو حالت داسي انځور شوی چې د خپل تصميم د بدو پاېلو او عواقبو له پوهيدو عاجز دي، نه پوهېدل چې په دې سره خپلو موخو ته نه شي رسېدی او داسې گومان ئې نه

کاوو چې يوه ورځ به بيا له يوسف عليه السلام سره مخامخ شي او دا ټوله ماجرا به د دوی مخي ته کېږدي، له بلي خوا بنسټي چې په همدې سخت او نازک حالت کي يوسف عليه السلام ته الهام وشو چې اندېښنې مه کوه، په کوهي کې له لوبدو مه وېرېږه، ډاډه اوسه چې له دې ځايه به حتماً ژغورل کېږي.

د يوسف عليه السلام د وروڼو طمع دا وه چې په دې سره به له خپلي مخي يو ستر خنډ لرې کړي او خپلو موخو ته د رسېدو لپاره به لار آواره کړي، خو نه پوهېدل چې د دې کار پايله به څه وي!! د خپل دغه شرمناک کار په عواقبو له پوهېدو عاجز وو او داسي گومان ئې نه کاوو چې يوه ورځ به بيا له يوسف عليه السلام سره مخامخ کېږي او دا ټوله ماجرا به د دوی مخي ته کېښودې شي!! همداراز فرمايي چې په کوهي کي د لوبدو په مهال يوسف عليه السلام ته الهام وشو چې پروا مه کوه، له دې ځايه به ووځي، داسي ورځ به راشي چې دوی به ستا مخي ته سرتيبي او شرمنده ولاړوي او دا کار به ورپه يادوي!! او دا هغه څه دي چې د حق د لارې مبارزينو ته د ستونزو او کړاوونو په مهال الهام کېږي، الله تعالی ئې له ناهيلۍ ساتي او په زړونو کي ئې هيلي او امېدونه راپيدا کوي. د يوسف عليه السلام د قصې په بيانولو سره قرآن د دغو دريو اساسي موضوعگانو د اثبات لپاره تاريخي بېلگې زموږ مخي ته ږدي: د وروڼو مخالفت او د دوی په لاس کوهې ته لوېدل، د نامعلوم برخليک په لوري خوځېدل، په ارزانه بيه خرڅېدل، د ستونزو او کړاوونو بېلگه، په څاه کي د لوبدو په وخت کي دا الهام چې له دې ځايه به حتماً ژغورل کېږي او له کوهي وتل د نجات بېلگه او په پای کي له خپلو وروڼو سره په داسي حال کي مخامخېدل چې هغوی به په خپلو نادودو او جفاگانو شرمنده وي د بري او د دښمن د ماتې تاريخي بېلگه. تاسو به د بايبل په هيڅ برخي کي او د هيڅ قصې په ترڅ کي ونه مومئ چې له کومي قصې ئې داسي کوم ستر مطلب ثابتول او يوه مهمه لارښوونه کول په نظر کي وي.

د يوسف عليه السلام وروڼه ماخستن په اوښلنو سترگو خپل پلار ته ورغلل او وئې ويل: پلاره! موږ له يوه بله د مخکي کېدو لوبه کوله، يوسف مو د خپلو

شیانو خوا ته پرېښود، په همدې کي لپوه راغی او هغه ئې وخورلو، ته به حتماً زموږ په خبري باور نه کوي که څه هم موږ په يقين سره رښتوني وو، هغه ورته وويل: داسي نه ده، خپلو نفسونو غولولي یئ او کوم غلط کار ئې درباندي کړی، زما لپاره له ښه صبره پرته بل څه نه دي پاتې، ستاسو د دې خبرو په وړاندي به له الله تعالی مرسته غواړم، یوازي الله تعالی هغه ذات دئ چي په داسي حالاتو کي ترې مرسته غوښتی شي!!

گورئ د بايبل او قرآن د ويناوو ترمنځ څومره ژور توپير دئ، يو د قصې اتل صابر، حساس او په حالاتو پوه انځوروي، د خپلو زامنو له وينا، څېرې او حرکاتو پوهېږي چي دروغ ورته وايي، نه ئې په خبرو باور کوي، نه ئې په اوبښلو سترگو غولېږي او نه ئې د يوسف عليه السلام هغه جامې دوکه کولی شي چي په نورو وینو ئې سرې کړې. صبر کوي، په غمونو کي خپل رب ته پناه وړي. خو بل ئې د داسي بې صبره انسان په څېر انځوروي چي له ډېره ويره خپلي جامې خيري، زړې جامې پر تن کوي او ژمنه کوي چي تر مرگه به دا غم هېر نه کړي!!

قرآن د دې قصې په ترڅ کي موږ ته څو مهمې لارښوونې کوي: بايد په خپلو قضاوتونو کي تلوار او عجله ونه کړو، بايد محتاط واوسو، یوازي د متهم ظاهري بڼه، اوبښلې سترگې، غولونکې ادعاگانې او هغه شواهد چي د خپلي ادعا د ثبوت لپاره ئې وړاندي کوي کافي ونه گڼو، د متهم سوابق بايد په پام کي ولرو.

يعقوب عليه السلام حساس او پوه انسان وو، د يوسف عليه السلام د وروڼو په تصنعی ژړا، د قضیې په باب د دوی د خبرو له څرنگوالي، د يوسف عليه السلام د کميس له وضعې او له يوسف عليه السلام سره د وروڼو مخکنیو حسادتونو ته په پام سره پوه شو چي زامنو ئې رښتیا نه دي ورته ويلي او اصله قضیه ئې ترې پټه کړې ده.

د مصیبتونو په وړاندي صبر کول د پیغمبرانو طریقہ ده.

ښايي يعقوب عليه السلام ته د خپل زوی يوسف عليه السلام تر ورکېدو دا

غم او اندېښنه لازياته درنه وه چې زامن ئې داسي دي، له ده او له خپل ورور سره ئې داسي څه كړي، بې شكه چې د يعقوب عليه السلام لپاره به د داسي زامنو زغمل او تحمل تر دې هم دروند پېتې او له زغم او حوصلې او چت وو چې يو زوی ترې ورك شوی، د يوه شريف او بااحساسه انسان لپاره دا ډېر دروند پېتې وي چې خپل زامن د خپل او چت انتظار خلاف گوري او له داسي كسانو سره په يو ځای ژوند كولو مجبور شوی وي!!

يعقوب عليه السلام چې په خپله جليل القدره پيغمبر او د يوه ستر او اولوالعزمه پيغمبر ابراهيم عليه السلام لمسی دئ او الله تعالى ته د نږدې توب او د معنوي مقام په لحاظ خورا اوچت مقام لري، خو سره له دې ستر او اوچت معنوي مقامه، له غيبه بې خبره دئ، له دې عاجز دئ چې پوه شې زامنو ئې له يوسف عليه السلام سره څه كړي دي؟! څو كيلو متره لرې د ده نازولی او گران زوی په كوهي كې پروت دئ، خو دی ئې نه له حاله خبر دئ او نه ئې مرسته كولی شي!! خپل عجز او ناتواني په دې الفاظو بيانوي: يوازينی مستعان او مرستندوی الله تعالى دی، فقط له هماغه ذات نه بايد مرسته وغوښتلی شي. په دې بيان سره د هغو ناپوه خلکو خولو ته سخت گوزار ورکړی شوی چې په غيب باندي له الله تعالى پرته د بل چا د پوهېدا دعوا كوي!! د قصې دغه برخه مور ته د قرآن عظيم الشان له اساسي مطالبو نه يو مطلب په گوته كوي، هغه دا چې په ځمكه او آسمان كې له الله تعالى پرته نه څوك په غيبو علم لري او نه د چارو د سمبالولو واك او اختيار لري، هر څوك چې له خدايه پرته بل چا ته د غيبو د علم نسبت وكړي او هغه د چارو متصرف وگڼي نو يقيناً چې قرآن ئې تكذيب كړی دئ.

د قرآن مجيد په ټولو پاڼو كې د يوسف عليه السلام په باره كې د يو شمېر آياتو د لاندې په ترتيب سره بيان شوي دي:

يوسف د يوسف د زامنو د خپل او چت انتظار خلاف گوري او له داسي كسانو سره په يو ځای ژوند كولو مجبور شوی وي!!

يوسف: ۱۹-۲۰

قِيَامُ يَوْمَ تَأْتِي سَائِرُ الْمَلَائِكَةِ وَالسَّمَاءُ دَانٍ

او يو کاروان راغی او خپل اوبه راوړونکی ئې ولېږو او هغه هم خپله بوکه (په خاکي) کښته کړه، وئې ويل: اي! زېږی زېږی، دا دئ يو زلمی او هغه ئې د مال متاع په توگه پټ کړ، په داسي حال کي چي الله د دوی په کړو وړو بڼه پوه دئ او په ناخيزه بيه خو درهمو ئې وپلورو او د ده په اړه زاهدان ول.

ناخاپه يو کاروان راغی، د کوهي خوا ته ئې واړول، يو کس ئې د اوبو راايستلو لپاره ولېږو، د بوکې راايستلو پر مهال متوجه شو چي يو تنکی زلمی ورسره راپورته شو، چيغې ئې کړې: زېږی زېږی دا دئ يو تنکی زلمی!! د کاروان مشر امر وکړ چي په يوه خوندي ځای کي ئې پټ کړي، بڼه سلوک ئې ورسره کاوو، پرې مهربانه ول، مصر ته ئې له ځان سره بوت، هلته ئې په ارزانه بيه وپلورو بايبل ليکي چي د يوسف عليه السلام وروڼو د کاروان له ليدو سره هغه بېرته له کوهي راوايست او په کاروانيانو ئې وپلورو، دا خبره هم قرآن ردوي او هم ئې عقل نه مني، که دوی په کاروانيانو د پلورلو اراده درلودی نو ولې به ئې په کوهي کي اچاوو؟ يوسف عليه السلام د پلورلو په وخت کي کاروانيانو ته ويلی شو چي زه مريي نه يم، دا مي وروڼه دي، پلار مي خبر نه دئ... هيڅوک نه غواړي په داسي لانجې کي ښکېل شي او آزاد انسان د مريي په نامه واخلي!! قرآن فرمايي چي يوسف عليه السلام په مصر کي وپلورلی شو.

قرآن د بايبل دا ادعا ردوي چي کاروانيانو يوسف عليه السلام له خپلو وروڼو وپېرېدو، د دې ادعا برعکس وايي چي کاروانيانو له څاه راوايست او د موندل شوې قيمتي متاع په څېر ئې پټ کړ، د قرآن په دغو مختصرو الفاظو کي هومره ژور مطالب پراته دي چي د هغه مهال د ټولني د دردونکي وضعیت د دقيق توضيح لپاره کفايت کوي، د کاروان د سالار يو غلام هغه ته د يوه تنکي ځوان د موندلو زېږی ورکوي، هغه ئې د قيمتي متاع په څېر پټ ساتي او دا ځکه چي دی

به خو ورځي وروسته د مصر په بازار کي په گرانه بيه پلوري، يعني هغه مهال نه يوازي د غلامانو د پېر پلور بازار گرم وو بلکي دومره بې امنيتي خوره وه چي چا ته به کوم ماشوم او تنکي زلمی په لاس ورغی، که څه هم د کومي آزادي او عزتمني کورنۍ غړی به وو، بس د غلامانو په ډلي کي به شامل شو، له خپلي کورنۍ سره به ئې روابط د تل لپاره وشلېدل، د بېرته ستنېدو مجال ئې نه شو ترلاسه کولی، د مجهول برخليک په لوري به يوړل شو، لاس په لاس به شو، په يوه بل به خرڅ شو، په دې سره قرآن حکيم د هغه مهال اجتماعي وضعيت په دقيقه توگه انځور کړی.

د قرآن له وينا معلومېږي چي يوسف عليه السلام د کاروان سردار ته د خپلو وروڼو د جفا قصه اورولې، د هغه عاطفه او زړه سوی راپارېدلی او دې نتيجې ته رسېدلی چي يوسف عليه السلام خپلي کورنۍ ته له ستنېدو منع کړي، له ځان سره ئې بوځي، تر څو د خپلو ځواکمنو او حسودو وروڼو لخوا ونه وژلی شي، دا ئې غوره گڼلې چي يو ښه ځای ورته پيدا کړي، د مصر په کوم معزز شخصيت باندې ئې په لږه بيه وپلوري، دا ئې هم نه دي غوښتي چي په گرانه بيه ئې وپلوري، د زياتو پيسو ترلاسه کولو په ځای ئې د دې ښکلي او با استعداد زلمي راتلونکې ته زياته توجه کړې.

قرآن د قصې د دغې برخي په ترڅ کي موږ ته لارښوونه کوي چي کله کله ستر شخصيتونه په ډېره لږه بيه خرڅ کړي شي!! هو په خدای قسم همداسي دئ، ډېر ځله ستر ستر شخصيتونه، د خپلوانو په لاس او حتی د خپلو ضعيف النفسه ملگرو په لاس دښمنانو ته په لاس ورکړي شوي او وژل شوي!!

په نولسم آيت کي ويل شوي چي کاروانيانو يوسف عليه السلام لکه مال او متاع پټ کړ، له دې نه په څرگنده معلومېږي چي نه ئې وروڼه له دې ماجرا خبر شوي او نه له کاروانيانو پرته بل څوک. عجيبه ده چې زموږ ځيني مفسرين هم د بايبل د دغې غلطې وينا تر اغېز لاندې راغلي او ادعا ئې کړې چي وروڼو ئې هغه له څا راوايست او په دې کاروان ئې وپلورو!!

د يوسف سوره

د يوسف سوره

د يوسف سوره

د يوسف سوره

يوسف: ۲۱-۲۲

د يوسف سوره

او هغه چا چې دى ئې د مصر (له بازاره) وپېرلو خپلي مېرمني ته وويل: مېشت خاى ئې ورته عزتمن كړه (په عزت او درناوي سره ئې وساته)، يا به گټه راوړسوي او يا به ئې خپل زوى وگڼو، په دې توگه مو يوسف ته پر حُمكې تمكين وركړ او چې تاويل الاحاديث ورزده كړو، او الله په خپل كار برلاسى دئ خو ډېرى خلك نه پوهېږي او كله چې پوځوالي ته ورسېدو (حكيم) او (علم) مو وركړ او (ټولو) نېكانو ته همداسي بدله وركوو.

د قرآن له وينا معلومېږي چې د مصر عزيز د يوسف عليه السلام له ليدو سره سم د هغه له خېرې، خبرو، ناستې ولاړي، هونسيارتيا او زيركتيا نه پوه شوى چې هغه يو غلام نه، بلکې له يوې شريفې كورنۍ سره تعلق لري چې د حوادثو او پېښو طوفانونو له دې برخليک سره مخامخ كړى، نو ځكه ئې خپلي ښځې ته وويل: نه ښايي له هغه سره د مريې په څېر چارچلند وشي، بلکې په كار ده ښه ئې وپالې، هيله ده چې په دې كور كې د هغه شته والى موږ ته گټور ثابت شي، كه مو په هغه كې نورې ښېگړي او وړتياوې وموندې په زويولى به ئې ونيسو او د خپلو ټولو شتمنيو امين او وارث به ئې كړو.

قرآن دې کور ته د يوسف عليه السلام د راوستو دوه اساسي موخي په گوته کوي، يو دا چې په دې توگه به ده ته پر ځمکي تمکين ورپه برخه شي او بل دا چې الله تعالی به ده ته د تاویل الاحاديث علم او پوهه ورکړي، له دې نه معلومېږي چې اقتدار ته د رسېدو لړۍ، ټي له دې ځايه پيل شوې، د عزيز مصر په کور کې د ده ځای په ځای کېدا باعث شوه چې قدرت ته د رسېدو دروازې ټي پر مخ پرانيستی شي او همداراز دا نښې چې دلته او د عزيز مصر په کور کې د پاتې کېدو له لاري هغه ته ډېرې خبرې معلومي شوې، دلته پوه شوی چې د مصر په ټولني کې څه تېرېږي، اقتدار د څنگه خلکو په لاس کې دی، د واکمنانو شخصي ژوند څنگه دی، په قصرونو کې څوک ناست دي او په زندانونو کې څوک پراته، د دې ټولني قاضي د چا په گټه او د چا په ضد پرېکړي کوي، ده په کنعان کې کوچيانی او صحرائی ژوند وليدو او په مصر کې د ښاريانو حالت او د دوی ترمنځ ژور توپيرونه، ټول هغه څه چې د ټولني د صالح مشرانو لپاره ټي زده کول ضروري دي په همدې توگه ده ته ورزده شول.

حکيم خدای غوښتل چې يوسف عليه السلام د مصر د ټولني د مشرتابه لپاره تيار کړي، د سختو آزموينو په لوړو ژورو کې وده ورکړي، هغه وړتياوې، ځواکونه او استعدادونه ټي راوينځ کړي او ځلا ورکړي چې يوازي په سختو شرايطو کې راوينځېږي او ځلا مومي، د يوه حکيم، مدبر او زړه سواند قيادت وړتياوې په کې راپيدا کړي، پوره فهم او بصيرت ټي په برخه کړي، د کنعان په نيمه بدوي ټولني کې ممکن نه وه هغه استعدادونه په ده کې راپيدا شوي وي چې د مصر د واکمنۍ لپاره ضروري ول، کنعان د مصر له مدني ټولني نه خورا زيات توپيرونه درلودل، څوک چې په هغه محيط کې ستر شوی په دې نه توانېدو چې د مصر د محيط غوښتنې درک کړي او د هغه ستر هېواد د خلکو د قيادت له عهدې څخه ووځي، د دې لپاره چې يوسف عليه السلام د مصر د ټولني نبض ښه درک کړي، په ټولو اسرارو ټي دقيقاً پوه شي، د سياسي او اجتماعي اړيکو او مناسباتو په ماهيت ټي ښه پوه شي او په هغه کې د مصر د متمدني ټولني د

زعامت ورتوب او لیاقت راپیدا شي، نو ښايي چي د کنعان د نیمه بدوي ټولني نه مصر ته لاړ شي او هلته تر یوې مودې د مصر د زمامدارانو د ډلي د یوې مرفه کورنۍ په غېږې کي پاتې شي، هماغسې لکه چي الله تعالی موسی علیه السلام د یوې اسرائیلي مظلومې کورنۍ له غېږې بیل کړ او د سیند د خپو پر اوږو ئې د فرعون کور ته ورساوو، د هغه جلاد له تیغه ئې وژغورو چي د بني اسرائیلو د بچیانو د وژلو او حلالولو لپاره گمارل شوی وو، د دښمن مانۍ ئې ورته مدرسه وگرځوله او په همدغې مدرسې کي ئې هغه علم او حکمت په برخه شو چي د دغې ټولني د لارښووني او قیادت لپاره ئې ورته ضرورت درلود، له ده نه مخکي ئې یوسف علیه السلام هم له کنعانه مصر ته ورساوو، د مصر د عزیز کور ئې ورته مدرسه کړ، دلته ئې د تأویل الاحادیث علم په برخه شو، دلته د مصر د ټولني په نبض پوه شو او دلته د دې ټولني د زعامت وړتیاوې او ځانگړتیاوې په کي وپاللی شوې. ده دیانت او خدای لمانځنه د ابراهیمي کورنۍ په غېږ کي زده کړې وه، مینه، سادگي، مروت، زړورتیا، صداقت، صبر، قناعت او ټولي هغه ښېگړي چي د نیمه بدوي ژوند ځانگړتیاوې دي، دا ئې په کنعان کي ترلاسه کړل، هغه درایت او فراست چي د مصر د ټولني د مشرتابه لپاره ضروري وو دا ئې باید په خپله په مصر کې، د عزیز مصر په کور او په زندان کي ترلاسه کړی وی، د کنعان په چاپیریال کي دا زده کړه ورته ممکن نه وه، نو ځکه حکیم خدای په خپل خاص الهي تدبیر سره هغه مصر ته وروست او د مصر په یوې واکمني او حکمراني کورنۍ کي ئې مېشت کړ او په دې سره ئې په ده کي د دغو استعدادونو د ودي شرایط برابر کړل.

په دې قصې سره قرآن موږ ته دا ستر درس راکوي چي هیڅوک، که هر څومره ځواکمن وي، په هیڅ تدبیر او حیلې سره نه شي کولی د الله تعالی پرېکړي وځنډوي او د تحقق مخه ئې ونیسي، الله تعالی چي څوک د یوې ټولني او ملت د زعامت لپاره غوره کړی او هغه ته ئې د مشرتابه وړتیاوې ورکړې وي، کوم قدرت کولای شي د هغه په مخ کي خنډ شي؟! او دغه مقام ته د رسېدو مخه ئې ونیسي!؟

مگر د يوسف عليه السلام له عبرت او پنده ډکه قصه دا نه ثابتوي چې خدای په خپل کار کي برلاسی او غالب دی، خو ډېر خلک پرې نه پوهېږي.

قرآن فرمایي چې کله يوسف عليه السلام د پوخوالي او رشد مرحلې ته ورسېد، نو حکم او علم ورکړ شو، په قرآن کي اکثراً د پیغمبرانو د بعثت د بیانولو لپاره دا الفاظ کارول شوي چې حکم او علم ورکړی شو او په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چې پیغمبرانو عليهم السلام ته هم علم ورکړی شوی او هم د حکم او فیصلې قوت، هغوی هم فکري امامان دي او هم سیاسي مشران او د پرېکړو او حکم کولو مرجع، دلته د يوسف عليه السلام په هکله ویل شوي چې (حکم) او (علم) ورکړی شو، له (علم) نه مخکي د (حکم) یادښت دا مطلب په گوته کوي چې يوسف عليه السلام لومړی قدرت ته رسېدلی او د مصر واکمن شوی او بیا په پیغمبري مبعوث شوی. خو دلته دا هم ویل شوي چې الله تعالی له ټولو محسنینو او نېکانو سره همداسې معامله کوي، دا الهي معامله یوازي پیغمبرانو ته نه ده مختصه شوې، بلکي ټول نېکان هم په کي شاملېږي، د هغوی هڅې به هم خامخا ثمر ته رسوي او نېکه بدله به ورکوي، د پېښو او حوادثو په لوړو ژورو او پېچمو کي به هغوی ته رشد او وده ورکوي او د دښمن د توطئو په وړاندي به ئې ساتنه او حفاظت کوي او د دوی د بریا او برلاسی لاره به آروزي.

بایبل تر دې عنوان لاندې (يوسف او د فوطيفار مېرمن) لیکي: په مصر کي د فرعون د ساتونکو مشر فوطيفار، يوسف په بیه واخیست... څه موده وروسته ئې دی د خپل کور او تجارت ناظر وټاکو... يوسف ښایسته ځوان وو، د فوطيفار مېرمني زړه پرې بایلو... له هغه ئې د مباشرت غوښتنه وکړه... هغه ونه منله او وئې ویل: بادار مي پر ما دومره اعتماد کړی، د خپلو ټولو شتمنیو اختیار ئې راسپارلی... څنگه به دا کرکجن کار کوم... دا د خدای په وړاندي لویه گناه ده... خو هغې لاس نه اخیست... یوه ورځ يوسف د کور په کارونو لگیا وو... له دوی دواړو پرته بل څوک په کور کي نه وو... هغې مېرمني لاس ورواچاوو چې له ما سره ځمله... يوسف ترې وتښتېدو او له کوره ووت، خو جامه ئې د هغې ښځي په

منگولو کي پاتې شوه... بنځي خدمتگارانو ته چيغې کړې او هغوی ته ئې وويل:
خاوند مي يو عبراني نوکر کور ته راوستی، دا دئ ما ته ئې سپکاوی راوړلو...
زما خوني ته راغی... لاس ئې راواچاوو... ما چيغې کړې او دی وتښتېدو او دا دئ
جامه ئې زما په لاس کي پاتې شوه... کله چي فوطيفار د خپلي مېرمني خبري
واورېدې ډېر په غصه شو او يوسف ئې په هغه زندان کي واچاوو چي د پاچا نور
بنديان په کي اچول شوي وو!!!)

د بابل له لیکونکي پوښتنه کوو: تا خو خو سطره مخکي لیکلي چي په کور
کي بل څوک نه وو، نو د فوطيفار مېرمني چا ته غږ کړ او دا خدمتگاران په يوې
چيغې څنگه او له کومه راورسېدل؟! راشه د قرآن وينا واوره چي څومره دقیقه او
له ژورو لارښونو ډکه ده:

قرآن د قصې دا برخه د يوسف عليه السلام د ابتلاء او آزموينې د يوه بل، خو
ډېر حساس او خطرناک پړاو په توگه رااخلي، تردې مخکي د وروڼو له مخالفت او
حسادت سره مخامخ شو، په کوهي کي واچولی شو، په ارزانه بيه خرڅ شو، بل
ملك ته يوړل شو، آزاد ژوند ئې د غلامۍ په ژوند بدل شو، په پای کي د يوې
مفسدې مصري کورنۍ نوکری ته اړ شو او دا د ده د ژوند تر ټولو حساسه مرحله
او ترټولو خطرناکه آزموينه، اوس له يوه بل دښمن سره مخامخ دئ، مخکني
دښمن په زړه کي ورته کينه او حسادت درلود، خو دا دښمن په زړه کي ورته هوس
او شهوت لري، هغه په کوهي کي وغورځاوو او دا ئې د گناه په ډنډ کي غورځول
غواړي، د دې دښمن دام ډېر غولونکی او جالب دئ او ځان ترې ساتل ډېر گران.

قرآن نه د دې مصري نوم اخلي او نه ئې د مېرمني، دا ځکه چي قرآن د تاريخ
کتاب نه دئ، د نومونو يادول نه مفيد دئ او نه ضروري، د عزيز مصر په نامه ئې
يادوي او دا د دې لپاره چي وښيي د مصر ټول هغه شخصيتونه چي دا ئې يو وو،
د ده په څېر ول، په خپلو کورونو کي ئې زلمي خدمتگاران او پېغلي خدمتگارانې
ساتلې، د دې پروا ئې نه وه چي له دې څه فتنې راولاړېږي، داسي پېښو ته ئې د
گناه په سترگه نه کتل، خاص اهميت ئې نه ورکاوو، دا اختلاط او حتی په جنسي

روابطو کي آزادي د هغو کورنيو يوه عادي او عامه معامله وه او د هر اشرافي ژوند يوه لازمي ځانگړتيا ده.

قرآن فرمايي چي د عزيز مصر مېرمني يوسف خپلي خوني ته وروغوښت، دروازي ئې کلکي وتړلې، بيا ئې يوسف ته بلنه ورکړه، هغه انکار وکړ، وئې ويل: الله تعالی مي رب دئ، دغه ځای ته ئې راوړسولم، دومره پېرزويني ئې راباندي وکړې، دا کار لوی ظلم دئ، ظالمان نه ژغورل کېږي او نه بريالي کېږي!! د قرآن الفاظ دا دي:

﴿مَدَّ يَدَيْهِ إِلَىٰ حَبْلِ الْإِسْمِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْخَلَاةِ حَبْلَ الْوَدانِ ۚ وَرَأَىٰ مِصْرَ وَعَادَىٰ حَبْلَ الْأَيْمَنِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بَصِيرًا﴾

يوسف: ۲۳-۲۹ **قَالَ تِلْكَ آيَاتُ الْيُوسُفَ إِذْ أَخَذَ بِمَنْزِلَةِ الرَّاكِبِ إِذْ نَسِيَ الْكِرَامَاتِ الْيُسْفَىٰ**

هغې مېرمنې چې دى ئې په كور كې اوسېدو، نفسي غوښتنه ئې ترې وكړه، دروازې ئې وتړلې او وئې ويل: ژر شه، درته تياره يم، هغه وويل: پناه خداى ته، هغه مې رب دئ، زما مېشت ځاى ئې راته ښه او ښايسته كړ، يقيناً چې ظالمان نه ژغورل كېږي، يقيناً چې هم هغې د ده تلوسه وكړه او كه ده د خپل رب برهان نه وى ليدلى حتماً ئې د هغې تلوسه كوله، په دې توگه مو فحشاء او بدكاري ترې وگرځوله، بې شكه چې هغه زموږ له مخلصو بندگانو څخه وو، (هغې غوښتل لاس ورواچوي، دى ترې وتښتېدو)، دواړو د دروازې په لوري منډې كړې، له شا (ئې تر لمنې ونيولو او د) كميس (لمنه ئې) وروشكوله، (له پرانستلو سره سم ئې) په دروازې كې د ښځې خاوند (په خپلې مخې كې) وموند، (مېرمنې ئې) وويل: د هغه چا سزا به له دې پرته بل څه وي چې بندي شي او يا درناك عذاب (ئې په برخه شي) چې غوښتل ئې ستا مېرمنې ته سپكاوى ورواړوي؟! ده وويل: دې له ما نفساني غوښتنه درلوده، د كورنۍ له غړو نه يوه شاهد داسې شهادت وركړ: كه ئې كميس له مخې غوڅ شوى وي، نو دې رښتيا ويلى او دى دروغجن دئ خو كه كميس ئې له شا غوڅ شوى وي نو بيا خو دې دروغ ويلى او دى رښتونى دئ، چې وئې ليدل كميس ئې له شا غوڅ شوى، نو خاوند ئې مېرمنې ته وويل: دا ستاسو ښځو مكرونه دي، ستاسو مكرونه ډېر ستر ستر دي، يوسفه! له دې تېر شه او ته اې ښځې! د خپلې گناه معافي وغواړه، يقيناً چې خطا شوې يې!!

د قرآن دا برخه خو لارښوونې او ظريف ټكې زموږ مخې ته ږدي:

الله تعالی یوسف علیه السلام د خورا ستر ماموریت او لویې دندې لپاره غوره کړې وو، د یوه ستر انقلاب لپاره، د یوه سیاسي، اجتماعي، فکري او اخلاقي انقلاب لپاره، د مصر په څېر په یوې داسې ټولني کي چي له مدني لحاظه ډېره مخکي تللې خو له فکري او اخلاقي لحاظه ډېره وروسته پاتې، ظلم، فساد او بې عدالتي خپل تور وزر پرې غوړولی، واکمنان ئې په فساد کي تر ستونې غرق، مظلومان له خپلو ټولو انساني حقوقو محروم، د واکمنانو د هوسونو قرباني، په نه گناه زندان ته درومي او د اربابانو د مزاج خلاف په یوه معمولي کار په دار څړول کېږي، دا ستر مأموریت سپېڅلی، مهذب، مدبر او د ډسپلین خاوند قیادت او زعامت ایجابوي، هغه کسان چي د اسلامي ټولني د جوړولو په لاره کي مبارزه کوي، هغه ټولنه چي پیغمبران عليهم السلام ئې پر جوړولو مأمور شوي، باید دغسي لوړ شخصیت ولري او د مبارزې په لوړو ژورو کي د دوی دا وړتیاوي راڅرگندي شي.

که چېرې ظروف او شرایط په گناه کي د انسان د پرېوتو مشوق وي او هغه گناه ته وهڅوي، نو د ډېرو سترو شخصیتونو د لوېدو او سقوط احتمال هم شته، له هغو ظروفو او شرایطو نه چي انسان گناه ته رابولي یا ئې ورته را کاري باید ځان وساتو.

که چېرې یوسف علیه السلام د خپل رب برهان نه وی لیدلی، د هغې مېرمنې په لوري به بنویږدلی وو، راشئ وگورو چي دا الهي برهان څه وو؟ د آیت له فحوی نه معلومېږي چي دا برهان د یوسف علیه السلام هغه احساس وو چي په دغو الفاظو سره ئې بیان کړ: الله تعالی مي رب او پالونکی دی، دې غوره مقام ته ئې راوړسولم، ظالمان نه ژغورل کېږي، همدغه احساس د دې باعث شو چي د ځوانۍ په هغه طوفاني دوره کي د شیطان او نفس له وسوسو خوندي پاتې شي.

قرآن فرمایي چي په دې کار سره یوازي دا نه چي دی له دغې گناه نه وژغورل شو بلکي په همدې سره بې حیايي او بدکاري له ده نه په شا وتمبول شوه!! د قرآن دا وینا په سطحي نظر سره انسان ته عجیبه برېښي، خو په لږ دقت سره پوهېدی

شي چي په دې الفاظو کي ډېر ژور او ظريف مطالب پراته دي، څوک چي په لومړي ځل د خپل نفس ناروا غوښتني او د خپل هوس د هڅونې په وړاندي صبر وکړي، تسليم نه شي او پښې ئې له بنويډو وژغورل شي، دغه کار په ده کي د ځان ساتني هغه ځواک او احساس کمال او قوت ته ورسوي چي په راتلونکې کي د داسي هڅونو په وړاندي ئې پښې ونه بنويږي، چا چي په لومړۍ مقابلې کي د بديو په وړاندي ماتې ونه خوړله، د بديو د مقابلې ځواک ئې لاسيات پياوړي او مضبوط شي او چا چي په لومړۍ مقابلې کي ماتې وخوړه، بيا بيا به تر بريدونو لاندي راځي او ماتې به خوري، څوک چي د بدکاريو دروازه پرانېزي تړل ئې ورته گران شي او څوک چي د لومړي ځل لپاره د هغې له پرانستلو ډډه وکړي د تل لپاره ترې خوندي پاتې شي، يوه گناه نورو گناهونو ته لار پرانېزي، يوې گناه ته په منفي ځواب ويلو سره د نورو مخه نيول کېږي، يوسف عليه السلام هغي لومړۍ بلني ته په منفي ځواب ويلو سره هغو کسانو ته ځواب ورکړی چي د ده د بې لاري کولو طمع ئې کوله، ټول په دې پوهېدلي چي دا هوښيار ښکار په لومي کي نه نښلي، چي د عزيز مصر مېرمن په دې ونه توانېده نور به څنگه هغه ښکار کړی شي او څنگه به د هغه د ښکار کولو جسارت او طمع کوي؟! هو؛ په دې سره الله تعالی له يوې خوا دی د ځوانۍ په هغو شېبو کي چي احساسات ښه په ځوښ کي وي او هوس ډېر څپانده په گناه کي له پرېوتو وساتو او له بلي خوا ئې بد کاری ته بلونکي ځواکونه په فرسخونو له ده لرې کړل.

الله تعالی هغه د مصر د ټولني د زعامت لپاره غوره کړی وو، د مصر د هغه وخت پر ټولني د فحشا، اخلاقي فساد او جنسي آزادۍ تور وزر غوړېدلی وو، په خاصه توگه د ټولني په لوړ پوړيو او اشرافي کورنيو کي دا بيماري په پراخه پيمانه خوره وه، له دې پلوه ئې حالت داسي وو لکه د نن ورځي د لوېديځي نړۍ د گنده ټولنو حالت، جنسي بې لاريتوب ته نه يوازي د گناه په سترگه نه کتل کېدل بلکي يو عادي کار گڼل کېدو، د يوسف عليه السلام دا کار د دې باعث شو چي د مصر ټولي هغه مېرمني چي په خپلو نخرو سره ئې د مصر هر واکمن په آساني سره

بنکار کاوو له ده ناهيلي شي او د ده د بې لارې کولو طمع ونه کړي، که د عزيز مېرمن ونه توانېده چې يوسف عليه السلام د خپلي ځوانۍ په موسم کي دوکه کړي، هغه وخت چې احساسات خپانده وي او په داسي حالت کي چې دی ئې مريبي او خدمتگار وو، نو له هغه وروسته چې د عمر پوځوالي ته ورسېږي او د مصر واکمن شي، نو څنگه به هغوی وکولای شي چې دی بنکار کړي!! د قرآن دا الفاظ

څومره دقيق دي: **أَشْرَفَ عَلَى قَوْمِهِ مَرْسُومًا يَهْتَدُونَ** (ترڅو په دې توگه بدکاري او بې حيايي ترې ايساره کړو!!)، داسي ئې نه دي ويلي چې هغه مو له بدکارۍ او بې حيايي راييسار کړ، نه بلکې بدکاري او فحشاء ترې ايساره شوه، يعني هغه کار ئې وکړ چې نور بدکاري او بې حيايي ورته نږدې نه شي.

د هغو ټولو آزمېښتونو له جملې نه چې يوسف عليه السلام ورسره مخامخ شوی، خورا لوی او خطرناک ئې همدغه آزمېښت وو، د وروڼو مخالفت، کينه او حسادت، په څا کي لوبدل، مرييتوب ته لېږدېدا او بندي کېدا... دا ټول تر دې آزمېښت ډېر ډېر آسانه ول.

گورئ چې د قرآن د وينا په لفظ لفظ کي څومره ژورې لارښووني او ظريف ټکي مخي ته راځي، دوه څېرې ئې په ډېره دقيقه او اغېزمنه توگه انځور کړې: يو د خداى بنده او بل د نفس بنده، يو له گناه تېښتي او بل په گناه پسې زغلي، يو د ځوانۍ په جذباتي موسم کي له گناه ځان ساتي او بل په داسي حال کي د گناه هڅه کوي چې ټولي جسمي او جنسي اړتياوي ئې رفع شوي، دواړه د دروازې په لوري منډي وهي خو يو ئې د پرانستلو او له گناه نه د ځان ژغورلو په نيت او بل ئې د دې لپاره چې خلاصه نه شي او بنکار ئې له منگولو ونه وځي، دواړو د دروازې په لوري وځغاستل، يو ئې له گناه نه د تېښتي لپاره او بل ئې د بې لارې نفس د اشباع لپاره، يو ئې له خدايه ويرې تېښتي ته اړ کړی او بل ئې د زړه له مراد نه د محرومېدو وېرې، عجيبه صحنه ده، دوه متضادي څېرې په يوه تگلوري کي، د يوه منزل په لور په منډو، مگر له بېلا بېلو موخو سره، څه عجيبه صحنه نندارې ته

ایښودل شوې، هغه صحنه چې زړه په لږزا او درزا راوړي، مشاعر هڅوي، په انسان کې وجد راپاروي. ډېر داسې کسان مومې چې دوی او هڅې ئې د دې صحنې له خپرو سره ورته دي، ټول په یوه تگلوري کې، د یوه هدف او مقصد په لور تلوار کې، کله نا کله له ورتو شعارونو او ادعاگانو سره، خو یو ئې د رحمن خدای لپاره او بل ئې د نفس او شیطان په حکم، یو ئې په پاک لمنتوب سره او بل ئې له لږلو او ملوثو لاسونو سره، یو ئې له الله تعالی نه د ویري نه په ډک زړه سره او بل ئې له خیرن، خچن او گنده ضمیر سره.

دواړه د خپل محسن په وړاندي ودرېږي، د یوه د ژوند ملگری او د بل آقا، یوه ته دې محسن هر څه ورکړي او د خپل ژوند شریکه ئې گرځولې، خو له بل سره ئې یوازي دومره کړي چې په نوکړۍ ئې نیولې، یو خپل محسن ته صادق او وفادار او بل ورته خائن او بې وفا، مجرم تر بې گناه مخکې د ځان د براءت ادعا کوي او بې گناه تورنوي او د هغه لپاره د سزا غوښتنه کوي!! پاک لمنی بېگناه له دې ډډه کوي چې بل تورن کړي، له ځانه دفاع ته اړ کېږي.

لکه څنگه چې مو د یوسف او د هغه د وروڼو په قصې کې ولوستل چې تېری د یوسف علیه السلام د وروڼو لخوا شوی، هغه ئې ځا ته وغورځاوو او بیا ئې د ده کمیس د دې لپاره په "کاذبه وینه" سور کړ چې پلار پرې وغولوي، دلته هم وینئ چې تېری د بدکار او مجرم له پلوه دی او د صالح مظلوم کمیس په کې څیري شوی، هغه تورن شوی او هغه په زندان او دردناک عذاب گوانبل شوی!! که تاریخ ته یو ځغلند نظر واچوو نو وبه گورو د دغو دوو انساني لوریو ترمینځ د تاریخ د ټولو ټکرونو ماهیت همدغسې دی.

کله چې دوی دواړه د مصر عزیز د وره خوله کې ویني، نو مجرمه بنځه ئې په جگ غږوایي: یوسف ستا پر عزت او ناموس د تېري او لاس اچولو نیت درلود، د داسې تېري کوونکي سزا له دې پرته بل څه کېدی شي چې یا بندي شي او یا سخت تعذیب شي!! په دې صحنه کې هم گورئ چې د شر او فساد سمبول یرغلگر دی، تبلیغات او افتراءات د هغه له لوري دي او د پاک لمنتوب او تقوا لوری تر

تهاجم لاندې او دفاع ته اړ شوی!! تل همداسې وي، د چا لمن چې په گناهونو لړلې وي هغه څوك په گناه تورنوي چې له گناه نه د تېبنتې پر وخت ئې لمن خپرې شوې. اكثرأ داسې كېږي چې سپيڅلي خلك د خپل سپېڅلتوب نه د دفاع لپاره د تبليغ ډېر لږ احساس كوي او دا ضرورت لږ احساسوي چې د خپل پاك لمنتوب لپاره دلايل وړاندې كړي، دا مجرمان او گناه گاران دي چې د خپل جرم د پټولو او سپېڅلتيا د اثبات لپاره تبليغاتو ته ضرورت لري، دوى د ځان د تېرئې لپاره نور خلك تورنوي.

الله تعالى په خپله له مخلصو بندگانو دفاع كوي، هغه تل له متقيانو او پرهېزگارانو سره دئ، يوازي ئې نه پرېږدي، آزمېبنتونه پرې راوړي، په لوړو ژورو سره ئې آزمويي، دا ځكه چې ابتلاء او آزمېبنت د الله تعالى سنت دئ او دا ځكه چې د آزمېبنتونو په ترڅ كې د متقيانو روزنه كوي، په دې سره د دوى شخصيت ته مزیده ځلا وركوي، خو هيڅكله ئې د دېبمنانو په وړاندې يوازي او بې اسرې نه پرېږدي، چا چې د آزمېبنتونو په دوران كې تر پايه پوري صبر وكړ، الهي مرسته به ئې خامخا خوا ته را رسي، د باطل د پلويانو او ملگرو له منځه به داسې څوك راولاړوي چې له حق پالونكو دفاع وكړي، د مخالف لوري تورونه رد كړي او د دوى پر پاكي او پاك لمنې شهادت وركړي!! د يوسف عليه السلام لمن داسې خپرې شوې چې د يوسف عليه السلام پر پاكي او د عزيز د بنځي په بدلمنتوب شاهدي وركوي، هماغسې چې په وينو لړلې كمييس ئې يعقوب وپوهاوو چې لېوه نه دئ دارلې، بلكي وروڼو ئې كوم بل كار پرې كړى.

د عزيز مصر غبرگون ډېر سوړ، له دې هم ډډه كوي چې خپلي مېرمنې ته كومه سخته خبره وكړي، دا خو پرېږده چې طلاقه ئې كړي، سزا وركړي، يا دا له يوسفه لړې كړي او يا يوسف ترې لړې كړي، له خپله كوره ئې وباسي او بل ځاى ته ئې ولېږي، تر څو د دې فاجعي له بيا تکراره مخنيوى وكړي، فقط دومره ورته وايي: د بنځو مكرونه همداسې وي!! په مكرونو كې ډېر مهارت لري!! د عام خطاب په ډول، داسې چې نوري بنځي ئې هم په كې شاملې كړې دي: د شځو مكرونه

همداسي وي!!! د دې دا کار خطا او غلطې گڼي خو په دې معنا چي ولې ئې خپل حيثيت او مقام ته پام نه دئ کړی، دا خو ستا نوکر دئ نه سيال!! يعني دا کار په خپل ذات کي د اعتراض وړ نه گڼي يوازي په هغه صورت کي ئې د اعتراض وړ شمېري چي له خپل سيال سره نه وي!! يوسف ته ئې وويل: له دې خبري نه تېر شه، څه چي درسره شوي هغه هېر کړه او سترگې پرې پټې کړه!! او خپلي بنسټي ته ئې وويل: د خپلي گناه لپاره بخښنه وغواړه، اشتباه دې کړې ده!! خو د ده په الفاظو کي دا وضاحت نه شته چي له چا بخښنه وغواړي، له الله تعالی نه که له خپل مېړه نه؟! د ده الفاظ دا وو: انک کنت من الخاطئين: يقيناً چي ته له خطا شوو څخه يې!! آيا له دې خبري نه د ده مقصد دا دئ چي گناه دې کړې، دا عمل خو ذاتاً يوه گناه ده او يا دا چي دا گناه نه بلکي يوه اشتباه گڼي او معنا ئې دا ده چي ولې ئې په يو مريي او غلام باندي زړه بایللی او له هغه ئې د زړه مراد غوښتی؟! د آيت الفاظو ډېر صريح دي، ده د ذنب، جرم او اثم پر ځاي د "خطا" لفظ کارولی چي مطلب ئې دا دئ: د يوې شريفې کورنۍ عزتمنه مېرمن چي په خپل مريي زړه بايلي لويه اشتباه کوي!!

د مصر د عزيز له خبرو نه داسي معلومېږي چي د ده قصد دا دئ چي مېرمن ئې بايد په خپله له ده نه بخښنه وغواړي، بايد له خپل دغه مېړه نه بخښنه وغواړي چي دا ټول آرام او له عيش او عشرته ډک ژوند ئې ورته مهيا کړی، دومره پراخ او زيات نعمتونه ئې تر پښو لاندي ورته غوړولي، خو له دې سره سره دا بل چاته زړه ورکوي او يوه مريي ته پر ده ترجيح ورکوي!!

گورئ چي يوسف عليه السلام د دغو ټولو نعمتونو پر يوې وړې برخي لاس موندلی، له دې ټولو نعمتونو څخه ډېر لږ څه د ده هم په برخه شوي، خو دئ ئې په مقابل کي د الله تعالی پاس ساتي او گناه کول د نعمت کفران گڼي او ترې ځان ساتي، مگر د مصر د عزيز بنسټه څومره ناشکره ده چي د دغو ټولو نعمتونو په وړاندي د خپل مېړه پاس نه ساتي؟! د نعمتونو وفت او ډېروالی غالباً د هغه کفران ته لاره وباسي او انسان د منعم په وړاندي ناشکری ته هڅوي او په انسان

کي د عصيان او طغيان سبب گرځي.

بايبل دلته د دې قصې له يوې ډېرې مهمې او حساسې برخې هسي تېرېږي، خو قرآن ئې په تفصيل سره بيانوي او فرمايي: د بنار ځينو بنځو په خپلو غونډو او مجلسونو کي دا تبصرې پيل کړې چې د عزيز مصر مېرمني په خپل نوکر زړه بايللی، دا خو ئې څرگنده غلطې کړې ده!! (د دې له شأن سره خو دا نه بنايي چې له خپل غلام سره مينه وکړي، دا چېرې او غلام ئې چېرې!!)، قرآن فرمايي چې دا هسي د دوی مکر وو، ټولې په همدې مرض اخته وې، هسي ئې خپلو خاوندانو ته داسي ښوده چې دوی د عزيز مصر د مېرمني په څېر نه دي، په دوی دې دا بد گمان نه کوي!! کله چې د عزيز مصر مېرمن د دوی له دې مکره خبره شوه نو د مېلمستيا بند وبست ئې ورته وکړ، د يوې صفې په سر ئې ورته ځای برابر کړ، د هري يوې مخي ته ئې د مېوې لوبښې او چاره کېښوده، کله چې دوی په خوراک لگيا وې يوسف ته ئې د دوی خوا ته د څه وروړلو امر وکړ، کله چې د مصر د واکمنو مېرمنو وليد، حسن ته ئې هک پک او مجذوبې شوې، بې اڅيتاره ئې خپل لاسونه غوڅ کړل، د عزيز مېرمني پرې غږ کړ: دا هماغه کس دئ چې تاسو پرې ملا متولم، هو! ما ترې د زړه مراد وغوښتو مگر هغه ډډه وکړه او که غوښتنه مي ونه مني او اوامرو ته مي غاړه کېښنږدي ځای به ئې زندان وي، خوار او ذليل به شي، يوسف (چې د دوی خبرې ئې اورېدلې او متوجه شوی چې اوس نو وضعيت لا ډېر خطرناک شو، دلته راغونډې شوې مېرمني ټولې د دې په څېر دي اوس به هغوي هم د ده د بې لارې کولو هڅه کوي، نو الله تعالی ته ئې د دعا لاسونه اوچت کړل او وئې ويل: زما ربه! زندان تر هغه څه راته غوره دئ چې دوی مي وربولي! که ته مي د دوی له مکره ونه ساتې، دوی ته به مايل شم او د نورو جاهلانو په څېر به شم!!

الله تعالی د ده دعا قبوله کړه، له دې گنده محيطه ئې د ده د لرې کولو پرېکړه وکړه، عزيز مصر سره له هغه چې حقايق ورته څرگند شوي وو دا فيصله وکړه چې تر يوې مودې ئې زندان ته ولېږي.

د قرآن الفاظ دا دي:

الله لره ده، دا خو انسان نه بلکي له يوې قدرمني او درنې فرشتې پرته بل څه نه دئ، (د عزيز مصر مېرمني وويل: دا همغه څوک دئ چې تاسو پرې ملامتولم، هو؛ ما ترې د زړه مراد وغوښتو او ده ځان لرې وساتو، که هغه څه ونه کړي چې زه ئې پرې گمارم، نو هرو مرو به زنداني شي او حتماً به خوار او سپک شي، (يوسف) وويل: زما ربه! تر هغه څه چې دوى مي وربولي زندان راته غوره دئ او که ته د دوى مکرونه رانه وانه پوي دوى ته به مايل او د جاهلانو له ډلې به شم، نور ب ئې دعا قبوله کړه او د دوى مکر ئې ترې وگرځاوو، بې شکه چې هغه پوه اورېدونکى دئ، بيا د څرگندو نښو له ليدو وروسته (دا ورته غوره) وېرېښېده چې څه موده ئې بندي کړي.

دلته څو خبري د ځانگړې توجه وړ دي:

د ښار د ښځو يوې ډلې، نه ټولو ښځو، فقط د درباريانو او رئيسانو ښځو، هغه چې په خپل چاپېريال کې د نورو اشرافي مېرمنو له ټولو اسرارو خبرېږي، وويل: د عزيز ښځي لويه غلطې کړې ده!! خپل غلام ته ئې زړه ورکړى او له هغه نه ئې د زړه مراد غوښتى، د هغې په شان شريفه او لوړه نښه ښځه وگوره او مريې ته زړه بايلل وگوره! هيڅوک داسې نه کوي لکه چې هغې کړي دي!! قرآن کریم د دوى دا خبري هسي مکر او حيله گڼي او دا په گوته کوي چې دوى ټولي په دې ناروغۍ اخته وې، ټولي د عزيز مصر د مېرمني په څېر وې، دا خبري ئې د خپل پاک لمنتوب د اثبات لپاره کړې او په دې سره ئې خپلو مېړونو ته ښودله چې دوى دا کار اشتباه گڼي او هيڅ کله به ئې مرتکبې نه شي!!

قرآن فرمايي: کله چې دې د دوى مکر جنې خبري واورېدې نو په هغوى پسې ئې استازى ولېږو او د دوى لپاره ئې مجلس جوړ کړ، بالښتونه ئې ورته کېښودل او (د غذا او مېوو پر دستر خوان باندې ئې) هري يوې ته چاره کېښوده او (يوسف عليه السلام ته ئې) وويل: د دوى مخي ته ورووځه! کله چې د هغوى نظر پرې ولگيدو، نو هغه ئې (له خپل گومان او تصور نه) ډېر لوړ وموندو (د ټولو سترگې

پرې بنځې پاتې شوې او د مېوو پرځای ئې خپلې گوتې پرې کړې او وئې ویل: خدای ته پناه! دا خو بشر نه دئ، دا خو له یوې قدرمني فرشتې پرته بل څه نه دئ!! د عزیز مصر مېرمن (له کوم شرم او حیا پرته د خپل راز او د عیاشۍ د مجلسونو سیالو او هم مسلکو ملگرو ته) وایي: زه مو په دې ملامتولم چې خپل مریې ته مې زړه ورکړې، دا دئ هغه غلام! هو ما ترې د زړه مراد وغوښتو خو هغه ډډه وکړه، لوره کوم چې یا به مې مراد پوره کوي او یا به زندان ته درومي، له ذلت او سپکاوي سره به مخامخېږي او له دې ټولو نعمتونو به محرومېږي!!

گورئ چې قرآن د مصر د اشرافي کورنیو اخلاقي وضعیت څنگه انځور کړی: د عزیز مصر د مېرمني د عیاشۍ په محفل کې مېلمانه، آزاد خیالي، د مصر د اشرافو په کورنیو پوري مربوطې بدلمني بنځې چې کله یوسف علیه السلام ویني، خپل حواس بایلي، خپل کنټرول له لاسه ورکوي، ټول د هغه د جمال په ننداره کې ډوبېږي او له ډبري وارخطایۍ د مېوو پر ځای خپلې گوتې پرې کوي، بې له دې چې د شرم او حیا احساس وکړي د ده د حسن ستاینه کوي، د عزیز مېرمني ته برات ورکوي او دې ته دا مجال برابرېږي چې په پوره جسارت سره پر خپل کار اعتراف وکړي!!

قرآن په دغو څو لنډو جملو سره د مصر د درباریانو او زعیمانو د کورنیو د بداخلاقو وضعیت او د هغوي د شخصي ژوندانه ټول اړخونه، پټې او ښکاره زاویې او گونې په ډېر دقت سره انځوروي او دا ښيي چې په غیر اسلامي ټولنو کې او د هغو خلکو په منځ کې چې پر خدای او آخرت ایمان نه لري، زعما او مشران ئې له اخلاقي لحاظه تر دې حده په فساد کې غرق وي، دومره سپک او ذلیل وي چې آزاد جنسي روابط په هغوی کې عادي کار گڼل کېږي او هیڅوک هم پرې اعتراض نه کوي.

دې ټکي ته مو باید پام وي چې له دې قصې څخه او له هغو تبصرو او تحلیلونو څخه چې د مصر د مشرانو اخلاقي وضعیت په کې خپرل شوی، د قریشو د سردارانو انتباه به څه وه؟ له دې به ئې څه پیغام اخیستو؟ آیا د دې قصې حرف

حرف به ئې ځان ته متوجه نه گانو او هغه به ئې په ټولني کي پر خپل اعتبار، رسوخ او عزت يو خطرناک بريد او تېرى نه بالو؟ آيا د مکې عامو خلکو به د دې قصې په هېنداري کي د خپلو سردارانو او د دوی د کورنيو څېره نه ليدله؟ او هر آيت به ئې د دوی پر بدې وضعي نه تطيقاوو؟

په دې آيتونو کي د يوسف عليه السلام هغه وضعیت چي ورسره مخامخ وو په ډېر زړه رابښکونکې، جالب او ښوونکې بڼه کي انځور شوی، هغه چي تازه رسېدلی ۱۸-۱۹ کلن ځوان دئ، د صحرا په ويره غېږه او د هغې په صافه او شفافه هوا کي دنيا ته راغلی او د ځوانۍ پړاو ته رسېدلی، الله تعالی ورته ښکلی صورت ورکړی، د وروڼو جفا ئې ليدلې، په څا کي د لوېدلو بده ورځ ئې گالې، د غلامۍ شپې او ورځي ئې ليدلې او اوس د نړۍ په خورا متمدنه سيمه کي (د مصر په پلازمېنه کي) د مصر د عزيز په کور کي ژوند کوي، په هغه کي د بدوي او مدني ژوند آثار او نښي له ورايه ښکارېدې، د هغه رابښکونکې څېره د جلال او جمال، ښايست او تقوی، وقار او مهربانۍ، متانت او ساده توب ښکلی امتزاج وو، هر ليدونکی به ئې ځان ته رابښکو او د ځان مجذوب به ئې گرځاوو، د يوسف عليه السلام ذاتي ښېگړي ورته حادثې او پېښي رامنځته کړې، لومړی ئې د وروڼو له کيڼې سره مخامخ کړ او دی اوس د عزيز په کور کي له هغه لوي آزمېښت سره مخامخ شو، د عزيز ښځه ورپسې شوه، هره شېبه ئې د گناه په ناولي ډنډ کي د لوېدو وېره وه، په هر گام کي ئې مخي ته دام، له هغه محفل نه وروسته خو د مصر د سردارانو ټولي مېرمني پرې مينې او د هغه د اغوا لپاره ئې پايڅې رابډو هلي وې، د هغه ستونزه ئې لازياته کړې وه، هري خوا ته چي گوري، گناه ورته خپله غولوونکې غېږه پرانستې ده او په هر گام کي د شر داعي او بلونکی ورته په کمين کي دئ، په ناز او نخرو ئې ځان ته رابلي، که نور خلک په گناه پسې منډې وهي، دلته گناه په ده پسې ځغلي او هره شېبه د دې انتظار کوي چي هغه غافل ومومي او گوزار پرې وکړي، غافل ئې کړي، اراده ئې کمزورې وويني، گناه ته تمايل په کي راژوندي کړي او ډېر ژر ئې ښکار کاندي، څومره خطرناکه صحنه ده

او څومره ارواسو څوونکې آزموینه؟ هغه په دې سخته مبارزه کې ثابت قدمه او کوټلی دی، له هر پړاو نه په بري سره سر لوری او فاتح تېرېږي، د عزیز د ښځې گواښونه ئې اورېدلي او لیدلي، چې یوسف باید له دغو دوو نه یو غوره کړي، یا په گناه کې سقوط او د دې غوښتنو ته تسلیمېدا، یا زندان ته تگ او د خواریو او ذلتونو منل، خو هغه د دغو دوو بدیلونو څخه د یوه په انتخاب کې ځنډ ونه کړ، بې له ځنډه ئې زندان غوره کړ، په پوره اشتیاق سره هغه بدیل انتخابوي چې پرې وېر او وې، په پوره سوز او د زړه له تله خپل رب ته دعا کوي او وايي: زما پالونکې خدایه! زندان له هغه څه ډېر راته محبوب دی چې دوی مي وربلې!!

دا برخه له یوې خوا موږ ته دا رانښيي چې له دې محفل نه وروسته د عزیز مصر مېرمن د یوسف علیه السلام په ښکارولو کې یوازې نه وه، د مصر د سردارانو ډېري مېرمني ورسره شریکي شوې وې او له بله پلوه یوسف علیه السلام دغه صحنه دومره خطرناکه گڼلې چې د الله تعالی له لطف او مرحمته پرته ئې په بل څه خلاصون ترې گران لیدلی، د همدې لپاره ئې خپل رب ته په دې الفاظو دعا کړې: که د دوی مکر را نه دفع نه کړې، نو د دوی په دام کې به ولوېږم.

د قرآن دا وینا هم خاصه توجه غواړي چې فرمایي: یوسف علیه السلام جنسي بې لاریتوب او شذوذ د جاهلیت له مظاهرو څخه گڼي، د قرآن له نظره په هري ټولني کې چې د دې گنده او ناولي عمل مظاهر راڅرگند شي نو هغه ټولنه له تمدن نه وروسته پاتې او جهل وهلې ټولنه ده. علم او تمدن انسان د قانونمندی خوا ته کارې او ټولي اړیکي د همدغې قانونمندی په سیوري کې تنظیموي او ټولنه له دې ژغوري چې قانون ترپښو لاندې شي، له حدودو تېری وشي، نظم له منځه ولاړ شي، یو د بل په حق او حد تېری وکړي، د انسان په ژوند کې تر ټولو مهمه او اساسي قضیه دده جنسي اړیکي دي چې دده او دده د نسل ژوند او دوام ورپورې تړلی دی. د انسان د ژوند د دغه اساسي اړخ روغوالی، د قانون په چوکاټ کې د هغه تنظیمول او په دې برخه کې د پولو او حدودو د تر پښو لاندې کېدو مخنیوی د علم او تمدن له لومړنیو غوښتنو څخه ده. جهل او د انسان له

فطرت او د هغه د جسم د سلامتيا او روغتيا له غوښتنو او د هغه د روح او بدن له صحي اړتياوو نه بې خبري د دې سبب کېږي چې د انسان د ژوند دغه اړخ ته لازمه اعتنا ونه شي، ضوابط ئې تر پښو لاندي شي او له حدودو ئې تېرى وشي، مگر دا نه گورئ چې د لوېديځي نړۍ بې مهاره ټولنه له دې جهته څومره رنځ وړي او له څومره خطرناکو ناروغيو سره مخامخ ده؟ د ايېز وژونکې ناروغي د دې ټولني له مظاهرو څخه يوه ده، د لوېديځي نړۍ زړه سوانده پوهان په چيغو چيغو د خطر اعلان کوي چې يا آزادي جنسې اړيکي کنترول کړئ او يا د هغه د بدو او تباه کوونکو عواقبو انتظار وکړئ.

الله تعالی د يوسف عليه السلام دعا قبوله کړه، ده زندان تر دې لرلي چاپيريال غوره وگانيو، زندان ورته خوندي پناځې ښکاره شو، د مصر د واکمنانو له مکرجنو او نخره گرو ښځو نه ئي الله تعالی ته پناه يووړه، د دعاگانو اورېدونکي عليم خداي د ده دعا اجابت کړه، له هغه چټل او لرلي چاپيريال او په گناه کي له سقوط او لوېدو ئې وژغورو، الله تعالی د خپل مخلص بنده دعاگانې اورې او قبلوي ئې، هغه د خپل بنده له هر حالتته خبر دئ، په دې پوهېږي چې د څه ډول معاملې وړ او مستحق دئ؟

قرآن فرمايي چې درباريانو ته دا غوره و برېښېده چې يوسف عليه السلام د څه مودې لپاره زندان ته ولېږي، په داسي حال کي چې حقايق ورته څرگند شوي او د يوسف عليه السلام په پاك لمنۍ پوه شوي ول. په دې اړه د قرآن له الفاظو معلومېږي چې يوازي د مصر عزيز نه؛ بلکي د مصر نورو درباريانو هم مصدحت په دې کي ليدلې چې د يوې مودې لپاره يوسف عليه السلام زندان کي وساتي، دوی دغه تصميم د ځينو ښو ښانانو له ليدو وروسته ونيولو!! خو دا ښې ښانې کومي وې، هغه چې د يوسف عليه السلام په پاك لمنۍ ئې دلالت کاوو او که هغه اطلاعات چې د هغې مېلمستيا له وضعيته دوی ته رسېدلي وو؟ د قرآن له دغو الفاظو (من بعد ما رأوا الايات) او (ثم بدا لهم) چې په دواړو کي د جمعي صيغې راغلې ښيي چې زندان ته د يوسف عليه السلام په لېږلو کي نور درباريان هم

شريك ول او دا ځكه چې دوى ته دا اطلاع رسېدلې وه چې په هغې مېلمستيا كې د دوى مېرمنو هم په يوسف عليه السلام زړه بايللى او د همغه څه كولو هڅه ئې كړې چې څو ورځې مخكې ئې د عزيز مصر مېرمن پرې ملامتوله!! دا بهير موږ ته د هغې جاهلې ټولني يوه بله توره زاويه هم په گوته كوي او هغه دا چې په دغو ټولنو كې فيصلې او پرېكړې د مصلحتونو له مخې كېږي، نه د عدالت له مخې، د غير اسلامي ټولنو په محاكمو كې د واكمنانو هوى او هوس واكمني او حكومت كوي نه (قانون او قضا)، حاكم او واكمن كولى شي يو بې گناه انسان د خپلې خوښې تر مودې پورې په زندان كې وساتي، همغسې لكه د مصر واكمنانو او درباريانو چې د خپلو مېرمنو د اداره كولو او له فسادو د راگرځولو پر ځاى ئې يوسف عليه السلام د نامعلومې مودې لپاره زندان ته ولېږو!!

هغه شخصيت ته چې الهي تقدير د مصر په ټولنه كې د يوه ژور بدلون راوستو لپاره غوره كړى او د دې ټولني قيادت او زعامت به ده ته سپارل كېږي، ضروري ده چې د بدوي ژوندانه د وضعيت له مشاهدې او د مصر د حكامو د وضعې له ژورې مطالعې نه وروسته، د مصر د محاكمو د پرېكړو په څرنگوالي او ماهيت پوه شي او د زندان او زندانيانو له حال او احواله پوره خبر شي؛ او دا ځكه چې عوام د حاكمو نظامونو د پراخو تبليغاتو له مخې داسې گومان كوي چې (محاكم) آزاد او مستقل دي او قاضي د قانون او مقرراتو په حكم قضاوت كوي او د عدالت له تامين نه پرته هيڅ څيز ته ارزښت نه وركوي، د دې غلط ذهنيت تصحيح نه يوازي د عامه خلكو او طبقاتو تر منځ ضروري ده؛ بلكې د خواصو او د ټولنيزو انقلابونو د زعامت او مشرتابه په كچه هم ضروري ده، د زندان وضع او زندانيانو حالت، د دې ټولنو د محاكمو او قاضيانو ماهيت په ښه توگه څرگندوي، د انقلاب مشران بايد زندان ته لاړ شي تر څو په جاهلې ټولنه كې د عدالت او قانون ماهيت په خپلو ټولو غړيو او روح سره احساس كړي او په دې پوه شي چې په دې مجال كې كومي تبديلي او انقلاب ته ضرورت شته!!

قرآن په دې قصې سره موږ ته دا درس راكوي چې كه چېرې د الله تعالى كوم

د يوسف سوره

د يوسف سوره

او له ده سره (په يو وخت) دوه زلمي غلامان هم زندان ته ننوتل (بنديان شول)، (هر يوه ئې يو خوب بيا بيا ليدلى وو، يوسف ته راغلل)، يوه ئې وويل: زه په خوب کي ځان داسي گورم چي انگور زبېنم او بل (ورته) وويل: زه په خوب کي ځان داسي گورم چي پر خپل سر ډوډۍ وړم او مارغان ئې خوري، موږ د دې خوبونو په تعبير پوه کړه، ته راته د نېکانو له ډلي معلومېږې، هغه وويل: لابه هغه خواږه چي (معمولاً هره ورځ) درکول کېږي درته نه وي راغلی چي تعبير به ئې درته ووايم، دا د هغه علم يوه برخه ده چي زما پالونکي رب راښودلی، ما د هغه قوم دين پرېښود چي پر الله ايمان نه لري او پر آخرت کافران شوي. او د خپلو نيکونو ابراهيم، اسحاق او يعقوب د دين متابعت مي وکړ، موږ ته نه بنايي چي له الله سره کوم څه شريک کړو، دا پر موږ او پر ټولو خلکو د خداى يو فضل او پېرزوينه ده؛ خو اکثر خلك شکر نه کوي، (يعني دا د الله تعالى لويه پېرزوينه ده چي موږ ته ئې فرمايلي: له الله پرته بل چا ته سر مه ټيټوئ او بل ته لاس لمن مه اوږدوئ)، د زندان ملگرو! آيا ډول، ډول اربابان غوره دي او که يو غالب خداى چي (پر ټولو کایناتو) مسلط دئ؟ له ده پرته خو تاسو د داسي څه عبادت کوئ چي هسي څو نومونه دي، چي تاسو او ستاسو پلرونو نومولي، الله هيڅ دليل ورته نه دئ نازل کړی، حکم (صادرول) خو يوازي الله لره دئ، امر ئې کړی چي له ده پرته د هيچا عبادت مه کوئ، سم او سيده دين همدا دئ، خو زياتره خلك نه پوهېږي.

بايبل تر دې عنوان لاندي (يوسف د بنديانو خوبونه تعبيروي) ليکي: (فرعون د دربار د ساقيانو او نانوايانو په رئيسانو غصه شوی وو... دواړه ئې په هغه زندان کي واچول چي يوسف هم په کي وو... دوی زياته موده هلته پاتې شول... فوطيفار يوسف د دوی د خدمت لپاره گمارلی وو... يوه شپه دواړو خوب وليد... سهار يوسف متوجه شو چي دواړه خفه دي... پوښتنه ئې ترې وکړه... وئې ويل: مورږ خوب ليدلی خو څوک نه شته چي مورږ ته ئې تعبير کړي... يوسف ورته وويل: د خوبونو تعبيرو د خدای کار دئ!! ما ته ووايئ څنگه خوبونه مو ليدلي... د ساقيانو رئيس وويل: د انگورو داسي تاك مي وليد چي درې څانگي ئې وې... ناڅاپه څانگي وغورږدې او زيات انگور په کي وټوکېدل... له ما سره د فرعون د شرابو جام وو، انگور مي په کي وزبېښل او فرعون ته مي ورکړل او هغه وڅښل، يوسف ورته وويل: ستا د خوب تعبير دا دئ: درې څانگي يعني درې ورځي، تر دريو ورځو پوري به فرعون تا له زندانه آزاد کړي او بيا به د ده ساقی شې... هيله مي دا ده چي ما هېر نه کړې، فرعون ته زما قصه وکړه او ترې وغواړه چي ما له دې زندانه آزاد کړي... کله چي د نانوايانو رئيس دا تعبير واورېدو او هغه ئې ښه وموند نو هغه هم خپل خوب داسي ورته تېر کړ: په خوب کي په خپل سر باندي له ډوډۍ ډک درې شکورونه گورم... مرغان راغلل او هغه ئې وخوړې، يوسف ورته وويل: درې ټوکړۍ يعني درې ورځي، درې ورځي وروسته به فرعون ستا سر له تنه بېل کړي او بدن به دې په دار وځروي، مرغان به راشي او ستا د بدن غوښې به وخوري... درې ورځي وروسته د فرعون د زېږېدو کلېزه وه... دا دواړه بنديان ئې خپل حضور ته وروغوښتل... د ساقيانو رئيس ئې په خپلي مخکنۍ دندې وگمارو او بل ئې په دار وځړاوو)

قرآن د بايبل د دغو خبرو اکثري برخي ردوي او په ځای ئې د قصې اصلي بهير په داسي بڼې کي بيانوي چي نه يوازي هر څه ئې طبيعي او د واقعيتونو مطابق دي بلکي ډېر ظريف نقاط او مفيدي لارښووني زموږ مخي ته ږدي، قرآن فرمايي چي د يوسف عليه السلام په څېر دوه نور بې گناه کسان هم له ده سره په

یوه وخت زنداني شول، دواړو یوسف علیه السلام ته د یوه دروند او نېک انسان په سترگه کتل، د همدې لپاره ده ته راغلل او د خپلو خوبونو تعبیر ئې ترې وغوښت او یوسف علیه السلام چي له خپل زندانه د دعوت او مبارزې سنگر جوړ کړی، له هره فرصته په استفادې سره خلك د الله تعالی عبادت ته رابلي، له شرك او د گڼ شمېر اربابانو له بندگۍ نه بغاوت ته بلنه ورکوي، مخکي له دې چي د خپل زنداني ملگرو خوبونه تعبیر کړي، مهلت ترې غواړي او ورته وایي چي د راتلونکي وخت د ورځني خوراک له راتلو مخکي به ستاسو د خوبونو تعبیر درته ووايم، له دې فرصته په استفادې سره هغوی توحید، معاد، رسالت، له شرك نه برائت او د الله تعالی عبادت ته رابلي، خو تر هر څه مخکي لازم بولي چي د هغوی اعتماد جلب کړي؛ ځان داسي معرفي کوي: ما د هغه قوم دین پرېښی چي پر خدای ایمان نه لري، له آخرته منکر دي، د دې په ځای مي د خپلو نیکونو ابراهیم، اسحاق او یعقوب علیهم السلام د دین متابعت ته ملا ترلې او ورته وایي: له ذلت او سپکاوي نه د خلاصون یوازینی لار دا ده چي له الله تعالی پرته بل چا ته سر تیت نه کړو، له شرك نه ډډه وکړو، یوازي په همدې سره د الله تعالی عنایت او فضل زموږ او د ټولو انسانانو په برخه کېدی شي، الله تعالی په خپل دې پرېکنده او قاطع حکم او امر سره چي له ده پرته هیچا ته د بندگۍ سر تیت نه کړو او هیچا ته د احتیاج او نیازمندی لاس اوږد نه کړو، پر موږ لویه پیرزوینه کړې ده، خپل خاص احسان او فضل ئې زموږ په برخه کړی او زموږ سر لوړي او عزت ئې غوښتی دی. خو ډېر انسانان د دې الهي احسان او ستر نعمت پاس نه ساتي، د شرك په گنده ډنډه کي لوېږي، او په همدې سره ئې ذلت او سپکاوی په برخه کېږي، یوسف علیه السلام د زندان ملگرو ته وایي:

څوک چي د ځمکي او آسمانونو د یوازني پالونکي رب له عبادته ډډه وکړي، د ډول ډول اربابانو او دروغجنو خدایانو د بندگۍ په دام کي پرېوځي، د هغه چا په څېر شي چي د کومي رسۍ په وسیله پورته تللی خو د لارې په نیمايي کي نابیره رسۍ شلېدلې، له بره سره ئې اړیکي غوڅې شوې، راپرېوتی، یا د ښکاري

مرغانو منگولو کي گير شوی او يا توندو سيليو پر سر اخیستی او په کومي ژورې کندې کي ئې غورځولی، آیا نه وینی چي زموږ په دې شرك وهلې او له الله تعالی نه بې خبري ټولني څومره ډول ډول اربابان حکومت کوي؟! آیا غوره نه ده چي د دوی د ظالمانه واکمنۍ نه د نجات او خلاصون لپاره يوه خدای ته پناه یوسو او یوازي د هغه عبادت وکړو؟ له الله تعالی پرته ټول معبودان او هر هغه څه چي تاسو ئې لمانځئ، مرسته ترې غواړئ او پناه وروړئ، تش په نامه معبودان دي، هسي خوشي نومونه دي، هیڅ حیثیت نه لري، هیڅ نه شي کولی، په حقیقت کي داسو او ستاسو پلرونه دي چي دوی مو په خاصو نومونو او القابو نومولي، داسي ځانگړتیاوې، کرامات او خصوصیات مو ورته منسوب کړي چي په کي نه شته، هسي گومان کوئ چي ستاسو دعاگانې اوري، ستاسي مرسته کولی شي، ستاسي حاجتونه پوره کوي او دعا گاني مو قبلوي؛ په داسي حال کي چي نه د دې پراخې هستۍ په غېږکې داسي دلیل تر سترگو کېږي چي الله تعالی شريك لري او نه په کوم الهي کتاب کي ویل شوي چي له الله تعالی پرته د بل عبادت، هغه ته سر ټیټول او له هغه مرسته غوښتل جایز دي، هغه څوک چي دا ادعا او گمان ئې کړی چي د دې عالم کوم څيز يا کوم څوک په الوهیت او ربوبیت کي د الله تعالی سیال او شريك دئ او الله تعالی هغه د هستي په اداره او د چارو په سمبالولو کي له ځان سره شريك کړی، ادعا ئې پوچه او گمان ئې بې بنسټه دئ، داسي چي په ټوله هستۍ کي به د دې ادعا د اثبات لپاره کوم دلیل وړاندي نه کړی شي!! هغه دین په دېوال ووهئ او هیڅکله د الهي دین په سترگه مه ورته گورئ چي شرك ته بلنه ورکوي.

الله تعالی ټولواک دئ، د عالم د ساتلو او پاللو واگې ئې په لاس کي دي، د هر کار پرېکړه د ده له لوري کېږي، حکم او فرمان صادرول ده لره مختص دئ، پر ټول عالم د ده جل جلاله حکم نافذ دئ، په دې واکمنۍ او حکومت کولو کي هیڅوک ورسره شريك نه دئ. الله تعالی د قانون جوړولو او پرېکړو کولو صلاحیت او اختیار هیچا ته نه دئ ورکړی، باید د ژوند په ټولو چارو کي له الله تعالی او د

هغه له دين نه هدايت او لارښوونه تر لاسه كړو او د هغه له حكم او امر سره سم عمل وكړو.

ستاسي د ټولني مطلق العنانه حاکمان ظالمان دي، له خپل حد او حق نه ئې تېرى كړى او په خپلي دې ادعا سره د شرك مرتكب شوي چي د قانون جوړول دوى حق دئ.

د الله تعالى دائمي او پرېكنده حكم دا دئ چي له ده پرته د بل خيز او بل چا عبادت مه كوى، د بل چا له درشل او درباره وېره او طمع مه لرئ، له الله تعالى پرته هيچا ته د بندگۍ سر مه ټيټوى او د فرمان او حكم اطاعت ئې مه كوى، كوم مذهب او دين چي تا ته وايي: له غير الله مرسته غوښتل جايز دي؛ نو پوه شه چي دا دروغجن دين او كور اوړ مذهب دئ، داسي دين او مذهب چي فقط جاهل وگړي ئې په دام كي ښكار كېږي!!

له دې اغېزمن دعوت نه وروسته يوسف عليه السلام د زندان ملگرو ته د دوى د خوبونو په اړه وايي:

Ù ÑÀ ã çz F \$Bm (#Aoz 1/4d ' Ápñ \$j árñ& \$B& C6 PÁ%ÖkÁ %A/f

A\$%r ÇIE È\$utççpñi " %:S&E #0064/nA6 B 7ç0%e2 Un

B»Uç%\$9; 9ù 3 Ìn %VÈ ' Ìç2 6\$SjG#B BSR 1/3R ES " %/9

ÇIE uüZÁ j òI C6 PÁ% Ìj 7m 3/4m 1ç2 È

د زندان ملگرو! ستاسو يو تن به (آزاد شي او بيا به) د خپل بادار د شرابو ساقي شي او بل به په دار وځړول شي او مرغان به ئې د سر غوښې شكوي، دا دئ هغه كار تر سره شو چي تاسو ئې پوښتنه كوله. بيا ئې د دوى دواړو هغه يوه ته چي گومان ئې كاوو آزاد به شي، داسي وويل: خپل بادار (د مصر

پاچا) ته زما يادونه وکړه، خو شيطان د ده وريادول ترې هېر کړل، نو تر څو کلونو په زندان کې پاتې شو.

دلته څو ظريف ټکي زموږ توجه جلبوي:

گورئ چې يوسف عليه السلام ته وروڼو په يوه سترگه کتل، د ده وړتياوو د هغوی حسادت راپاراوو او د مصر د درباريانو عياشو او بدکارو بنځو په بله سترگه ورته کتل، د ده حسن د دوی هوس او شهوت راپاراوو، خو د دوی دواړو په خلاف د دې دوو ستم ځپلو غلامانو تاثر د ده په باب بل شان دئ، د يوسف عليه السلام په څېرې، خبرو، حرکاتو او ناستي پاستي کې د يوه صالح، محسن او پرهېزگار انسان نښې او آثار د دوی توجه جلبوي او د خپلو خوبونو د تعبير لپاره ورته رجوع کوي، هغه ته د محسن او نېکوکار خطاب کوي.

د بايبل دا خبره هم هيڅ وزن او وقعت نه لري چې وايي: يوه شپه دواړو خوب وليد... سهار يوسف متوجه شو چې دواړه خفه دي... پوښتنه ئې ترې وکړه... وئې ويل: موږ خوب ليدلی خو څوک نه شته چې موږ ته ئې تعبير کړي!!! دا ځکه چې نه خو دوی داسې څه په خوب کې ليدلي وو چې پرې پرېشانه شوي وی او نه د خوب په تعبير پوهېدل!! د بايبل د دې وينا په خلاف قرآن فرمايي چې دوی يوسف عليه السلام ته راغلي، صالح، نېک او پوه انسان ورته معلوم شوی، گمان ئې کړی چې دی کولی شي زموږ خوبونه تعبير کړي

لکه چې گورئ قرآن نه دا خبره کوي چې دوی درې څانگي او درې شکورونه په خوب کې ليدلي او نه دا خبره چې يوسف عليه السلام دوی ته وويل چې درې ورځي وروسته به ستاسو خوبونه په دې توگه رښتيا کېږي، د بايبل دا وينا هيڅ وزن نه لري چې د دريو څانگو او دريو شکورونو تعبير درې ورځي دئ، يوسف عليه السلام د يوه له خوبه پوهېدلی چې آزاد به شي او بېرته به په خپلي مخکنۍ دندې وگمارل شي، قرآن فرمايي چې د يوسف گمان همدا وو، د ده له خوبه ئې انتباه همدا وه، د دوهم کس خوب دوه برخي درلودې: پر خپل سر د ډوډۍ وړل او

د ده پر سر باندي د مرغانو خوراك، له لومړۍ برخي ئې دا انتباه اخیستې چې د هغې ډوډۍ د پخولو مسئولیت به د ده پر سر پرېوځي چې پاچا پرې غصه شوی وو او دی ئې د همدې لپاره زندان ته لېږلی وو او له دوهمې برخي ئې دا انگېرلې چې پر دار به وځړول شي او مارغان به ئې د سر پوستکي او ماغزه خوري.

د قرآن له وینا معلومېږي چې دا دواړه زلمیان هم د يوسف علیه السلام په څېر بې گناه ول، د قرآن له الفاظو او د يوسف علیه السلام له تعبیر نه معلومېږي چې یو ئې د دربار ساقی او بل ئې نانواى وو، ویل شوي چې په دې خاطر زندان ته لېږل شوي ول چې د دربار په یوې میلمستیا کي یوه داسي شراب مېلمنو ته وړاندي کړي وو چې مچ په کي لوېدلی وو او بل ئې داسي ډوډۍ پخه کړې وه چې شگي په کي وې، د آیت له الفاظو او د هغو دواړو له خوبونو څخه دا جوتېږي چې نوموړې وینا صحیح او د بایبل خبره غلطه ده چې دوی د دربار د چارو مشران وو، قرآن دوی دواړه د زلمیانو په نامه یادوي او په دې سره موږ ته د مصر د هغه مهال وضعیت دقیقاً انځوروي، دا یوازې يوسف علیه السلام نه وو چې د حاکم نظام د عیاشو او ظالمو واکمنانو د هوسونو قرباني شوی وو؛ بلکي د ده په څېر گني شمېر کسان هره ورځ د دې مفسد نظام د مفسدو واکدارانو د هوسونو قرباني کېدل، دا یوازې دی نه وو چې له کومي گناه او جرم پرته زنداني شوی او د دې ټولني د ظالمو واکمنانو د غضب او قهر تر متروکې لاندي راغلی؛ بلکي د ده په څېر ډېر نور هم له کومي گناه پرته د دوی په لاس تعذیب کېږي، رنگ رنگ عذابونه گالي او هيڅ په هيڅ ځورول کېږي.

د قرآن له الفاظو معلومېږي چې يوسف علیه السلام د زندان دغو دوو ملگرو ته وویل: کوم خواړه چې هره ورځ په معین وخت درکول کېږي، د هغه وخت تر رارسېدو مخکي به ستاسي د خوب تعبیر درته ووايم، يعني دا چې له دوی ئې وخت غوښتی، تر څو د دوی د خوبونو په باب فکر وکړي او صحیح او دقیق تعبیر ئې ورته ووايي. د اټکل له مخي دغو ملگرو ئې سهار له ویښېدو نه وروسته ده ته خپل خوبونه تېر کړي او ده د غرمې تر ډوډۍ پوري مهلت غوښتی، د دې وینا په

اهمیت هغه وخت ښه پوهېدی شو چې په راتلونکې کې د پاچا د خوب د تعبیر په اړه د يوسف عليه السلام فوري ځواب او له څه ځنډه پرته تعبیر ته ځیر شو، دلته ئې وخت غوښتی او هلته ئې له ځنډه پرته ځواب ویلی او د دې معنی دا ده چې د يوسف عليه السلام بصیرت او پوهه ورځ په ورځ زیاته شوې، زندان د ده لپاره که له یوې خوا د مبارزې او دعوت سنگر وو له بلې خوا یوه مدرسه وه، الله تعالی تر هغه مهاله په زندان کې پرېښود چې ښه روزنه ئې وشي او د هغه ستر او تاریخي مأموریت لپاره جوگه شي چې څه موده وروسته به ورسپارل کېږي، د مصر د هغه مهال د لوی ملک زعامت او قیادت ده ته سپارل کېدو، الله تعالی د همدې لپاره دی له کنعانه راروان کړی وو، د ستونزو، کړاوونو او آزموینو په لوړو ژورو کې ئې وروزو او ورو ورو ئې د هغه استعدادونو او وړتیاوو ته وده ورکړه او دا شرایط ئې ورته برابر کړل چې له زندانه قصر ته ورسېږي او له غلامۍ نه پاچاهۍ ته. متأسفانه زموږ ځیني مفسرین هم د اسرائیلي روایاتو تراغېز لاندې تللي او د قرآن دا برخه ئې داسې تعبیر کړې چې گواکې يوسف عليه السلام په غیب پوهېدو او د زندان ملگرو ته ئې ویلي چې زه مو په دې خبرولی شم چې نن به کوم خواړه درته راځي او سبا کوم او ځینو داسې تعبیر کړی چې په خوب کې هر خواړه وگورئ زه ئې تعبیر درته ښیم!! دا دواړه تعبیرونه کمزوري دي او د قرآن له الفاظو سره اړخ نه لگوي، قرآن د يوسف عليه السلام قول په دې الفاظو رانقلوي: نبأتکما بتأویلہ (ناسې دواړه به د هغه په تعبیر خبر کړم)، دا الفاظ صریحاً ښيي چې مراد ئې د خوب تأویل او تعبیر دی؛ د خوراک لپاره د تأویل کلمه نه استعمالېږي او صحیح نه ده چې ووايو: نبأتکما بتأویل الطعام!! سر بیره پر دې دلته زندانیانو له يوسف عليه السلام نه د خپلو خوبونو تعبیر غوښتی او دا صحیح نه ده چې د خوبونو د تعبیر پر ځای هغوی ته ووايي چې د هغه خوړو څرنگوالی به درته وښیم چې په راتلونکې کې درکول کېږي!!

د قرآن دا دقیق او له معانیو ډک الفاظ هم د غور او دقت غوښتنه کوي چې

فرمایي:

د يوسف سوره د يوسف سوره د يوسف سوره د يوسف سوره

د يوسف سوره د يوسف سوره د يوسف سوره

او د دوی دواړو له منځه ئې هغه چا ته چي گمان ئې وکړ خوشې کېږي وويل:
د خپل بادار خوا ته دې ما یاد کړه، نو شیطان دا ترې هېره کړه چي خپل
بادار ته ئې یادونه وکړي، نو ځکه خو کلونه په زندان کي پاتې شو.

دا آیت په ډېر صراحت سره نښي چي:

يوسف عليه السلام نه د ځان په اړه له الهي قضا خبر وو او نه د خپلو دوو
زنداني ملگرو له مقدراتو، بلکي د دوی له خوبونو ئې اټکل کړی، د يوه خوب ته
په پام سره ئې گومان کړی، حدس ئې وهلی او اټکل ئې کړی چي له زندانه به آزاد
شي، د "ظن" لفظ کارول همدا مطلب افاده کوي. او په دې سره قرآن د بايبل دا وينا
يو ځل بيا رد کړې چي پيغمبران عليهم السلام په غيب پوهېږي، که تاسو بايبل ته
لږ څير شئ په ځای ځای او نږدې د ټولو پيغمبرانو په اړه به وگورئ چي په غيب
پوهېدا ورته منسوب شوې او قرآن همدومره په دې خبري تاکيد کوي چي نه
پيغمبران په غيب خبر دي او نه پر ځمکه او آسمان کي له الله تعالی پرته بل څوک
په غيب پوهېږي.

يوسف عليه السلام خپل دغه ملگري ته چي د ده په گمان به له زندانه خوشې
کېږي او بيا به د دربار ساقي شي، وويل: ما په یاد لره، هېر مي نه کړې، خپل
بادار ته دې زما احوال واوروه؛ خو هغه چي د شیطان په لار تللی وو، د خپل زندان
يار ئې هېر کړ، دربار ته نږدېوالی د دې سبب شو چي د سختو ورځو ياران هېر
کړي، وئې نه غوښتل او يا ئې ونه شو کړی چي د يوسف احوال خپل بادار ته
واوروي.

د قرآن له دغو الفاظو (فلبث في السجن بضع سنين: نو د څو کلونو لپاره په

زندانه کي پاتې شو، داسي معلومېږي چي يوسف عليه السلام د خوبونو د تعبير په دوران کي کوم داسي کار کړی چي له امله ئې څو کاله په زندان کي پاتې شو، دا کوم کار وو؟ کوم داسي الفاظ د ده له خولې وتلي چي له امله ئې د زندان موده د څو نورو کلونو لپاره اوږده شوې؟ که څه هم ځيني مفسرين وايي چي د قرآن په دې الفاظو کي چي وايي: (فانساه الشيطان ذکر ربه)، يوسف عليه السلام ته اشاره شوې، خو دا ډېره کمزورې خبره ده، ځکه له دې نه دوه آيتونه وروسته وضاحت شوی چي دغه هېروونکی يوسف عليه السلام نه؛ بلکي د هغه د زندان ملگری وو چي څه موده وروسته ئې خبره ورپه ياد شوه، دا هېرېدا د يوسف عليه السلام د ملگري کار وو نه د يوسف عليه السلام کار. د دوی تعبير د قرآن له الفاظو سره قطعاً اړخ نه لگوي، هغه يوسف چي د الله تعالی لپاره ئې زندان ته پر دربار ترجیح ورکړه اوس به په زندان کي څنگه خپل رب هېروي، انسان خو معمولاً په سختيو کي نسبت آسانيو ته لازيات خدای يادوي. د آيتونو ترکیب داسي دی چي هېرېدا د آزاد شوي ملگري کار دی، ځکه له ده غوښتل شوي وو چي د خپل بادار خوا ته ما ياد کړه، نسيان او هېرېدا له دې سره جوخت راغلي او له همدې ساقې پرته بل چا ته نه شي منسوبېدی.

د قرآن الفاظ په دې هکله ډېر صريح دي چي په زندان کي د يوسف عليه السلام د پاتې کېدو دليل دا وو چي له خپل زنداني ملگري ئې دا مطالبه وکړه چي د ده احوال خپل بادار ته ووايي او په دې توگه له زندان نه د خلاصون په لټه کي شو، په داسي حال کي چي څه موده مخکي ئې ويلي وو؛ زندان ته پر هغه څه ترجیح ورکوم چي دوی مي وربلي! ولې ئې عجله وکړه، ولې بې حوصلې شو، ولې د يوه غلام په وسيله له ظالم حاکم نه استرحام کوي؟! حکيم خدای د هغه دا کار غوره ونه بالو؛ نو ځکه څو کاله نور هم په زندان کي پاتې شو او دا ځکه چي هغه لا مزيد روزني ته ضرورت درلود، د هغه د معنوي ودي او ارتقاء لپاره څه نوره موده په زندان کي پاتې کېدل ضروري وو. دا مطلب هغه وخت موږ ته لازيات جوت کېږي چي گورو قرآن په همدې سوري کي او څو آيتونه وروسته، د يوسف عليه

السلام لوړ عزم او متین صبر او زغم داسي انځوروي: څو کاله وروسته، همدا زنداني ملگری، په داسي حال کي د ده خوا ته راځي چي د مصر د پاچا پیغام ورسره دی، دی ئې دربار ته ورغوښتی، خو دی پاچا ته له ورتلو ډډه کوي، له زندان نه د خلاصون په باب عجله نه لري، په ډېره استغنا او متانت سره وايي: اول باید زما د زنداني کېدو وجه معلومه شي، له هغو دې پلټنه او تحقیق وشي چي زه ئې زندان ته لېږلی وم، کله چي زما براءت اعلان شو هله به دا بلنه ومنم!!

گورئ چي قرآن په څومره حکیمانه توگه د هغه الهي نظام د مشرانو او اکمنانو ځانگړتیاوې زموږ مخي ته ږدي چي الله تعالی ئې د انسانانو لپاره غوره گڼي، د دې ټولني د زعامت یوه بېلگه د یوسف علیه السلام په څېره کي انځوروي او زموږ نندارې ته ئې ږدي او موږ ته نښي چي په دې نظام کي د چارو واگې د هغو شخصیتونو په لاس کي وي چي په پټه او ښکاره له الله تعالی څخه وېرېږي، د خلکو د سر، مال، عزت او ناموس ساتونکي وي، حرام ته له نږدې کېدو او له الهي حدودو نه د تېرې څخه په کلکه ځان ساتي، د دې پر ځای چي په ځمکه کي تمکین او قدرت ته رسېدل په دوی کي طغیان او سرکښي راوپاروي، د دې اپوټه په دوی کي انکسار او تواضع زیاتوي، پر خدای ایمان او دا باور او اعتقاد چي هر څه ئې د الله تعالی پېرزوینه، احسان او عنایت دی، نه د دوی د ذاتي کمال او هنر نتیجه، دغه احساس، باور او اعتقاد له گناهونو نه هم او د اقتدار په وخت کي له غرور او تکبر نه هم د ځان ساتلو سبب گرځي.

بایبل تر دې عنوان لاندې (د فرعون خوبونه)، لیکي: (له دې دوه کاله وروسته، یوه شپه فرعون خوب ولید چي د نیل خوا ته ولاړ دی، ناڅاپه له روده اوه څوږ غويي راووتل... ورپسې اوه ډنگر غويي راووتل... بیا دغو ډنگرو غویانو هغه مزې غویان له ستونې تېر کړل... فرعون راوینس شو... خو بیا ویده شو او دا ځل ئې ولیدل چي له یوې څانگې اوه ډک وږي راوتوکېدل... ورپسې ئې اوه نازک وږي ولیدل چي شرقي بادونو وچ کړي ول، وچو او نازکو وږيو ډک وږي وخوړل، ... فرعون له خوبه راوینس شو، سهار ئې فکر پرېشانه وو، د مصر ټول

جادوگران او پوهان ئې راوبلل... خپل خوب ئې ورته تېر کړ خو څوک نه وو چې دا خوبونه ورته تعبیر کړي... د ساقیانو رئیس راوړاندي شو او وئې ویل: اوس را په یاد شول چې ... زموږ خوبونه یوه عبراني ځوان تعبیر کړل او تعبیرونه ئې رښتیا وختل... فرعون فوراً څوک ولېږو چې یوسف حاضر کړي... یوسف سر او صورت برابر او جامې ئې بدلې کړې ... او د فرعون حضور ته ورغی... فرعون خپل خوب ورته تېر کړ... یوسف وویل: زه په خپله خوبونه نه شم تعبیرولی خو خدای به ستا خوب درته تعبیر کړي... فرعون خپل خوبونه ورته تېر کړل... او یوسف ورته وویل: ستا د دواړو خوبونو معنی یوه ده... اوه مزي غويي او اوه ډک وږي د پریمانۍ اوه کلونه په گوته کوي... او اوه ډنگر غويي او اوه وچ وږي د وچ کالی د اوه کلونو نښه ده چې ورپسې به راځي، په دې توگه خدای ته له هغه څه خبر کړې چې په مصر کې به ئې ترسره کوي... اوه کاله به پریمانې وي او بیا سخته وچ کالی او قحطي، ... زه وړاندیز کوم چې یو پوه او هونښیار کس د کر کښت په دنده وگمارې او هغه باید د پریمانۍ په کلونو کې د محصولاتو پنځمه برخه په شاهي انبارونو کې ذخیره کړي... فرعون او ټولو درباریانو د ده وړاندیز خوښ کړ او فرعون وویل: تر یوسفه به غوره کس څوک وي چې د دې کار له عهدې ووځي.. په ده کې د خدای روح ده!! یوسف ته ئې وویل: همدا اوس تا په دغه دنده گمارم، ته به د مصر دوهم لوړ پوړی کس وې او فرمان به دې په هر ځای کې چلېږي!! بیا فرعون د پاچایۍ گوتې ورپه گوته کړه، فاخره لباس ئې ورواغوست، د طلا زنجیر ئې ورپه غاړه کړ، په دوهمې معتبرې سلطنتي گاډۍ کې ئې سپور کړ... چې چېرې به تلو دا اعلان به ئې تر مخ کېدو: په گونډه شئ (د تعظیم لپاره)!!

لکه چې گورئ د بایبل په وینا کې کافي غیرضروري تفصیل، بې ځایه تکرار، نامناسب او گونگ الفاظ او نامعقولې څرگندونې شته، دغو څو ویناگانو ته ئې لږ ځیر شئ: یوسف وویل: زه په خپله خوبونه نه شم تعبیرولی خو خدای به ستا خوب درته تعبیر کړي!!!... دا په داسې حال کې چې څو شپې وروسته یوسف په خپله د ده خوب تعبیروي!! فرعون وویل: تر یوسفه به غوره کس څوک وي چې د

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لَا تَتَّبِعُوا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ وَلَا يَتَّبِعُوْا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ اِنَّ اٰيٰتِهِمْ خٰفِيَةٌ عَلٰى الْغٰلِبِيْنَ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لَا تَتَّبِعُوا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ وَلَا يَتَّبِعُوْا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ اِنَّ اٰيٰتِهِمْ خٰفِيَةٌ عَلٰى الْغٰلِبِيْنَ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لَا تَتَّبِعُوا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ وَلَا يَتَّبِعُوْا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ اِنَّ اٰيٰتِهِمْ خٰفِيَةٌ عَلٰى الْغٰلِبِيْنَ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لَا تَتَّبِعُوا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ وَلَا يَتَّبِعُوْا اٰيٰتِ الْكٰفِرِيْنَ اِنَّ اٰيٰتِهِمْ خٰفِيَةٌ عَلٰى الْغٰلِبِيْنَ﴾

او پا چا وويل: زه په خوب کي اوه خوربې غواوې گورم چي اوه ډنگري
غواوي ئې و خوري او اوه شنه وږي او اوه نور وچ، درباريانو! ما د خپل
خوب په تعبير خبر کړئ که د خوبونو په تعبير پوهېږئ. هغوی (په خواب
کې) وويل: دا هسي د خيالانو گېډۍ ده (گډ وډ خوبونه دي) او موږ د دغو
خيالي خوبونو په تعبير نه پوهېږو. او له هغو دوو نه يوه ژغورل شوي کس،
چي له څه مودې وروسته خبره وړيه ياد شوې وه، وويل: زه به مو پرې خبر
کړم، ما (زدان ته) (د يوسف عليه السلام د ليدو لپاره) ولېږئ!، (هغه وويل):
اې رښتونې يوسفه! د اوه خوربو غواوو چي اوه ډنگري غواگاني ئې و خوري
او اوه شنو وږيو او اوه وچو وږيو په تعبير مو خبر کړه، بنايي (د مجلس له
پورته کېدو د مخه) ورستون شم، هيله ده چي پرې پوه شي. (يوسف عليه
السلام) وويل: تر اووو کلونو به پر له پسې کر کښت کوئ، څه چي ترلاسه
کوئ په خپلو وږيو کي ئې پرېږدئ مگر هغه لږه برخه ئې چي خورئ ئې، بيا
به له دې وروسته اوه نور سخت (کلونه) راشي، چي هغه به ټول هغه څه درنه
و خوري چي ورته ذخيره کړي مو وي، مگر هغه لږه برخه چي ساتئ ئې. بيا به
له دې وروسته داسي کال راشي چي په هغه کي به پر خلکو بارانونه وورېږي
او په هغه کي به (خلک د مېوو) عصاره وباسي.

په دغو مختصرو آيتونو كې لاندې مهم مطالب زموږ مخې ته راځي:

دا څلورم خوب (رؤيا) ده چې په دې سوره كې ئې يادونه كېږي او بښي چې كافر او مسلمان، ظالم او مظلوم، بڼه او بد انسانان، ټول خلك له خوبونو سره مخامخ كېږي، ځيني ئې جدي انگېرې او د تعبير هڅه ئې كوي، غواړي پوه شي چې خوب ئې څه پيغام ورته لري، ځيني ئې جدي نه نيسي، يا ئې د ورځنيو فعاليتونو تسلسل گڼي، يا هسي گډ وډ خيالات او يا ئې د هغو هيلو او آرزوگانو انعكاس چې نه دي ترسره شوې، په شا تمبول شوې هيلي ئې گڼي چې په خوب كې ځان بښي، د همدې لپاره د خوبونو له څنگه په بې پروايۍ تېرېږي او دا زحمت ځان ته نه وركوي چې تعبير ئې كړي او په هغه پيغام د پوهېدو هڅه وكړي چې خوبونه ئې له ځان سره لري. د انسان ((رؤيا)) بښي چې انسان له محسوس او ملموس برخو نه علاوه هم ډېر څه لري، د فهم او درك دنيا ئې يوازي په محسوساتو كې نه راخلاصه كېږي، د ده د فهم او درك دنيا ډېر نور پراخ او پيچلي ابعاد او اړخونه هم لري، كه هغه په خپلو ظاهري حواسو سره مشهود او ملموس شيان او تر سترگو كېدونكې نړۍ درك كوي؛ په لا شعور كې د زمان او مكان له پولو اوږي، له غيبې نړۍ نه، د پردو او حجابونو له ماورا نه پيغامونه ترلاسه كوي، دا پيغامونه څه ډول ورسېږي، سرچينه ئې چېرې ده، څوك دئ؟ څه دئ؟ څنگه په خوب كې په هغه څه پوهېدى شي چې په وينه نه شي پرې پوهېدى؟ دا پوښتنې ځواب غواړي، منصف څېړونكي نه شي كولاى چې له څنگه ئې په بې پروايۍ تېر شي. كه موږ په خپل ژوند كې د تخمينونو او انگېرنو په مرسته وړاند وينې كوو او ډېر ځله مو وړاندوينې سمې خېژي، كه په خوب كې داسې څه گورو چې څه موده وروسته تحقق مومي، د دې لپاره څه توجيه وړاندې كولى شو؟ مگر كولى شو د يوه كس داسې په لسهاوو خوبونه او په ټولي نړۍ كې د لكونو خلكو داسې خوبونه عادي او بې اهميته خبره وگڼو او د تصادف نوم وركړو؟ آيا لږ تر لږه د دې خبرې په كولو مجبور نه يو چې زموږ مغز د خوب په حالت كې همغسې وړاند وينې كولى شي چې په وينه ئې كوي؟ آيا دا خبره ډېره بېهوده او خوشې

خبره نه ده چې څوك ووايي: زموږ مغز په وينه كې سم او په غور او دقت سره كار كوي خو د خوب په حالت كې ئې هر تحليل ناسم او له غور او دقت پرته او گډ وډ خيالات وي؟! ډېر نامعقول انسان به د داسې خبرې كولو جرأت كوي، ډېر ناپوه انسان به دا گمان كوي چې د خوب په حالت كې دماغ خپل كار پرېږدي، نه په قضاياوو غور كولى شي او نه ئې د غور او تفكر نتايج او لاس ته راوړنې د اهميت وړ دي!! حال دا چې په خوب كې د انسان يوازي د څو حواسو سويچونه بند او د انتظار (standby) په حالت كې شي، نور دماغ د مخكې په څېر خپل كار ته دوام وركوي، بسايي د ځينو برخو توقف مغز ته د بڼه غور او فكر كولو لار بڼه موقع او فرصت په لاس وركړي. په هر صورت؛ خوب يو حقيقت دى، رښتيا ختل ئې داسې څه چې انكار ترې گران دى. د هغو خوبونو لپاره څه توجيه وړاندي كولى شو چې د راتلونكو پېښو خبر راكوي او خبر ئې هم ډېر دقيق؟ آيا پر عالم الغيب خداى باندې له ايمان نه پرته بل تفسير او تعبير ورته درلودى شو؟ د الله تعالى د اثبات لپاره له خورا كوټلو دلايلو څخه يو دليل همدغه د انسان خوبونه دي.

له الفاظو جوتېرې چې د مصر پاچا پرله پسې يو خوب ويني، بالآخره خپل خوب ځينو درباريانو ته تېروي او ترې غواړي چې تعبير ئې ورته ووايي، د بيان انداز داسې دى چې پاچا هسي په كوم مجلس كې ځينو درباريانو ته خپل خوب تېر كړى او ورته ويلي ئې دي: كه د خوبونو په تعبير پوهېږئ نو زما دا خوب تعبير كړئ، د بايبل دا وينا هيڅ وزن نه لري چې پاچا سهار وختي ټول درباريان، نجوميان او جادوگران راوغوښتل چې د ده خوب ورته تعبير كړي!! نه خو دا خوب د دومره ستر او عاجل اقدام غوښتنه كوي او نه هيڅ هونښيار انسان د يوه خوب لپاره دومره ستره غونډه جوړوي!! د درباريانو له دې ځوابه چې پاچا ته ئې وويل: دا كوم معنى لرونكى خوب نه دى، موږ ئې په تعبير نه پوهېږو، معلومېږي چې نه پاچا خپل خوب جدي گڼلى او نه ئې درباريانو.

دا خبره هم د خاصې پاملرنې وړ ده چې قرآن دا پاچا د فرعون په نامه نه يادوي، بلکې د ملك (پاچا) په نامه ئې يادوي، د وروستيو علمي تحقيقاتو په ترڅ

کي دا خبره معلومه شوې چې د یوسف علیه السلام په دور کي د مصر پاچایان د فرعون په نامه نه یادېدل، ډېر وروسته د فرعون نوم ورته غوره شوی، تحقیقات ښيي چې د هغه وخت پاچایان د هکسوس په نامه یادېدل چې له ۱۷۳۰ تر ۱۵۸۰ مخکې له مېلاده ئې پر مصر حکومت کړی، له دغو تحقیقاتو هم معلومېږي چې د بایبل دا وینا غلطه ده چې نوموړی پاچا د فرعون په نامه یادوي.

د دربار ساقي، د یوسف علیه السلام د زندان ملگري ته د دې خوب له اورېدلو سره سم، یوسف علیه السلام ورپه یاد شو او وئې ویل: زه کولای شم دا خوب تعبیر کړم، په دې شرط چې ما زندان ته ولېږئ، هلته یو څوک راسره وو چې خوبونه ئې په ډېر دقت سره تعبیرول، د ساقي له دې خبري چې (ما ولېږئ) په ډاگه معلومېږي چې دی یو غلام دئ نه کوم مشر او د بایبل د وینا له مخي رئیس!! هغه یوسف علیه السلام ته ورغی، خوب ئې ورته تېر کړ، تعبیر ئې ترې وغوښت او ټینگار ئې وکړ چې د درباریانو د مجلس له پورته کېدو نه مخکي د خوب تعبیر ورته ووايي او یوسف علیه السلام به له څه ځنډه د پاچا خوب داسي تعبیر کړ:

اوه خوربي غواوي د اوه برکتی کلونو نښه ده او اوه ډنگري غواوي د اوه وچ کالیو او قحطي کلونو څرگندونه کوي، اوه شنه وږې اوه حاصل لرونکي فصلونه په گوته کوي او اوه وچ وږي د ذکر شویو اوه فصلونو هغه وچ شوي حاصلات په گوته کوي چې په وږو کي به ساتل کېږي او د قحط په کلونو کي به استفاده ترې کېږي، د اوه برکتی کلونو حاصلات به د قحط په اوه کلنو کي مصرف شي، خو په دې شرط چې په وچو وږو کي وساتل شي، قحط اوه کاله دوام کوي، له هغه نه وروسته عادي حالت رامنځ ته کېږي، بارانونه به پیل شي او مصر ته به بیا پرېمانې او سمسورتیا راوگرځي او خلك به د مېوو عصاري زېښتي. د مصر وگړي ښايي محتاط وي او د قحط په کلونو کي د ټولو غلو دانو له مصرفولو ډډه وکړي، هغوی باید یوه اندازه غله دانه د تخم په توگه د راتلونکي کال لپاره وساتي، همدارنگه متوجه وي چې د غلو دانو د ساتلو او ذخیره کولو غوره طریقه داده چې په خپلو وږو کي وساتل شي.

مصر د عزيز بنځي وويل: اوس حقيقت څرگند شو، ما ترې د زړه مراد وغوښت او هغه يقيناً چې له رښتونو انسانانو څخه دى، (زما دا اعتراف) د دې لپاره دى چې پوه شي په غياب كې مې خيانت ورسره نه دى كړى او د دې لپاره چې (پوهېږم) خداى د خاينانو تدبيرونه نه هدايتوي (نه پرېږدي د خاينانو تدبيرونه دوى خپل مقصد ته ورسوي) او زه خپل ځان نه سپينوم، په دې كې شك نه شته چې نفس د بدۍ په لور ډېر هڅوونكى دى، مگر هغه چې زما پالونكى خداى پرې ورحمېږي، بې شكه چې زما پالونكى رب ډېر مهربان بخښونكى دى.

د يوسف عليه السلام د زندان ملگرى بېرته وگرځېدو، د خوب تعبیر ئې واوراوو، پاچا امر وكړ چې يوسف عليه السلام راولئ، د پاچا قاصد د ده له پيغام سره زندان ته ورځي او يوسف عليه السلام ته وايي: د مصر پاچا غوښتى يې، ستا تعبیر ئې خوښ كړى اوس ستا ليدو ته منتظر دى!! خو يوسف عليه السلام، هغه د زندان د اولو ورځو يوسف نه دى، له زندانه د وتلو په اړه څه تلوار او عجله نه لري؛ بلکې زندان ئې د خپلې مبارزې لپاره د سنگر په توگه غوره كړى؛ له خپل مولا پرته بل ته طمع او اميد نه لري، باور ئې دا دى چې له زندانه د وتلو پرېكړه د الله تعالى له لوري كېږي، نو ځكه په ډېر متانت سره قاصد ته وايي: بېرته وگرځه او خپل بادار ته دې ووايه: د هغو بنځو برخليک به څنگه وي چې ده ته ئې هغه توطئه جوړه او زندان ته ئې ولېږو؟ بايد لومړى د هغې خبرې سپيناوى وشي، زما (برائت) اعلان شي، كه څه هم الله تعالى راته كافي دى، هغه د دوى له توطئو ښه خبر دى. گورئ چې د يوسف عليه السلام متانت، صبر او زغم ټوله وضعه داسې بدله كړې چې اوس پاچا تلوار لري، هغه غواړي چې له يوسف عليه السلام سره ژر تر ژره ملاقات وكړي، د ده شرط مني، هغې بنځي راغواړي چې د عزيز مصر د مېرمنې په محفل كې راغونډې شوې وې او پوښتنه ترې كوي: په

کومه ورځ چې تاسو له يوسف عليه السلام نه د زړه مراد غوښتی وو، خبره څنگه وه، د پېښې جريان څنگه وو؟ ولې مو دا کار وکړ؟ د پاچا وينا او دريځ داسې دي لکه چې د يوسف عليه السلام مدافع وکیل وي، له تحقيق او پلټنې نه مخکې د هغه خبرې تصدیقوي او له ښځو نه داسې استفسار کوي چې گواکې د دوی جرم په بشپړه توگه ثابت او څرگند دی او د شک او شهبې هیڅ مجال په کې نه شته، ټولې ښځې وضع داسې گڼي چې له اعترافه پرته بله چاره نه لري؛ نو ځکه وايي: خدای ته پناه وړو! مور په هغه کې هیڅ بدې نه ده لیدلې، اصلي مجرم وروړاندي کېږي او په ټول صراحت سره اعتراف کوي او وايي: اوس حقیقت څرگند شو، ما له هغه نه د زړه مراد وغوښت او هغه رښتونی او صادق دی، په دوه دلیلونو اعتراف کوم: یو دا چې غواړم هغه په دې پوه شي چې په غیاب کې مې خیانت ورسره نه دی کړی او تور مې نه دی ورپورې کړی او بل دا چې اوس په دې باوریم چې الله تعالی نه پرېږدي خائنان په مکر او چل ول سره خپلو موخو ته ورسېږي، نه غواړم چې ځان سپین او تېرته کړم، د انسان نفس تل هغه بدو کړو وړو ته هڅوي، له شره ئې یوازې هغه څوک ژغورل کېږي چې زما د مهربان رب پېرزوینه او رحم ئې په برخه شي، یقیناً چې زما پالونکی رب مهربان بخښونکی دی.

که څه هم ځینو مفسرینو دا گمان کړی چې وروستۍ څو خبرې د يوسف عليه السلام خبرې دي، نه د هغې مېرمنې، د دوی دلیل دا دی چې دغه خبرې د هغې مېرمنې له شأن نه ډېرې اوچتې دي؛ خو دا توجیه په څو دلایلو کمزورې ده: د بیان په هیڅ برخې کې داسې کومه نښه یا قرینه نه مومو چې ثابتې کړي دا د يوسف عليه السلام خبرې دي.

د آیتونو سیاق او سباق او د کلام لړۍ له دې توجیه سره اړخ نه لگوي، برعکس په ټول صراحت سره ښيي چې دا د هغې مېرمنې د خبرو دوام دی. د دغو خبرو په دوران کې يوسف عليه السلام لا په زندان کې دی او له پاچا سره نه دی مخامخ شوی او مجلس ته نه دی حاضر شوی، وروستی آیت همدغه راپه گوته کوي.

د دې خبرې لپاره هیڅ دلیل نه شو موندلی چې یوسف علیه السلام ووايي: غواړم چې د مصر عزیز پوه شي چې د هغه په غیاب کې مې له هغه سره هیڅ خیانت نه دی کړی، ځکه چې د مصر عزیز د پېښې په ورځ له حقیقته خبر شو او د یوسف علیه السلام پر پاك لمنتوب او سپیڅلتیا ئې باور راغی.

د آیت دا برخه (إن الله لا یهدی کیدالځائین)، په هیڅ شان نه شو کولای د یوسف علیه السلام قول وگڼو، دا کلام فقط له هغې مېرمنې سره ښایي، هغه باید ووايي: که چېرې دا ځل هم له یوسف علیه السلام سره خیانت وکړم او په کوم تور ئې تورن کړم او د دې پر ځای چې پر خپل جرم اعتراف وکړم هغه متهم کړم، نو د پخوانۍ پېښې په څېر به حقیقت څرگند شي، خدای د ځایانو توطیې، حیلې او بهانې رسوا او خنثی کوي او نه پرېږدي چې د توطیو په مرسته خپلو ناولو موخو ته ورسېږي.

د هغې مېرمنې مؤمنانه څرگندونې په واقع کې دا حقیقت ثابتوي چې د یوسف علیه السلام کړو وړو او د زندان له سنگر نه د ده مبارزې او جهاد د مصر په ټولني باندي ژوري اغېزې کړې دي، ژوره تبدیلی په کې راغلې، دومره چې د پرون ورځي هغه مېرمن نن داسې مؤمنانه څرگندونې کوي، له دوو زنداني ملگرو سره د یوسف علیه السلام بحث او د خوبونو له تعبیرولو مخکې دوی د الله لاري ته بلل، هغه هم په دومره تفصیل او په دومره مضبوط استدلال سره، دا ښيي چې هغه په زندان کې آرام نه دی ناست، په جدي، پرله پسې او نه سترې کېدونکې توگه ئې دعوت چلولی او په دې بريالی شوی چې د مصر په ټولني کې له فکري او اخلاقي لحاظه پراخه او ژوره تبدیلی راولي، یوه ستر بدلون او انقلاب ته لار آواره کړي او له همدغه زندانه د یوه سیاسي او اجتماعي انقلاب او بدلون راوستو لپاره شرایط برابر کړي.

متأسفانه لکه څنگه چې د مسیحیانو او یهودانو علماوو او مشایخو (احبار او رهبان) د الله تعالی له مقدس او لارښود کتاب نه قصې او شجرې جوړې کړې، داسې چې نن د دوی په مذهبي کتابونو کې د الله تعالی د مقدس کتاب وړه برخه

هم نه تر سترگو کېږي، زموږ قصه خوښي هم د دوی تر اغېز لاندې راغلي او د يوسف عليه السلام له دغې عبرتناکې او لارښوونکې قصې نه ئې د يوې داسې بدکاري ښځې د مینې داستان جوړ کړی چې غوښتل ئې يو ښايسته ځوان په دام کې واچوي او له هغه نه د زړه مراد ترلاسه کړي، تر دې پورې چې د دغو قصه خوښو ځينو ادعا کړې چې يوسف عليه السلام د ژوند په وروستيو کې همدغه پر ده مينه مېرمن په نکاح کړه!!! دا په داسې حال کې چې نه په قرآن کې داسې کومه اشاره مومو او نه په رواياتو کې. له دې ارزښتناکې تاريخي قصې نه داسې نکل جوړول او پاېله ئې داسې رايستل نه يوازې د ناروغو اذهانو د بيمارو سليقو زېږنده ده، بلکې د دوی تعبیر سل په سلو کې د دې قصې له روح او بنسټيزو موخو سره تصادم کوي، قصه اصلاً په دې اصل ولاړه ده چې دوه مخالف او متضاد شخصيتونه يو د بل په څنگ کې کېږدي او توپيرونه ئې په گوته کړي، راوښيي چې يو څومره لوړ دئ او بل څومره ټيټ، يو څومره پاکيزه، امين او صادق دئ او بل څومره ناولی، خائن او بې وفا، يو د خدای مخلص بنده او بل د شيطان او نفس مطيع بنده، عجيبه ده چې دغه بيمار کسان داسې غلط او معکوس نتايج ترې اخلي او دا متضادي بېلگې او متفاوت شخصيتونه سره پخلا کوي!! آیا دا شونې ده چې يو پيغمبر له هغه جلال او عظمت سره داسې ښځه په نکاح کړي؟ بايبل هم د خپلو شجرو په ترڅ کې ليکلي چې فرعون يوسف په يوه مصري نوم، صفنات فعنيح، ونوماوو او د فوطي فارع کاهن لور اسنات ئې ورته راواده کړه!!!

قرآن دربار ته د يوسف عليه السلام د ورتلو په اړه داسې فرمايي:

﴿فَوَدَّاهَا وَهَدَّاهَا لِمَا بَاغْتَا فَوَدَّاهَا وَهَدَّاهَا لِمَا بَاغْتَا﴾

﴿فَوَدَّاهَا وَهَدَّاهَا لِمَا بَاغْتَا فَوَدَّاهَا وَهَدَّاهَا لِمَا بَاغْتَا﴾

Ü SÄR 4at 0 B on \$Hß 66GF C J ÇE \$' İy# Bqäñ \$YCB y7 9k xü ÇİİE

žyz Ó Áÿ \$60 V r ÇİİE uuZ Ās BBA ō & B<ÖR V r (āñ ± 8 B \$İİİē t İ

ÇİİE bq26f kR% r kZB#ā ūİV%#

او پاچا وويل: هغه ما ته راولئ چې د ځان لپاره ئې خاص (مشاور) وټاکم، خو له هغه وروسته چې خبرې ئې ورسره وکړې وئې ويل: ته (له همدې) نننۍ ورځې زموږ په دربار کې واکمن امين يې (د پاچا معتمد يا صلاحيتنه چارواکۍ او د ټولو دولتي شتمنيو امين)!! ده وويل: ما (يوازي) د دولت د خزانو پر چارو وگماره، باور وکړه چې بڼه او پوه ساتونکۍ به وم (هم ئې د ساتنې له عهدې وتلی شم او هم ئې د سم مصرف او په خپل مناسب ځای د لگولو بصيرت او پوهه لرم) او په دې توگه مو يوسف په هغه ملک کې متمکن کړ، چې هر ځای او په هر ډول ئې غوښتل مېشت کېدی شو، چا ته چې مو خوښه شي خپل رحمت او پېرزوينه ورپه برخه کوو او موږ د نېکانو اجر او بدلې نه ضايع کوو. او د هغو لپاره چې ايمان ئې راوړی او پرهيزگاري ئې کوله، اخروي اجر او بدلې تر دې هم ډېره غوره ده .

پاچا له يوسف عليه السلام سره تر ملاقات نه مخکې تصميم درلود چې هغه د خپل خاص مشاور په توگه وټاکي؛ خو له هغه سره له خبرو وروسته ئې تصميم بدل شو او هغه ئې د دربار د معتبر او باصلاحيتنه وزير او د ځان د معتمد په توگه وټاکو او خپله فيصله ئې ورته ابلاغ کړه، مگر يوسف عليه السلام د دې پرېکړې او منصب له منلو انکار وکړ او وئې ويل: ما د دې منصب پر ځای يوازي د مصر پر خزانو وگماره، زه به په پوره احتياط او امانتدارۍ سره د هغو ساتنه وکړم، زه په ځان کې د دې څانگې د اداره کولو صلاحيت او توان وينم، پاچا له خپل نظره

تېرېږي او د يوسف عليه السلام له رايې سره توافق ښيي او د دولت د دغي خانگي بشپړ صلاحيت ورسپاري.

د آيت له دې برخې (يتبوا منها حيث يشاء) نه دوه مطلبونه اخيستل کېږي:

الف_ د مصر ټول هېواد د ده د صلاحيت او واکمنۍ په کړۍ کې شامل وو، چېرې چې ئې غوښتتل او سپدلی شو، د مصر هيڅ سيمه د ده د واکمنۍ او اختيار له ساحې بهر نه وه.

ب_ په هغه نظام کې ئې چې هره وظيفه او هر مقام غوښتی وی، بې له ځنډه ئې ترلاسه کولی شو، هيڅوک او هيڅ څه ئې په مخ کې ځنډ کېدی نه شو.

حکيم خداى جل شأنه په تدريج سره يوسف عليه السلام هغه مقام ته ورساوو چې په مصر کې متمدن شي، د ده پر مخ د واکمنۍ ټولې لارې پرانيستې شي، قدرت ته د رسېدو ټول اسباب ورته برابر شي، د هغه د ستر او لوړ شخصيت ټولې جلبوونکې برخې د هغې ټولني د مختلفو طبقو او اصنافو لپاره رابرسېره شي، د خلکو اعتماد او باور، احترام او محبت ورته راجلب شي، پس له هغه چې د مصر ولس د ده له اوچتو استعدادونو، صداقت، امانت، پاک لمنتوب او نفس او هوس ته نه تسليمېدا نه خبر شول، په زندان کې د ده صبر، زغم، مقاومت، ثبات او متانت ټولو ته څرگند شو، خلکو وليدل چې د مصر پاچا د ملاقات بلنه ورکړه؛ خو ده ونه منله او تر هغه ئې دربار ته له تلو انکار وکړ چې د ده برائت اعلان شي، له پاچاهۍ نه رالاندي د هېواد تر ټولو لوړه عهده ورته سپارل کېده خو ده ونه منله او د دې پر ځای ئې داسې دندې ته ملا وتړله چې د هغې له لارې د خپل مظلوم ولس خدمت وکړی شي، د ده پوهه، بصيرت او درایت ټولو ته ثابت او څرگند شو، د ده لوړ او پياوړى شخصيت او فکري او اخلاقي عظمت داسې وو چې هيچا ورسره رقابت او سيالي نه شوی کولی، د مصر ټوله واکمني ئې عملاً په لاس کې پرېوته، پاچا له يوه سمبول نه زيات حيثيت نه درلود، د قحط په کلونو کې د اقتصادي چارو په اداره او سمون کې او له هغه ستر بحران نه د خلکو په ايستلو کې د ده درایت، وړتيا او اهليت په بشپړ ډول راڅرگند شو، هغه نور عملاً

د پاچا ولیعهد وو، د پاچا له مرگه وروسته ده ته د قدرت په لېږد کې هیڅ خنډ نه وو پاتې، په دې توگه مالک الملک خدای جل شأنه د هغه وخت د لوی هېواد واکمني یوسف علیه السلام ته وسپارله او د ده بلامنازع واکمني ئې پر هغه پراخ او ستر ملک محققه کړه.

هو! دا الله تعالی جل شأنه دئ چې د خپل رحمت او پېرزوینو سیوری پر هغه چا غوروي چې دی ئې په خپله خوښ کړي او د دې لپاره ئې اهل او وړ ومومي، هغه نه یوازې د خپلو صالحو بنده گانو اجر نه ضایع کوي؛ بلکې دنیوي او اخروي بدله ئې تر خپل حق څو برابره زیاته ورکوي، نه یوازې په دنیا کې د دوی پر نېکو او غوره کړنو باندې مثبت نتایج مرتب کوي، بلکې په آخرت کې تر دنیا غوره بدله ورکوي، د دوی تقوی او ځان ساتنه د دې باعث شي چې په دنیا او آخرت کې غوره بدلې تر لاسه کړي، هر څوک چې د ایمان په لار کې ثابت پاتې شو او د مبارزې په لوړو ژورو کې مایوس نه شو، یوې بلې خوا ته ونه بنویږد، ښې او چپ لوري ته منحرف نه شو او په اراده او عزم کې ئې تزلزل رانغی، هغه دې مطمئن اوسي چې عزیز خدای ئې د بري ضامن دئ، نه پرېږدي چې قربانۍ ئې ضایع شي او هڅې ئې بې نتیجې پاتې شي.

بایبل تر دې عنوان لاندې چې (د یوسف وروڼه مصر ته ځي)، لیکي: (يعقوب خپلو زامنو ته وويل: ولې ناست یئ او هسي یوه بل ته گورئ... اورېدلي مي دي چې په مصر کې غله ډېره ده... مخکې له دې چې له لوږې و مرو؛ ولاړ شی او له هغه ځایه غله راوړئ... لس زامن ئې و خوځېدل... يعقوب بنیامین ورسره ونه لېږو... دوی د یوسف خوا ته ورغلل... سجده ئې ورته وکړه... یوسف وپېژندل... خو په غصې سره ئې دوی ته وويل: له کوم ځایه راغلي یئ؟ دوی ورته وويل: له کنعانه د غلې اخیستلو لپاره راغلي یو... یوسف ته خپل خوښه ورپه یاد شول.. ورته ئې وويل: تاسو جاسوسان یئ او د احوال معلومولو لپاره راغلي یئ... هغوی وويل: سالاره! موږ د غلې اخیستلو لپاره راغلي یو، جاسوسان نه یو، یوسف ورته وويل: نه تاسو جاسوسان یئ!! هغوی وويل: باداره! موږ ټول دولس وروڼه وو، پلار مو په

کنعان کي دئ، يو هلته پاتې شو، بل مړ شوی... يوسف ورته وويل: څنگه به دا معلومو چي تاسو رښتيا وايئ؟ يوازي په هغه صورت کي به ستاسو خبره ومنم چي کشر ورور مو هم راولئ... که داسي ونه کړئ د فرعون په سر مي قسم چي له مصره د وتلو اجازه به درنه کړم... يو کس دې ولاړ شي او خپل ورور دې راولي، نور به دلته په زندان کي وي... بيا ئې ټول تر دريو ورځو بنديان کړل،... په درېيمه ورځ ئې ورته وويل: زه له خدايه وېرېدونکی انسان يم... تاسو ټول خوشې کوم... يو کس به په زندان کي پاتې وي، نور مو غله کور ته ورسوئ، خو خپل کشر ورور به راولئ او په دې سره به ما ته ثابتې شي چي تاسو صادق يئ او زه به ستاسو له وژلو تېر شم!! دوی دا شرط ومنلو!! بيا ئې سره وويل: له دې ستونزو سره په دې خاطر مخامخ شوي يو چي له يوسف سره مو بد وکړل... يوسف د دوی خبري اورېدې او دوی نه پوهېدل چي يوسف پرې پوهېږي!! ... بيا يوسف په پټه خپلو نوکرانو ته وويل: جوالونه ئې له غلو ورډک کړئ او د دوی خپلي پيسې هم د غلې په منځ کي پټې کېږدئ... غله ئې پر خرو بار کړه... د لمر لوېدو پر مهال يو ځای تم شول... يوه ورور ئې د خپل جوال خوله پرانستله چي خره ته دانه ترې ورکړي... ناڅاپه ئې وليدل چي پيسې ئې د جوال په خوله کي پرتې دي... وروڼو ته ئې وويل ... هغوی له وېرې لږ زېدل چي دا لا خدای څه بلا راباندي راوستله!! ... کنعان ته ورسېدل... ټوله قصه ئې پلار ته تېره کړه... کله چي ئې بارونه پرانستل خپلي پيسې ئې وموندلې... پلار هم ډېر وار خطا شو او وئې ويل: ولې دا مصيبتونه راباندي راځي...)

د بايبل په دې برخي کي هم له ادبي لحاظه ډېر رکاکت شته او هم يوسف عليه السلام او د ده پلار ته داسي نامناسب حرکات او نامناسبې خبري منسوب شوي چي د دوی له شأنه ډېرې لرې دي!! وروڼه په مرگ گوانبل، زندان ته ئې لېږل، د يوسف په شته والي کي دا خبري کول چي له يوسف سره مو بد کړي ول ځکه له دې مصيبت سره مخامخ شوو، د فرعون په سر لوړه کول... دا ټولي خبري نه يوازي نامعقولي دي بلکي نبيي چي دا قصه له ځانه جوړه شوې. راشئ وگورو چي قرآن

په دې هکله څومره په زړه پوري او درنه وينا لري:

د يوسف وروڼه راغلل او د هغه محضر ته ننوتل، داسي چي ده وپېژندل خو
 دوی ونه پېژاندو او چي کله ئې په خپلو بارونو سمبال کړل ورته ئې وويل:
 خپل هغه ورور هم راولئ چي له پلاره مو (ورور) دئ، نه گورئ چي زه ډکې
 ډکې پيمانې ورکوم او بنه مېلمه پال يم؟ خو که ئې ما ته را نه ولئ؛ نو نه به
 له ما سره تاسو ته کومه پيمانه وي او نه به ما ته رانږدې کېږئ. هغوی وويل:
 له پلاره به ئې حتماً د ده (د لېږلو) غوښتنه وکړو او موږ هرومرو د دې کار
 کوونکي يو. خپلو (مؤظفو) زلميانو ته ئې وويل: د دوی هغه مال چي (د غلې
 په بدل کي ئې ورکړی)، (په پټه) د دوی په پېټو کي کېږدئ، داسي چي کور
 ته د ستنېدو پر مهال پرې پوه شي، ترڅو بېرته راوگرځي.

گورئ چي په دغو لنډو آيتونو او مختصرو الفاظو سره؛ عظيم الشان قرآن
 څومره حقايق بيان کړي او څومره ژوري لارښووني ئې زموږ مخي ته ايښي او

څنگه ئې د بايبل غلطي ويناوي تصحيح كړې؟! لکه څنگه چې د يوه جامع او بليغ كلام تقاضاء ده قرآن پرته له دې چې ووايي يوسف عليه السلام خپل كار څنگه پيل كړ، د ښېرازه كالونو په دوران كې ئې څه وكړل او د وچ كالو لپاره ئې څه تيارى ونيو؟ سره له دې چې په دې اړه ئې هيڅ نه دي ويلي او خبره ئې له هغه ځايه پيل كړې چې د ده وروڼه د غلې اخيستلو لپاره مصر ته راغلي او د ده په حضور كې ودرېدلي، له همدې نه د قرآن هر هونښيار لوستونكى په دې پوهېږي چې يوسف عليه السلام په دې موده كې كوم كارونه كړي، له دې آيتونو نه معلومېږي چې:

يوسف عليه السلام په خپلو لوړو قايدانه استعدادونو سره په كار پيل كړى، د مصر د ځمكو ښېرازه كولو او د كر كښت وضعیت ښه كولو ته ئې خاصه پاملرنه كړې، د پاچا د خوب تعبیر ته په پام سره ئې په لومړيو اوه كلونو كې پريمانه غله اخيستلې او په گودامونو كې ئې ذخيره كړې، د قحط د كلونو لپاره ئې پوره تيارى نيولى، د قحطي په رارسېدو سره ئې دا كارونه كړي: د غلو دانو لپاره ئې مناسبه بيه ټاكلې، د هغې غلې مقدار ئې ټاكلې چې ښايي يوه يوه كس ته د مناسبې دولتي بيې په مقابل كې وركړى شي، هر څوك بايد په خپله د غلې اخيستلو لپاره حاضر شي، د غلې پلورلو لړۍ ئې تر خپل نظارت او څارنې لاندې پيل كړې، په داسې حال كې چې د مصر په نورو سيمو كې خلك له سختې قحطۍ سره مخامخ ول، په مصر كې د غلې د زياتوالي او ارزاني انگازې هري خوا ته رسېدې او خلك له لرېو لرېو سيمو، ډله ډله د غلو اخيستلو لپاره مصر ته راتلل او د ضرورت وړ غله ئې په ډېره ارزانه بيه ترلاسه كوله او د مصر د چارواكو د ښه نظم، ښو اخلاقو او ښې مېلمه پالنې ښې خاطرې ئې له ځانه سره وړلې.

د يوسف عليه السلام وروڼه هم د غلې د پېرلو لپاره مصر ته ورځي، په خپل نوبت سره د يوسف عليه السلام حضور ته منل كېږي، يوسف عليه السلام هغوي وپېژندل، خو دوى د هغه په پېژندلو كې ځكه پاتې راغلل چې په كوهي كې د ده له غورځولو تر دغه دمه نږدې شل كلونه تېر شوي وو، په هغه وخت كې يوسف عليه

السلام تنکی ځوان وو، څه موده ئې د عزیز مصر په کور کې تېره کړه، نږدې لس کلونه ئې په زندان کې تېر کړل، له واکمنۍ نه ئې تر اوو کلونو زیاته موده تېره شوې وه، دغې اوږدې مودې له خپلو لوړو ژورو سره د یوسف علیه السلام په څیرې کې ډېر بدلون راوستی وو، په ځانگړي توگه، هغوي دا تصور هم نه شو کولای چې بنایي د دوی جفا سپزلی ورور به داسې ستر مقام ته رسېدلی وي، د حضور هیبت او د احتیاج او ضرورت احساس هم نه پرېږدي چې انسان تر ځان لوړ لوري ته ځیر شي او د څېرې خطونه ئې په دقت سره وارزوي او وئې پېژني.

د غذايي موادو د تجارت او احتکار د مخنیوي لپاره د هري کورنۍ پر هر وگړي به په ټاکلي اندازه غله خرڅېدله، هر بالغ نارینه باید په خپله د خپلي ټاکلي غلې د پېرلو لپاره حاضر شوی وی، د یوسف وروڼو د خپل معذور او په سترگو پوند پلار او ناسکه ورور لپاره هم غله وغوښته، د پلار عذر ئې ومنل شو؛ خو د ورور په اړه ورته وویل شو: په وروستي ځل باید هغه هم دلته راولئ، که چېرې مو دروغ ویلي وو او هغه مو حاضر نه کړ، نو زموږ خوا ته نور مه راځئ او د غلې تر لاسه کولو طمع هم مه کوئ!! گورئ چې د بایبل او قرآن د ویناوو تر منځ څومره ژور توپيرونه شته، بایبل د یوسف علیه السلام چلند داسې انځور کړی لکه د یوه کم ظرفه انسان چلند، داسې الفاظ او کارونه ئې هغه ته منسوب کړي چې د یوه ستر شخصیت له شأنه ډېر لرې دي، خو د قرآن عظیم الشان څرگندونې داسې دي چې د یوسف علیه السلام ستر شخصیت، صبر، زغم او تدبیر په کې له ورايه ښکاري، د قرآن له وینا معلومېږي چې یوسف علیه السلام له خپلو وروڼو سره په معامله کې ډېر محتاط دئ، هڅه کوي چې د ده له کومي وینا او حرکت نه د ده د وروڼو حساسیت او حسادت راونه پارېږي او مصر ته له راتلو او د ده په خوا کې له مېشتېدو ډډه ونه کړي، دا اندېښنه هم ورسره ده چې داسې نه ورور ته ئې کوم ضرر ورورسوي. هغو کسانو ته چې د بدوي او صحرايي ژوند په باب پوره او دقیق معلومات نه لري، په دې مطلب پوهېدل لږ گران دئ چې یوسف علیه السلام ولې په هماغه لومړني ملاقات کې خپلو وروڼو ته ځان معرفي نه کړ؟ د هغه وخت

د نیمه بدوي ژوند غوښتنه او تقاضا دا وه چې يوسف علیه السلام له خپلو وروڼو سره په ډېر احتیاط چلند وکړي، د دوی اعتماد جلب کړي، له داسې تدبیره کار واخلي چې لومړی د ده سکه ورور روغ رمټ ورته راوړسوي، مصر ته په مکررو تلو راتلو او د وړیا مرستو په ترلاسه کولو سره او د ده د ډېر ښه سلوک په لیدو سره ډاډه او مطمئن شي چې يوسف علیه السلام هغوی ته د ضرر رسولو او انتقام نیت نه لري او کولی شي په بشپړ ډاډ، اطمینان او درناوي سره د ده په څنگ کې ژوند وکړي او د ورور گلوی له معاملي ټي مطمئن او ډاډه وي.

په نیمه بدوي کورنیو کې کله کله یو ناسنجول شوی او بې احتیاطه حرکت د یوې لویې کورنۍ د بشپړې تباهی لامل شي، يوسف علیه السلام یوه ترخه تجربه درلوده، ښایي محتاطانه عمل ټي کړی وی، ښایي هغه وخت ټي ځان خپلو وروڼو ته معرفي کړی وی چې له یوه پلوه ټي خپل ورور په لاس ورغلی او له بله پلوه ټي پر خپلو کینه کښو او حسودو وروڼو باندي د هر ډول شاته تگ لارې بندې کړې وی، غوښتل ټي وروڼو ته ثابتې کړي چې د ده په اړه ټي اشتباه کړې، بې موجه ټي حسادت ورسره کړې، دا ورور دوی ته مینه او درناوی په زړه کې لري، غواړي د تل لپاره د ده په خوا کې په عزت او درناوي سره ژوند وکړي، نه ښایي له داسې مهربان ورور سره د دښمنۍ لار غوره کړي، دوی ته ټي تر هغه ځان معرفي نه کړ چې پر خپلو اشتباهاتو او قصور پوه شي، له دې پرته بله لاره ورته پاتې نه وي چې د دښمنۍ پر ځای وروري ورسره وپالي، کله چې هغوي هر یو د دې ناپېژندوی سړي د شرافت، مېلمه پالنې، فضیلت او احسان په اړه په خپلو منځونو کې هم او د خپلي کورنۍ په وړاندي هم په مکرر ډول یادونه کړې او په وار وار ټي ستایلی، پس له هغه چې دوی پوه شي دا همغه کس دی چې دوی ورسره حسادت کاوو او په څاه کې ټي وغورځاوو، همغه چې دوی په بده سترگه ورته کتل، د دښمنۍ وړ ټي گانو، دا یو مهربان ورور دی، د ستایلو وړ شخصیت، دا دی په نه پېژندل شوې څېرې کې ټي د ده څومره ستاینه کړې، هر ځای او د هر چا په وړاندي ټي دی ستایلی؛ مگر دا له عقل او انصافه لرې خبره نه ده چې له همدې شخصیت سره د

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا مِنْ الْحَقِّ الْمُبِينِ﴾

کله چې دوی خپل پلار ته وگرځېدل، وئې ویل: پلاره! له موږ نه ئې یوه پیمانې وسپموله، نو خپل ورور مو راسره ولېږه تر څو (بشپړي) پیمانې ترلاسه کړو، موږ به ئې خامخا ساتونکي وو. پلار ورته وویل: آیا د ده په اړه داسې باور درباندي وکړم لکه مخکې چې مې د ده د ورور په اړه باور درباندي کړی وو؟ همدا او بل څه نه؟ خدای خورا ښه ساتونکی دی او هغه تر هر رحم کوونکي زیات مهربانه دی. خو کله چې دوی خپل پېټي پرانستل؛ نو خپله بضاعه (جنس) ئې وموندو چې ورگرځول شوی، وئې ویل: نور نو څه غواړو؟ دا هم زموږ بضاعه (جنس) چې بېرته راکړی شوی،

پرېږده چې بیا ولاړ شو) او خپله کورنۍ له لوږې وژغورو او د خپل ورور ساتنه وکړو، دا خو یوه آسانه پیماننه ترلاسه کول دي!! وئې ویل: تر هغه به ئې درسره ونه لېږم چې کلکه الهي ژمنه راسره وکړئ چې بېرته به ئې رارسوئ مگر دا چې محاصره او ایسار کړی شی او چې کله ئې کلک قول ورکړ، وئې ویل: پر هغه څه چې موږ ئې وایو الله وکیل او ذمه وار دی. وئې ویل: زامنو! له یوې دروازې (بناړ ته) مه ننوځئ، له مختلفو دروازو ورننوځئ او زه (په دې وینا سره) د الله کومه پرېکړه درنه نه شم دفع کولی، د پرېکړو واک خو یوازې له الله سره دی، پر هغه مې توکل دی او هر توکل کوونکی باید پر هغه توکل وکړي.

د یوسف علیه السلام وروڼه خپلي کورنۍ ته وروگرځېدل، دومره غله ئې له ځان سره وړې وه چې د اوږدې مودې لپاره ټولي کورنۍ ته کافي نه وه، خپل پلار ته ئې وویل: په کار ده چې ډېر ژر بیا مصر ته ولاړ شو، نوره غله راوړو، زموږ کشری ورور هم راسره ولېږه چې د هغه برخه هم ترلاسه کړو، ډاډ درکوو چې په ښه توګه به ئې ساتنه کوو. پلار چې د یوسف علیه السلام د بیلتون داغ پر زړه لري او پر خپلو زامنو باور نه شي کولی او د اعتماد وړ ئې نه بولي؛ په ځواب کې وایي: آیا له ما دا توقع لرئ چې د ده په اړه هم پر تاسو همغسې اعتماد وکړم چې د ده د ورور په اړه مې پر تاسو وکړ، همدا او بل څه نه؟ دا خو عجیبه توقع او بې ځایه انتظار دی! الله تعالی به مو په خپله وساتي هغه تر هر چا ښه ساتونکی دی، ما ته د مصر د هغه مهربان او مېلمه پال کس نوم ډېر مه اخلئ، الله تعالی تر هر رحم کوونکي زیات مهربان دی، هغه به مو په دې قحطي کې وساتي، هغه به پر موږ مهربانه شي، د خپل رحمت له بې پایه سمندر نه به مو خړوبه کړي او زموږ مشکل او رېږه به له بلې لارې حل کړي. خو کله چې دوی خپل پېټي پرانستل او ناڅاپه ئې خپل مال په کې وموندو، نو د هغه چا په څېر چې خپل ستر هدف ته رسېدلی وي او یا مضبوط او پیاوړی دلیل په لاس ورغلی وي، خپل پلار ته ئې وویل: نور نو

تر دې زيات څه غواړو؟ دا دئ مال او متاع مو هم رامسترد شوې، پر پرده چي لار شو، خپل ورور هم له ځان سره بوځو، کورنۍ له لورې وژغورو، موجوده غله مو لږه ده او ټولي کورنۍ ته کفايت نه کوي! يعقوب عليه السلام مجبور شو، له خپل دريځ نه کوز شو او مصر ته د خپل کشر زوی له لېږلو سره ئې په نه زړه توافق وکړ او خپلو زامنو ته ئې وويل: په دې شرط ئې درسره لېږم چي د الله تعالی په نامه راسره ژمنه وکړئ چي خامخا به ئې روغ رمت رارسوئ، مگر دا چي له کومي پېښي سره مخامخ شئ، څوک مو په زور ايسار کړي، محاصره شئ او له محاصرې د وتلو لار ونه مومي. يعقوب عليه السلام مصر ته د خپل کشر زوی له لېږلو سره توافق وکړ، خو له ډېرو انديښنو سره، د يوسف عليه السلام د هجران او بېلتون درد ئې لا نه وو هېر کړی چي اوس په دې ناموافقو حالاتو کي خپل ټول زامن په گډه او يو ځای د سختو مجبوريتونو په وجه ناچار سفر ته لېږي، له دې پرته بله چاره نه لري، خپلو زامنو ته توصيه کوي چي کله مصر ته ننوتئ نو ټول له يوې دروازې مه ننوځئ، بلکي بېل، بېل له مختلفو دروازو او لوريو ننوځئ، نه ويل کېږي ستاسي ډله بيز ورتگ د شريرو خلکو توجه ځان ته جلب کړي او داسي وانگېري چي دا لويه ډله به خامخا د ډېرو غلو د پېرلو لپاره له اطرافه ښار ته راغلې وي او ښايي پرېمانه مال ئې هم له ځان سره راوړې وي، داسي نه چي د همدې لپاره ستاسو په ضد په کومي خطرناکې توطئې لاس پوري کړي او ضرر درورسوي، په دې پسې نه يم چي په خپلي دغې توصيې سره به الهي تقدير بدل کړم او هغه څه چي خدای تاسې ته غوښتي دي له تاسې به ئې دفع کړم، الله تعالی چي کومه پرېکړه کړې هغه خامخا تر سره کېږي، دی يوازنی واکمن دئ او پرېکړې د ده له لوري کېږي، د هسټۍ په ادارې کي او د حکمونو او پرېکړو په صادرولو کي هيڅوک ورسره شريک نه دئ، ما پر خدای توکل کړی، څوک چي غواړي پر چا او څه توکل وکړي نو يوازي پر الله تعالی دې توکل وکړي.

دلته گورئ چي يعقوب عليه السلام له هغه ستر معنوي شخصيت او لوړ پيغمبرانه مقام او منزلت سره او له هغه قرب او نږدې والي سره چي د الله تعالی په

دربار کي ئې لري، په دنيوي چارو کې، د نورو عادي خلکو په څېر خپل انساني تدابير په کار وړي، نه له غيبه خبر دئ او نه په چارو کي د تصرف ادعا لري او نه د دې مدعي دئ چې الهي تقدير بدلولى شي، پر خپل خداى توکل کوي او ټول خلك پر خداى باندي توکل او اعتماد ته رابلي.

همدارنگه گورئ چې د پيغمبرانو په مکتب کي د تدابيرو غوره کول نه پر الهي مقدراتو د اعتقاد منافي دئ او نه پر خداى جل شانہ باندي د توکل منافي، د دې مکتب پلويان په داسي حال کي چې پر نه بدلېدونکو الهي مقدراتو کلکه عقیده لري، خداى خپل وکيل او چاره گر بولي او پر هغه توکل کوي، له دې سره سره په چارو کي انساني تدابير په کار اچوي، نه ئې پر الله تعالى باندي توکل او بروسه له دې ايساروي چې په خپلو چارو کي له تدبيره کار واخلي او نه ئې پر قضا او قدر باندي اعتقاد او باور.

هدما شان گورئ چې قرآن په دغه تاريخي درس او د يوه ستر پيغمبر په عملي ژوند کي موږ ته دا رازده کوي چې د (توکل) ځاى له (تدبير) نه وروسته دئ اول بايد (تدبير) خپل کړې او بيا پر الله تعالى توکل وکړې.

بايبل ليکي چې (يعقوب عليه السلام د کشر زوى له لېږلو سره موافقه وکړه او وئې ويل: که خداى غواړي چې زه بې اولاده شم نو پرېږده چې بې اولاده شم... زامنو ته ئې وويل: مخکنى پيسې هم درسره واخلي او همدومره نوري هم... شهد، بادام، پستې، عطر لرونکي بوټي او نوري تحفې ئې ورکړې چې د مصر حاکم ته ئې وروړي... کله چې له يوسف سره مخامخ شول هغه وويل: دوى به نن غرمه له ما سره ډوډۍ خوري... ناظر دوى د يوسف قصر ته وروستل... قصر ته د تلو په وخت کي ډېر وېرېدل... گمان ئې کاوو چې بنايي د هغو پيسو په وجه به مو بنديان کړي چې زموږ په پېټو کي اېښودل شوې وې... نو ځکه ئې د قصر په دروازه کي ناظر ته وويل: مخکي چې موږ کومي پيسې درکړې وې هغه مو په خپلو پېټو کي وموندلې... بېرته مو له ځانه سره راوړې... هغه ورته وويل: انديښنه مه کوئ، بنايي ستاسو او ستاسو د نيکونو خداى به دا پيسې ستاسو په پېټو کي اېښې

وي، ځكه چې ما خپلي پيسې ترلاسه كړې دي... يوسف ته ئې هديې وركړې... د پلار او د كورنۍ د احوال پوښتنه ئې ترې وكړه... خپل كشر ورور ته ئې گوته ونيوله چې آيا دى همغه ستاسو كشر ورور دى؟ يوسف دوى د عمر په حساب يو تر بل مخكي پر دسترخان كښېښول... دوى په دې كار ډېر حيران شول... يوسف خپل سكه ورور ته تر نورو پنځه برابره زيات خوراك كېښود... له ډوډۍ وروسته يوسف خپل ناظر ته وويل چې ډك ډك پېټي ورته بار كړئ... پيسې ئې هم د پېټو په خوله كې ورته كېږدئ... او زما جام د بنيامين په پېټي كې پټ كېږدئ... ناظر همدا سي وركړل... سهار وختي وروڼو خپل پېټي پر خړو بار كړل او وخوځېدل، خو لا ډېر لرې نه وو تللي چې ناظر ورپسې ورغى او د يوسف دا خبري ئې ورته وكړې: ولې مو د ښېگړو په بدل كې بدې راسره وكړه؟ ولې مو زما د بادار هغه مخصوص جام چې شراب په كې څښي او فال پرې گوري غلا كړى؟ دوى ورته وويل: لوږه كوو چې موږ دا كار نه دئ كړى... له چا سره چې تا دا جام وموندو هغه ووژنه او موږ به هم د خپل بادار غلامان وو... هغه ورته وويل: صحيح ده خو يوازي غل به زما غلام وي نور به درومي... تلاشي ئې د مشر ورور له پېټي پيل كړه... د بنيامين په پېټي كې ئې وموند... بېرته ښار ته راوگرځېدل... د يوسف په وړاندي ئې سجده وكړه... هغه ورته وويل: ولې مو دا كار راسره وكړ؟ مگر نه پوهېدئ چې زه د فال له لارې په دې پوهېدى شم چې زما جام چا غلا كړى... وئې ويل: اوس به هغه څوك زما غلام وي چې جام ئې غلا كړى... وروڼو ورته ويل: سالاره! پوهېږو چې ته د فرعون په څېر څواكمن يې... كه موږ له بنيامين نه پرته خپل كور ته ولاړ شو پلار به مو له ډېره غمه ومري... نو يوسف وښوونېدو چې نور صبر وكړي... خپل ځان ئې وروڼو ته معرفي كړ... ورته ئې وويل چې ژر ولاړ شئ او پلار ما ته راورسئ. فرعون له دې پېښي خبر شو... يوسف ته ئې وويل: وروڼو ته دې ووايه چې كنعان ته ولاړ شي، خپله كورنۍ دلته راولي، زه به ښېرازه ځمكه وركړم... خو گادۍ هم ورسره ولېږه چې ښځې او ماشومان په كې راولي... دوى د خپل پلار خوا ته ورسېدل... ورته ئې وويل: يوسف ژوندى دئ او د ټول مصر حاكم دئ... پلار ئې په

دې خبرو باور نه کاوو خو چې سترگې ئې پر گاډیو ولگېدې... وئې ویل: اوس مې باور راغی چې یوسف ژوندی دی، ځم چې له مرگه مخکې ئې ووینم!!
د بایبل په دې ویناوو کې زیاتې غلطې او بې بنسټې خبرې شته چې څو بېلگې ئې دا دي:

یعقوب خو دغه وخت هم په خپل کور کې یولس زامن درلودل، څنگه به ئې د یوه بنیامین د لېرلو په وخت کې دا خبره کوله چې که خدای غواړي بې اولاده شم پرېرېده چې بې اولاده شم؟

دوی د فقر او لوږې له داسې حالت سره مخامخ ول چې په خپل مرگ وېرېدل، د بنځو گانې ئې د غلو لپاره پلورلې، دومره شاهد، بادام، پستې، عطر او نورې هدېې ئې له کومې کړې چې پر خرو ئې بار کړي؟
د یوسف ناظر ورته دروغ وویل چې دا پیسې به ستاسو خدای ستاسو په پټو کې اېښې وي!!

یوسف دوی د عمر په حساب مشر تر کشره مخکې پر دسترخان کښېنول او دې کار ته دوی حیران پاتې شول. خپل سکه ورور ته ئې د نورو په پرتله پنځه برابره زیات خواړه مخې ته کېښودل!! آیا کوم شریف انسان به داسې کار وکړي چې په یوه دسترخان باندې د خپل یوه مېلمه تر مخ د نورو په پرتله پنځه برابره خواړه کېږدي؟ که داسې کار شوی وی نو د یوسف د ورونو لپاره همدا کافي وو چې د ده خوا ته هیڅکله رانه شي!!

ولې به بیا هم د دوی پیسې د پټو په خوله کې پټې ږدي؟
دوی د یوسف د شرابو جام پټ کړی، په دې جام سره به یوسف فالونه نیول!!
په داسې حال کې چې نه خو پیغمبران علیهم السلام شراب څښي او نه فالونه گوري، د بایبل له دې وینا معلومېږي چې لیکونکی ئې هغه څوک دی چې خلک په دروغجنو او غولونکو فالونو غولوي او شکرانې ترې شکوي. یوسف علیه السلام ته دا خبره منسوبول چې ورونو ته ئې وویل، مگر په دې نه وی خبر چې زه په فال سره هغه څوک پېژندی شم چې زما جام ئې غلا کړی، یوازي د داسې چا کار

كېدی شي چي پيغمبران عليهم السلام او د دوی له تگلارو خبر نه وي.

په داسي حال كي چي مخكي ئې په مكره توگه ليكلي دي چي يعقوب عليه السلام په سترگو روند شوی وو، خو دلته ليكي چي كله يعقوب عليه السلام گادی، په خپلو سترگو وليدې نو باور ئې راغی چي يوسف عليه السلام ژوندی دی!!

قرآن د بايبل دا ټولي غلطې خبرې تصحيح كوي او په ډېرو موجزو او بليغو الفاظو سره فرمايي:

ك ښ B OgZā Ólōfāc %2 \$B Nēdq& NētB& B qn ōB qēz \$ \$B9r

qld-te \$pJ Bē r%8 %Rr 4p90%> qāef S jR ' îP_ %ā wJ āD« ` B

#T3qā ZĒā qēz \$ \$B9r ÇIĒ c qBnef W Ä \$Z9\$BQ & FĀ9r

qP\$2 \$pJ S ff3 Xū Bqā& R& pĥ A\$% (qz& ind) # r#ā

ik& ēond ' î pF\$) P%ēy_ BĥI\$y2 Nē'gy_ \$B9r ÇIĒ c qēef

#EB Ogāte qōar q9%ÇIĒ bqē» 9 BārJ çēB\$y& bēB b& Bē

BēY @Hq 3/āī ū% ` pJr X ĥp&S #qB %B9r q9%ÇIĒ c r%B9z

Ç c \$ îy_Āyē) \$YĀ \$B Oēāte 6)9 k \$ q9%ÇIĒ Ōāy- 3/āī B9r

q9%ÇIĒ uūĒÉ»2 ŌGzā bJ yāī'y_ \$pū q9%ÇIĒ uūVē»'m \$Zā \$B9r

śi uūĥ&9\$ " ĥp y7 V'k x 4/āī'y_ qōā 3/āīond ' îy_É ā ` B %āī'y_

ÇŪÈ

او کله چې (مصر ته) هماغسې ننوتل چې خپل پلار ورته ويلي وو، هغه د الله هېڅ پرېکړه نه ترې دفع کوله، دا خو د يعقوب عليه السلام په زړه کي هسي له يوې هيلې پرته بل څه نه وو چې تر سره ئې کړه او يقيناً چې دی د هغه علم خاوند وو چې مور ورسودلی وو، خو ډېر خلک نه پوهېږي. او کله چې د يوسف محضر ته ننوتل؛ خپل سکه ورور ئې په خپل څنگ کي کښېناوو او وئې ويل: زه ستا هماغه (ورک شوی) ورور یم، پر هغه څه چې دوی کول مه مأيوسه کېږه! او چې کله ئې دوی په سامان سمبال کړل، نو د اوبو لوبنی ئې د خپل ورور په پټي کي کېښود، بيا جارچي غږ کړ: کاروانيانو! تاسې حتماً غله ياست! دوی مخ ورواړاوو او وئې ويل: څه شی لټوئ؟ ورته ئې وويل: شاهي پيمانه لټوو، هر څوک چې هغه راوړي د يوه اوبن بار د هغه شو او زه د دې ذمه وار یم. دوی وويل: په خدای قسم، تاسې پوهېږئ چې مور د دې لپاره نه يو راغلي چې په ځمکه کي فساد وکړو او مور غله نه يو. ورته ئې وويل: که چېرې درواغجن وئ نو جزا به ئې څه وي؟ هغوی وويل: جزا به ئې دا وي چې د چا په پټي کي پيدا شو هغه به په بدل کي اخیستل کېږي، مور ظالمانو ته داسي سزا ورکوو.

يعني د يعقوب عليه السلام زامن د پلار له توصيې سره سم ښار ته ننوتل، پلار په خپلي دې توصيې سره نه شو کولای له دوی څه دفع کړي، فقط د دې توصيې حاجت ئې په خپل زړه کي احساس کړ، چې تر سره ئې کړه، دده توصيې او ويناوې د هغه علم له مخي وې چې الله تعالی ورپه برخه کړی وو، ټولي خبري ئې عالمانه وې، ډېر خلک په دې حقايقو نه پوهېږي، کله تدبير د توکل منافي گڼي، کله احتياط په الهي مقدراتو او په قضا او قدر د ايمان مغاير بولي او کله پر

خدای ایمان او پر الله تعالی توکل په دې معنی نیسي چې ځان تقدیر ته وسپاري او له هر ډول تدبیر نه لاس په سر شي.

د قرآن له وینا معلومېږي چې یوسف علیه السلام خپل سکه ورور په مناسب وخت کي خپلي خوا ته غوښتی، د احوال پوښتنه ئې ترې کړې، ده د نورو خبرو په ضمن کي د خپل ورور د ورکېدو قصه ورته کړې او یوسف علیه السلام ورته ویلي: زه ستا هماغه ورك شوی ورور یم، د خپلو وروڼو په نارواوو کړو وړو مه مایوسه کېږه، داسي څه ترتیب نیسم چې ته له ما سره پاتې شې او وروڼه دې کور ته ولاړ شي او غله له ځانه سره یوسي. د همدې لپاره ئې خپلو موظفو کسانو ته لارښوونه کړې چې د (غلي او اوبو پیمانې) د ده د سکه ورور په پېټي کي په پټه کېږدي او بیا اعلان وکړي چې شاهي پیمانې ورکه شوې ده او حتماً کاروانیانو غلا کړې ده، چا چې راوړه او یا ئې وښودله د یوه اوبن بار غله به ورته انعام ورکوو، د یوسف علیه السلام وروڼو وویل: موږ نه غله یو او نه د فساد لپاره راغلي یو، دلته مجبوریت راوستي یو، که چېرې په موږ کي هر څوک غل وځوت، سزا به ئې دا وي چې د همدې غلا په بدل کي به ئې تاسو ته سپارو...
قرآن دلته څو خبري لري چې زیاته توجه غواړي: فرمایي:

4h&A& ñ%ef ` B \$gy_t ÷ GUS \$@ ñk& ñ%ef @6% Ohju&#f/ @%6a

ä\$±p b&Wj A ñjU&EiS ' ñ\$y&k €Uñ b% \$B (y#Bqä \$R6i s 9k x

ÇIÈ Oñe Oñe " È È± s- qñr 3ñ±® B Mx_ d\$ Bñd 4 \$

نو د خپل ورور له پېټي نه مخکي ئې (دنورو) له پېټو پیل کړه، بیا ئې د ورور له پېټي راوايسته، داسي مو یوسف ته تدبیر وروښود، خپل ورور ئې د پاچا د دین له مخي نه شو نیولی، مگر دا چې الله غوښتي وی، د هغه چا درجې لوړوو چې موږ ئې غواړو او د هر پوهندوی پر سر بل ښه پوه شته.

د دې آیتونو خلاصه دا ده: تلاشي پیل شوې، لومړی د نورو پېټي پلټل شوي او په پای کې د ده د سکه ورور او د هغه له پېټي ئې پیمانې را ایستلې، دا یو الهي تدبیر وو چې یوسف علیه السلام ته بنودل شوی، د مصر د قوانینو له مخې ده خپل ورور نه شو راگرځولی، الله تعالی چې چا ته وغواړي پوهه او حکمت ورپه برخه کوي او په همدې حکمت سره د هغه مقام او منزلت لوړوي، خو هیڅوک دې په خپل علم او حکمت نه غره کېږي، په دې دي خبر وي چې د هر پوه په سر بل پوه شته.

د دې وینا په اړه څو خبرې په پام کې ولری:

قرآن د بایبل د وینا برعکس دا وړک شوی شی کله د سقایة (د اوبو څښلو لوبښی) او کله ئې صواع (پیمانې) بولي، له دې نه معلومېږي چې دا لوبښی سطل یا لویې کاسې ته ورته لوبښی وو چې هم د اوبو لپاره کارېدو او هم د پیمانې لپاره، د بایبل دا ادعا غلطه ده چې دا د یوسف علیه السلام د شرابو جام گڼي، د پاچا د شرابو جام داسې په میدان نه وي پروت چې د غلو دانو پېرلو لپاره راغلي خلک ئې غلا کړی شي!!

له دې نه دا هم معلومېږي چې د مصر د هغه وخت ټولنه یوه مدني ټولنه وه، نظم او قانون په کې حاکم وو، چارواکو او ځواکمنو واکدارانو هم د قانون خلاف کار نه شو کولی، د یوسف علیه السلام په څېر ځواکمن کس هم نه شو کولی خپل ورور بې دلیلې بندي کړي او یا ئې له ځان سره تم کړي، دې ته اړ وو چې څه قانوني چاره ورته ولټوي.

دلته قرآن یوه عجیبه صحنه انځوروي، له یوې خوا د یوسف علیه السلام لوی زغم او صبر او له بلې خوا د ده په ضد د ورونیو زړه او ژوره کینه په کې انځور شوې، فرمایي:

Uer 3/4 Ayk ' iB Bqas S' n 46% B 1/2 O& s ty 6) u elop b) #25%

چې د يوې خوا څخه د بلې خوا په لور كې د خپل زړه په خپل زړه كې وساتله (د دوى د دې

اورونو) ئې وويل: كه ده (نن) غلا كړې، نو سكه ورور ئې تر ده د مخه غلا كړې!! (يوسف عليه السلام) دا خبره په خپل زړه كې وساتله (د دوى د دې تور او اتهام په ځواب كې ئې څه ونه ويل) او هغوى ته ئې (د خپل زړه دا خبره بنسكاره نه كړه چې) وئې ويل: تاسو په ډېر بد مقام او حالت كې يئ او الله تعالى ستاسو د وينا په حقيقت بنه پوه دئ.

گورئ چې له يوې خوا ئې ورونو لا خپله ژوره كينه نه ده هېره كړې او اوس هم د ده په ضد د زړه پراسي په داسي ناروا تورو نو سره راباسي او له بلې خوا يوسف عليه السلام لا پرې مهربانه دئ، نه غواړي ځواب ور كړي او له ځانه دفاع وكړي، د دوى په حال افسوس كوي، بيا ئې هم تصميم دا دئ چې دغه حسود او كينه كېنې وروڼه ئې خوا ته راشي او د ده په څنگ كې ژوند وكړي!! قرآن په دې سره موږ ته لارښوونه كوي چې د پيغمبرانو عليهم السلام شأن داسي وي، د پيغمبرانو عليهم السلام په لار تلونكي مشران بايد داسي وي، د يوه صالح مشر ځانگړتيا دغه ده، بايد داسي لوى زغم او لوى زړه ولري او له خپل قدرت نه په استفادې سره له چا نه خپل غچ او انتقام وانخلي.

د دوى د دې تور او اتهام په ځواب كې ئې څه ونه ويل) او هغوى ته ئې (د خپل زړه دا

اورونو) ئې وويل: كه ده (نن) غلا كړې، نو سكه ورور ئې تر ده د مخه غلا كړې!!

(يوسف عليه السلام) دا خبره په خپل زړه كې وساتله (د دوى د دې تور او

اتهام په ځواب كې ئې څه ونه ويل) او هغوى ته ئې (د خپل زړه دا خبره بنسكاره

ر: pī& pī bEU Qm U cē \$y/ā ōn (y/īsqā' ī ōEUS \$B @6` Br

\$RSY/ f (qā)ā Na J& #ā (pā ōCNE uūŪ āpāBz qār (' f? #Nāz

uūājym É ōū \$Zā \$Br \$Lōte \$y/ī ū) \$Rōly- \$Br s-ty' y/ī ōC J

\$Rjir (\$zīi \$Zāā ōEUS ī-ēāā \$zīi \$Zā ōEUS p f) ōE ētōr CNE

(@Sīd ūĀā) (#D& NaY p& Na9 B196' ō/ A\$% CNE ē qāā/Ā9

CNE D\$ā s pD\$īpāā vāī tēSīd ōgī ōlūīŪ b&? #Ōpā

د یوسف ورونو) وویل: عالیقدره! رښتیا درته وایو چې دی ډېر عمر خوړلی
سپین رېږی پلار لري (د ده بېلوالی نه شي زغملی)، د ده په حای له مور نه
یو تن په اسارت ونیسه، مور دي له نېکانو څخه بولو. وئې ویل: خدای ته
پناه (ورم) چې له هغه چا پرته چې خپله متاع مو ورسره موندلې بل څوک په
اسارت ونیسو، په هغه صورت کي خو به د ظالمانو له ډلي څخه وو. نو کله
چې ترې ناهيلي شول، د پتو خبرو لپاره گونې ته (له خلکو بېل) شول، مشر
ئې وویل: مگر دې ته مو پام نه دئ چې خپل پلار مو د الله په نامه ژمنه درنه
اخیستی؟ او تر دې د مخه مو چې د یوسف په اړه تېری کړی وو؟ زه خو به
تر هغه دا ځمکه هیڅکله پرې نږدم چې یا مي پلار اجازه راکړي او یا الله
تعالی زما په اړه کومه پرېکړه وکړي او هغه تر ټولو غوره حکم کوونکی
دئ. پلار ته مو ورشئ او ورته ووايئ: زوی دې غلا وکړه، دا شهادت مو له
هغه پرته په بل څه نه دئ ولاړ چې مور په خپله پرې پوه شوي یو (په خپلو
سترگو مو ولیدل چې غلا شوی مال د ده له پېټي راووت، دا کار ئې زموږ

په غياب کي کړي) او مور خو په غياب کي د ده څارنه او ساتنه نه شوی کولی. له هغه کلي چي په کي وو او له هغه کاروانه چي په کي راغلو پوښتنه وکړه، ډاډه اوسه چي مور رښتوني يو. وئې ويل: داسي نه ده؛ بلکي ستاسو نفسونو کوم کار درته ښايسته کړي، نو (زما دې) غوره صبر وي، امېد دئ چي الله تعالی ټول راته راوړي، بې شکه چي هغه باحکمته پوه دئ.

په دې آيتونو کي څو اساسي مطالب د غور وړ دي:

يوسف عليه السلام غواړي چي خپل سکه ورور له ځان سره وساتي، دا موضوع ورته خاص اهميت لري؛ خو د مصر د حاکم نظام او موجوده قوانينو له مخي نه شي کولی هغه په اسارت ونيسي او له ځان سره ئې وساتي، د ده د وروڼو دې وينا ورته کار آسانه او ستونزه ئې ورته حل کړه چي وئې ويل: له هر چا سره چي پيمانته پيدا شوه د غلا په جرم دې زنداني شي، الهي تدبير د ده مرسته وکړه، الهي تدبير داسي دئ چي د دښمن خبره په خپله د دښمن د غاړې غړوندی شي، په خپل ايښي دام کي ئې پښه ونښلي، تبشه د بل لپاره پورته کړي خو خپله پښه پرې ووهي او هره تيره چي پورته کوي پر خپل سر ئې لگېږي.

له دې وينا معلومېږي چي د مصر پاچا لا ژوندی دئ او د هغه قوانين په ټولني کي نافذ دي، يوسف عليه السلام په پيغمبرۍ نه دئ مبعوث شوی او د مصر په نظام کي د پيغمبرۍ له حيثيت سره وظيفه نه تر سره کوي، د هغو خلکو رايه سمه نه ده چي په دې نظام کي د يوسف عليه السلام د کار په استناد غواړي په غير اسلامي نظامونو کي کار کول توجيه کړي، ځکه دا د ده له بعثت نه مخکي حالت وو.

يوسف عليه السلام د خپلو وروڼو د ځواب له اورېدلو وروسته، ساتونکو ته هدايت ورکوي چي بارونه وپلټئ، د پلټنې کار بايد داسي وي چي هيچا ته شک راپيدا نه کړي، نو ځکه ئې پلټنه د يوسف عليه السلام د نورو وروڼو له پېټو پيل کړه او په پای کي د ده د سکه ورور وار راغی او ورکه شوې پيمانته ئې ترې وښکله

او د ورونیو له ژمنې سره سم ئې په اسارت ونيو.

په دې آیت کې د دین لفظ داسې کارول شوی چې د دین حقیقت په ډېره واضحه توګه بیانوي، فی دین الملک فقره نښي چې د اسلام له نظره دین یعنې پر ټولني حاکم نظام، یعنې هغه نظام چې د انسان فردي او ټولنیز مناسبات او اړیکي تنظیموي او مشاجرې ئې حل و فصل کوي. دا سمه نه ده چې څوک دین خاص مذهبي مراسم وګڼي او په عباداتو، اورادو او اذکارو کې ئې خلاصه کړي.

د ژوند په هرې برخې کې چې چا ته پر نورو خلکو فضیلت او لوړوالی ورپه برخه شي، نو دې ته دې متوجه وي چې دا فضیلت خپل ذاتي کار ونه ګڼي او پرې مغرور نه شي؛ بلکې باید په دې باور وي چې د دې برلاسي او فضیلت منشأ او سرچینه الهي عنایت او پېرزوینه ده، باید باور ولري چې الله تعالی د هر سر د پاسه سر پیدا کړی او د هر پوه او عالم نه بر بل عالم، دا باور په انسان کې د غرور او تکبر احساس له منځه وړي او نه پرېږدي چې په ټولنه کې د ځان لاندي خلک تحقیر کړي او په سپکه سترګه ورته وګوري.

د یوسف علیه السلام ورونیو چې لا ئې د یوسف علیه السلام په باب په زړه کې کینه درلوده او د ده سکه ورور ئې ښه نه ایسېدو، د دې صحنې په لیدو سره د خپل زړه براسې داسې وایستې: ورور ئې هم د ده په څېر وو، هغه هم غل وو!! د دې پر ځای چې له خپل ورور نه دفاع وکړي اپوټه د هغه په ضد شهادت ورکوي، د دې پر ځای چې د پېښې په اړه د شک او شهبې څرګندونه وکړي او په دې کار کې د خپل ورور لاس لرل رد کړي، پر هغه باندي وارد شوی اتهام تصدیقوي او صحیح ئې ګڼي او ادعا کوي چې دا کار د هغه له شأنه لرې نه دی، ورور ئې هم غل وو، د هېڅ شک ځای نه دی پاتې، په کار ده چې مجازات شي او په اسارت ونيول شي!! یوسف علیه السلام ځواب نه ورکوي، د هغه څه له ویلو ډډه کوي چې زړه ئې غوښتل، له ځان سره وایي: لا مو هغه مخکنی بد خوی نه دی بدل شوی، لا له خپله ناروا دریځه نه یی راکوز شوي، الله تعالی ستاسو د خبرو په حقیقت ښه پوهېږي.

د ورونیو حالت ډېر عجیب انځور شوی؛ چا ته چې یوه شېبه مخکې ئې غل

گني؛ وايي: د قدر وړه! د هغه پر ځای زموږ يو تن په اسارت ونيسي، هغه سپين ږيري پلار لري، موږ له تا نه ډېرې بڼېگري ليدلې دي، په دې باب هم له موږ سره احسان وکړه، ستا په څېر له يوه محسن نه د احسان طمع لرو!! يوسف عليه السلام په ځواب کي ورته وايي: الله تعالی ته پناه وړم چي يو بې گناه سړی د يوه مجرم پر ځای مؤاخذه کړو، په هغه صورت کي خو به موږ ظالمان وو!! قرآن په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چي يو د بل په بدل کي مجازات کول ظلم دی، پيغمبران عليهم السلام راغلي چي د داسي ظلم تغر ټول کړي او دا هغه ستره خبره ده چي له يوې اسلامي ټولني پرته ئې په بل ځای کي مثال نه شو موندلی، دا اوس په يووېشتمې پېړۍ کي د مجرم پر ځای د ده پلار، زوی او ورور ځورول کېږي، د قاتل په بدل کي د ده پلار، زوی او ورور وژل کېږي، د يوه کس د جرم په مقابل کي په کلي، قوم او حتی ملت بريد کېږي، په لسهاوو او سلهاوو کسان وژل کېږي.

کله چي د وروڼو ټينگار بې نتيجه پاتې کېږي او د خپل ورور له خوشې کېدو ناهيلي کېږي، نو له خلکو بېلېږي او په يوې گونې کي په ټيټ غږ په خبرو لگيا کېږي، مشر ورور ئې ورته وايي: آيا له پلار سره مو خپله کلکه ژمنه هېره کړې؟ تر دې د مخه مو د يوسف په اړه هم تېری وکړ؟ ما هوډ کړی چي تر هغه پوري به دا ځای نه پرېږدم چي يا مي پلار هدايت راکړي او يا الله تعالی خپله فيصله صادره کړي، زه د الهي فيصلې انتظار کوم، تاسې پلار ته ورشئ او ورته ووايئ چي زوی دې په غلا نيول شوی، ښه پوهېږو چي دا کار ئې کړی، صحيح ده چي موږ بايد د ده څارنه او ساتنه کړې وی، خو هغه دا کار پټ او زموږ له نظره لرې تر سره کړی، موږ څرنگه په غياب کي د ده ساتنه کولی شوی؟ ته د هغه کلي له خلکو پوښتنه وکړه چي موږ په کي اوسېدو او دا پېښه په کي وشوه، له هغه کاروان نه وپوښته چي موږ ورسره يو ځای راغلو، ترڅو حقيقت درته څرگند شي او زموږ رښتینولي درته ثابته شي. له دې وينا نه څو خبري جوته کېږي: لومړی دا چي د بايبل دا وينا غلطه ده چي وروڼو ئې د يوسف عليه السلام په وړاندي يوه بل ته ويلي چي موږ په دې خاطر له دغو مصيبتونو سره مخامخ شوي يو چي له

يوسف سره مو بد وکړل، داسې خبره هيڅ مجرم د نورو په وړاندي نه کوي، که څه هم گمان ئې دا وي چې نور د دوی په خبرو نه پوهېږي، که ئې ويلو ته اړ شي نو په پتو غونډو کې او په ټيټ غږ ئې کوي، هغسي لکه چې قرآن د يوسف عليه السلام د ورونيو په هکله فرمايي. او دوهمه خبره دا چې مشر ورور ئې د دوی پر هغه فوري شهادت اعتراض کړی او دا ئې يوه غلطې گنلې چې خپل کشر ورور او يوسف عليه السلام ئې په غلا تورن کړل!!

که څه هم ځينو درنو مفسرينو (و ما شهدنا إلا بما علمنا و ما كنا للغيب حافظين) داسې تفسيريوي: موږ د هغه څه په اړه شهادت ورکوو چې علم پرې لرو او په خپلو سترگو مو ليدلي، خو له هغه څه خبر نه يو چې د پردې تر شا شوي، موږ د خپل ورور له پټي د پيمانې د وتلو صحنه وليدله، نو ځکه وايو چې هغه غلا کړې ده؛ خو دا چې د پردې شاته څه شوي او چا دا کار کړی، له دې راز نه خبر نه يو. دا تعبير د قصې له روح سره اړخ نه لگوي او څو اعتراضونه پرې کېږي:

الف: د (إن ابنك سرق) له فقري په ډېر وضاحت سره څرگندېږي چې دوی د خپل ورور پر غلا تاکيد لري او په هغه کې د شک او ترديد ځای نه وينی.

ب_ دوی داسې نه دي ويلې چې (وما شهدنا الا بما رأينا): او موږ خو يوازي د هغه څه شهادت ورکوو چې په سترگو مو ليدلي، بلکې داسې ئې ويلې: (و ما شهدنا الا بما علمنا) يعني زموږ شهادت د هغې غلا په هکله د پوهې له مخې ده، پوهېږو چې دا کار شوی، په حقيقت ئې باور لرو.

ج_ همدارنگه، نه دي ويل شوي چې: (و ما كنا للغيب عالمين) يعني موږ له غيبه خبر نه يو، بلکې ويل شوي چې (و ما كنا للغيب حافظين) يعني موږ څه ډول کولی شوی چې د ده ساتنه وکړو په داسې حال کې چې دا کار ئې زموږ په غياب کې او په پټه تر سره کړی؟

بيا هم گورئ چې حساس او هونبیار پلار د دوی خبرو ته د شک په سترگه گوري، باور پرې نه کوي دا ځکه چې هم خپل کشر زوی بڼه پېژني او هم دوی، حدس وهي چې خبره داسې نه ده، حقيقت بل څه دی، د دوی شهادت د عقدو او

نفساني اغراضو محصول گني او ورته وايي: داسي نه ده؛ بلکي ستاسو نفسونو کوم کار درته ښاپسته کړی، نو (زما دې) غوره صبر وي، امېد دئ چې الله تعالی ټول راته راوړي، بې شکه چې هغه باحکمه پوه دئ. يعني الله تعالی په ټولو رازونو خبر دئ او د هغه په هر کار کي حکمتونه نغښتي دي، اميد دئ هغه مي په دې مصيبت کي مرسته وکړي او ټول روغ رمت راته راوړي.

دلته يعقوب عليه السلام د الله تعالی دوه صفات يادوي او وايي: هغه (باحکمه) (پوه) دئ، په دې سره د يعقوب عليه السلام د زړه دوې خبري افاده شوې: ۱- الله تعالی ښه پوهېږي چې دا پېښه ولې او څنگه رامنځ ته شوې؟! ۲- د الله تعالی هيڅ کار بې حکمه نه وي، امېد دئ په دې کي هم موږ ته کوم خیر او مصلحت مضمروي. او دا هغه څه دي چې هر مسلمان ئې بايد له مصيبتونو سره د مخامخ کېدو په مهال ووايي.

قرآن د بايبل د وينا خلاف د يعقوب عليه السلام حالت داسي انځوروي:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ ۱ ۝ اِنَّا کُنَّا عِندَ رَبِّنَا ۝ لَمَّا کَانَ ۝

۝ ۱۰ ۝ نَحْنُ ۝ نُوَسِّیْهِمْ ۝ اَمْرًا ۝ لَمَّا کَانَ ۝

۝ ۱۱ ۝ اِنَّا کُنَّا عِندَ رَبِّنَا ۝ لَمَّا کَانَ ۝

۝ ۱۲ ۝ نَحْنُ ۝ نُوَسِّیْهِمْ ۝ اَمْرًا ۝ لَمَّا کَانَ ۝

۝ ۱۳ ۝ اِنَّا کُنَّا عِندَ رَبِّنَا ۝ لَمَّا کَانَ ۝

۝ ۱۴ ۝ نَحْنُ ۝ نُوَسِّیْهِمْ ۝ اَمْرًا ۝ لَمَّا کَانَ ۝

او له دوی ئې مخ واراوو او وئې ويل: وای افسوس د يوسف په حال! له غمه ئې د سترگو تور سپين شو (سترگې ئې بې نوره شوې) او هغه د غمونو

زغمونکی وو (خپل غمونه ئې زغمل)، (زامنو) ورته ويل: په خدای قسم، تل يوسف دومره يادوې چې غم خپلی (او له ډېرو اندېښنو به ويلی) شې او يا به هلاک شې. وئې ويل: زه خو خپل غم او خفگان خدای ته ژاړم او له الهي علومو نه په هغه څه پوهېږم چې تاسې پرې نه پوهېږئ (زه له الله تعالی شکایت نه کوم بلکي الله تعالی ته شکایت کوم)، زما زامنو! لارشی! يوسف او د هغه ورور ولتوئ او د خدای له رحمته مه ناامیده کېږئ، د خدای له رحمته له کافري ډلې پرته بل څوک نه ناامیده کېږي.

يعني نوي داغ زور داغ تازه کړ، د کشر زوی نيونه د يعقوب عليه السلام د زړه زخمونه نورهم ژور کړل او د خپل زړه ژور او سوځند درد ئې په دې الفاظو بيان کړ: (يا اسفی علی يوسف)، خو دا د زړه چيغه ئې په گوښه کې، له خپلو زامنو نه لرې او له الله تعالی سره د راز او نیاز پر وخت، د زړه له تله وايسته، په داسې حال کې چې د يوسف له غمه ئې دومره ژړلي وو چې د سترگو ليد ئې کم شوی او وړندېدو ته نږدې شوی وو، هره اندېښنه به ئې په خپل زړه کې زغمله او نه ئې پرېښوده چې غم او خفگان ئې نورو ته څرگند شي. خو دا ئې نه شوی کولی چې د سترگو او ښکې تمې کړي، د خدای پيغمبران او اولياء همدغسې دي، له سختو آزموينو سره مخامخ کېږي، د خدای په لاره کې دردونه او رنځونه ويني، خو له صبر او زغم نه کار اخلي، تل صابر او شاکر وي، د خپل غم او غصې په باب يوه خبره هم پر ژبه نه راوړي، شکوه او شکایت نه کوي، څومره چې له ډېر غم او درد سره مخامخ کېږي، همدومره ئې خپل رب ته تضرع او زاري زياتېږي او الله تعالی د خپل صالح او مخلص بنده دغه حالت خوښوي، الله تعالی د خپل بنده قرب خوښوي، آزمېښتونه، کړاوونه او ستونزي انسان خپل رب ته ورنږدې کوي او اړیکې ئې له الله تعالی سره مزيد ټينگوي او مزيد قوت وربخښي، له دردونو او کړاوونو سره د مخامخ کېدو پر وخت د هغو مؤمنو مبارزينو تگلاره همدا ده چې د انبياو عليهم السلام خط تعقيبيوي، صبر کوي، خپل غمونه زغمي، جزع و فرح

نه کوي، چينغې نه وهي، خپل سر او مخ په خپرو نه وهي، خپلي جامې نه شلوي، خپل غم او خفگان زغمي او له څرگندولو ئې ډډه کوي، په خلوت کي خپل رب ته خپل شکايتونه وړاندي کوي او د خپل درد علاج ترې غواړي، يوازي د اوبنکو په بهېدو بسنه او اکتفاء کوي، هغه اوبنکې چي بې اختياره بهېږي. الله تعالی ته اوبنکې تويول او په خلوت کي د غم او خفگان څرگندونه د ايمان نخښه ده او له الله تعالی نه شکايت او په ریا سره اوبنکې تويول د نفاق علامه ده.

حسود او کینه کښن زامن، د پلار له خولې، په وار وار د يوسف عليه السلام د نوم له اورېدو او د ده له غمه د اوبنکو په تويولو لازیات عقده من کېږي او ورته وايي: دا د يوسف (عليه السلام) ډېره يادونه پرېږده، دې حالت ته ئې ورسولې، پر ځان رحم وکړه، آیا تر هغه به ئې ویر کوې چي له پښو ولوېږې او ومړې؟ ستا دا بې صبري به ستا د هلاکت سبب شي او هغه ځای ته به دې ورسوي چي انسان پر الهي قضا باندي اعتراض کوي او همدا ئې د هلاکت لامل شي! پلار په ځواب کي ورته وايي: زه له الله تعالی شکايت نه کوم؛ بلکي خپل شکايتونه الله تعالی ته وړاندي کوم، د خپلو دردونو د علاج درمل ترې غواړم، هغه ته زاري کوم، پر دين او غوښتنو ئې او پر ايمان او لوازمو ئې تر تاسو ډېر ښه پوهېږم. زامنو! ولاړ شئ، يوسف (عليه السلام) او ورور ئې ولټوئ او د الله تعالی له رحمته مه مایوسه کېږئ؛ ځکه چي يوازي کافر د الله تعالی له رحمته نامېده کېږي.

قرآن د بايبل د وينا په خلاف فرمايي چي د يوسف وروڼه درې ځلې مصر ته د غلې لپاره تللي او په همدې درېيم ځل يوسف عليه السلام ځان ورمعرفي کړی او جريان داسي معرفي کوي:

﴿يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأَعْيُنَ وَالْأَنْفُسَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيَّ شَيْءٌ سِوَا مَا تُصَلِّونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأَعْيُنَ وَالْأَنْفُسَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيَّ شَيْءٌ سِوَا مَا تُصَلِّونَ﴾

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْهَىٰ عَنْكَ وَلَا نَجْعَلُكَ عَلَيْهِمْ قَوْلًا مِّنْ عِندِنَا إِنَّكَ بِرَأْيِكَ مَنكُومٌ

۹۰ وَتَوَلَّىٰ وَرَبُّكَ أَخْبَاهُ وَأَقْبَلَّ عَلَيْهِ الْبُحْرَىٰ فَلَمَّا أَتَاهَا ذُكِرَتْ لِلَّهِ تَالُوٰتٌ حٰمِلَاتٌ لِّبُرْقَانٍ

۹۱ لَبَّاسَاتٍ خَلْقَتْنَ فِي الْوُجُوهِ الْحَمِيٰمَاتِ يُرْسِلْنَ عَلَيْهِنَّ حُمْرَ النَّجَافِ فَكَرِهْنَ لِمَا كُنْنَ يَفْعَلْنَ لهنَّ

۹۲ لَبَّاسَاتٍ خَلْقَتْنَ فِي الْوُجُوهِ الْحَمِيٰمَاتِ يُرْسِلْنَ عَلَيْهِنَّ حُمْرَ النَّجَافِ فَكَرِهْنَ لِمَا كُنْنَ يَفْعَلْنَ لهنَّ

۹۳ فَكُنَّ لَهَا آيَاتٍ أَلْوِيٰنًا فَمِنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا

۹۴ فَكُنَّ لَهَا آيَاتٍ أَلْوِيٰنًا فَمِنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا مِّنْ حَمَلٍ طَبَقًا

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْهَىٰ عَنْكَ وَلَا نَجْعَلُكَ عَلَيْهِمْ قَوْلًا مِّنْ عِندِنَا

کله چې د ده محضر ته ننوتل؛ نو وئې ويل: عاليقدره! موږ او زموږ کورنۍ کړ او ونو ځپلې يو، له ناڅيزې متاع سره راغلي يو، (زموږ ستونزو ته په پام سره او پرته له دې چې زموږ د متاع مقدار او ارزښت ته نظر وکړې) پوره پيمانته را او (څه) د صدقې په توگه راکړه، بې شکه چې خدای صدقه ورکوونکو ته اجر او بدله ورکوي. وئې ويل: آيا پوهېږئ چې تاسو له يوسف او ورور سره ئې په ناپوهۍ کي څه وکړل؟ هغوی وويل: آيا په رښتيا ته يوسف يې؟ وئې ويل: هو! زه يوسف يم او دا مي ورور دئ، يقيناً چې خدای پر موږ احسان وکړ، څوک چې تقوی غوره کړي او (د مصايبو په وړاندي) صبر وکړي، نو خدای هيڅکله د دغو نېکانو اجر نه ضايع کوي. هغوی وويل: پر خدای قسم چې الله تا ته پر موږ غوره والی درکړی او يقيناً چې موږ خطا کوونکي وو. وئې ويل: نن هيڅ پړه درباندي نه شته، خدای دې

بخښنه درته وکړې او هغه تر هر رحم کوونکي زيات رحم کوونکی او مهربانه دئ. زما دا کميس يوسئ او زما د پلار پرمخ ئې وغورځولئ، ليدونکی به شي او خپله ټوله کورنۍ ما ته راوړلئ.

د يوسف عليه السلام وروڼه د پلار په وينا بيا د مصر په لوري خوځېږي، خپله پاتې ناخيزه شتمنۍ هم له ځانه سره اخلي تر څو نوره غله پرې واخلي، لوږې او فقر ځپلي، په ډېره پريشانه وضعه مصر ته ننوتل او د يوسف عليه السلام په حضور کي حاضر شول او هغه ته ئې وويل: عالي قدره! پر موږ ډېره بده ورځ راغلې، څه مو چي کور کي درلودل ټول خلاص شوي، له لږې شتمنۍ سره درته راغلي يو، هيله من يو چي زموږ ناخيزې پانگې ته له پامه پرته هماغه پخوانی مقدار غله راکړې، له تانه د صدقې طمع لرو، يوسف عليه السلام د خپلو وروڼو خوار و زار حالت، د صدقې او خيرات غوښتلو په وړاندي خپل سيک له لاسه ورکړ، د هغوی له دردو ډکو خبرو بې تابه کړ او ښکې ئې له سترگو و خوتېدې او له دې پرته ئې بله چاره نه موندله چي ځان ورمعرفي کړي او ورته ووايي: آيا پوهېږئ چي د ناپوهۍ پر مهال مو له يوسف عليه السلام او د هغه له ورور سره څه وکړل؟ وروڼو ئې دا تصور نه شو کولی چي دا اوس يوسف عليه السلام ته مخامخ ولاړ دي، په حيرت سره ئې وپوښتل: آيا په رښتيا ته يوسف يې؟! هغه په ځواب کي وويل: هو! زه يوسف يم او دا مي ورور دئ! خدای پر موږ احسان وکړ او دا د الله تعالی نه بدلېدونکی او ثابت سنت دئ چي څوک د تقوی لار غوره کړي او د ستونزو په وړاندي صابر وي، نو اجر ئې د ده په خوا کي خوندي او محفوظ دئ، حتماً به ئې ترلاسه کوي، الله تعالی ئې هڅې هيڅکله نه عبث کوي او اجر ئې نه ضايع کوي.

قرآن د يوسف عليه السلام قصه، له دې ټول تفصيل سره د دغو څو خبرو د اثبات لپاره کوي چي يوسف عليه السلام خپلو وروڼو ته وکړې: الله تعالی د متقيانو او صابرانو اجر نه ضايع کوي، چا چي له دوی سره جفا کړې ټيټ سر به ئې

په وړاندي ودرېږي، په خپلي خطا او د دوی په حقانیت به اعتراف کوي. دا دئ گورئ چې د تقدیر څواکمنو لاسونو د یوسف علیه السلام وروڼه هغه ځای ته نابیره، بې خبره او د خپلو عزایمو او ارادو خلاف رسولي او د هغه حقیقت په اعتراف ئې اړ کړي چې له هغه نه د تېبنتي لپاره ئې کومي جفا گاني نه وې چې له یوسف علیه السلام سره ئې ونه کړې، کومي هڅې نه وې چې وئې نه کړې او کوم تدبیرونه نه وو چې وئې نه سنجول... خو دا دئ نن د تقدیر مضبوطو او څواکمنو لاسونو د هغه چا په وړاندي ودرولي چې دوی ئې پر ښېگرو له اعتراف نه تېبسته کوله او دې ته حاضر نه وو چې ومني الله تعالی یوسف علیه السلام ته پر دوی غوره والی ورکړی، له چا سره چې دوی ناروا رقابت او سیالي کوله، هغه ئې د وژلو وړ گانو، نن د هماغه چا د صدقې طمع لري، د ده احسان ته ئې سترگې نیولې دي، هغه په پرله پسې ډول خپل محسن گني او غوره شخصیت ئې بولي او هر ځل د خپلو خبرو په پیل کې هغه ته عزیز او عالی قدر وایي. دا هماغه یوسف دئ چې دوی ورسره کینه او حسد کاوو، هماغه شخص چې دوی کوهي کي وچاوو او کلونه، کلونه ئې د هغه کینه په زړه کې وپالله او فقط څو ورځي مخکي او له شلو کلونو وروسته ئې هغه ته (غل) وویل!! عجیبه له عبرتونو ډکه صحنه ده!! د تقدیر لاسونه څومره څواکمن دي؟ څنگه مغرور، متعصب او کینه ور غاړه غړوونکي په گوندو کوي؟ څنگه ئې د حقیقت اعتراف ته اړ کوي؟!!

خو راشئ وگورئ چې د قرآن د دې قصې اتل، یوسف علیه السلام د بریا او فتحې په وخت د خپل مغلوب سیال او رقیب سره څنگه چلند کوي او په دې سره مور ته څه لارښوونه کوي او کوم درسونه راکوي؟!!

د یوسف علیه السلام کریمانه او له عظمته ډک ځواب د ده د شخصیت جلال او عظمت په ډېره ښه توگه نندارې ته ږدي او دا ښيي چې د خپلو وروڼو ټولي جفا گاني ئې هېرې کړې دي او په لطف، مهربانۍ او زړه سوي سره چلند کوي، فرمایي: ډاډه اوسئ چې نه مو ملامتوم او نه کوم اعتراض درباندي لرم، ما بخښلي یاست، الله تعالی دي هم تاسو ته بخښنه وکړي، په دې باور ولرئ چې الله

تعالی ډېر او تر هر چا زیات مهربانه دی. دا چې قرآن ولې دا قصه په دومره تفصیل سره رااخیستې او په دې کې خپل مخاطب ته څه پیغامونه لري، په دې هغه وخت ښه پوهېدی شو چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم هغه وینا خپلې مخې ته کېږدو چې د مکې له فتحې وروسته ئې خپلو زړو دښمنانو ته وکړه، کله چې له لس زره فاتح فوځ سره په داسې حال کې مکې ته ننوت چې هیچا ئې د مقابلې توان په خپلو متو کې نه لیدو، دښمنان ئې یا وتښتېدل او یا ئې د ځان د ژغورلو لپاره هغو پناه ځایونو ته پناه یووړه چې پیغمبر علیه السلام ټاکلي وو، الهي وعدې ترسره شوې، د یوسف د سورې په ترڅ کې چې کومې وړاندوینې شوې وې او پیغمبر علیه السلام ته دا ډاډ او اطمینان ورکړی شوی وو چې ستا مخالفین به هم د یوسف علیه السلام د وروڼو په څېر ستا په وړاندې ټیټ سر ودرېږي، همداسې وشول، رسول الله صلی الله علیه وسلم د فتحې په دوهمه ورځ، په داسې حال کې چې د قریشو ټول مغرور سرداران د ده په وړاندې د مغلوبو اسیرانو په څېر، په یوه لیکه، له شرم او خجالت نه ځوړند سرونه ولاړ وو، ده د یوه مهربان او دروند ورور په توګه ورته وویل: له ما نه د کومې معاملې توقع کوئ؟ هغوی په ځواب کې وویل: له خپل کریم ورور نه، چې زموږ د کریم ورور زوی دی، د عفوې او بخښنې انتظار لرو! له ځنډه پرته ئې وفرمایل: هغه څه در ته وایم چې زما ورور یوسف علیه السلام خپلو وروڼو ته ویلي وو:

لاتترب علیکم الیوم، اذهبوا وانتم الطلقاء

نن هېڅ ملامتیا درباندي نشته، درومئ تاسو آزاد یاست!

د قصو په اړه د بایبل او قرآن تر منځ نه یوازې له دې پلوه ژور توپيرونه شته چې د قرآن وینا، د بیان اسلوب، الفاظ او جوړښت ئې ډېر دقیق، خوندور او اغېزناک دي، هر لفظ ئې په ډېر دقت سره غوره شوی او په خپل مناسب او ښایسته ځای کې کارول شوی او هر یو خاص مطلب افاده کوي، خود بایبل داسې چې یوه برخه ئې د بلې برخې متناقض، الفاظ او د جملو ترکیب ئې له رکاکتونو ډک، نه ئې عقلمن انسان منلی شي او نه د ادبي سلیقې خاوند ترې خوند اخیستی

شي، بلکي له دې پلوه به هم د دواړو ترمنځ ژور توپير وگورئ چي د قرآن قصې ځانگړې موخې او اهداف تعقيبوي، هره قصه د يوه ستر مطلب د ښه توضيح لپاره وړاندي کوي، په هري قصې کي لارښوونې او درسونه لري، خو د بايبل قصې فقط قصې او شجرې دي، د يوسف عليه السلام قصه ئې يوه ښه بېلگه ده، دا قصه په قرآن کي په دومره ښايسته او خوندورې ښې کي راغلې چي د قرآن هر مينه وال ئې په ډېرې آسانۍ سره حفظ کولی شي، په عربي هېوادونو کي خو وضعيت داسي دئ چي اکثر امامان په دې خاطر په لمانځه کي د دې سورې له قرائته ډډه کوي چي که احياناً په کي غلط شي نو له ډېرو خواوو به فتحه ورکول کېږي. په همدغې خوندورې او آسانې سورې کي د الله د لارې مجاهدينو ته هومره ژورې او پراخې توصيې او لارښوونې شوې چي هر مجاهد ته ئې يادول ضروري برېښي.

دا هم د قرآن يو ستر اعجاز دئ چي د نزول له نېټې تر ننه په مليونهاوو خلکو هغه حفظ کړی، تاسو به په ټولي نړۍ او ټول بشري تاريخ کي هيڅ داسي مذهبي او غير مذهبي، د شعر يا د نثر کوم کتاب ونه مومئ چي د قرآن په اندازه حافظان ولري!! د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: دا ولې تاسو په خپل اوږده تاريخ کي د بايبل محدود شمېر حافظان هم نه لرئ؟! ځواب ئې څرگند دئ؛ انسان هغه کلام ژر حفظ کولی شي چي د زړه ډډه ئې ورته پرانيستلې شي، له عقل سره ئې اړخ ولگوي، محتوی ئې لوړه او د الفاظو ترکيب ئې خوندور وي، باور وکړئ چي ما په ټول بايبل کي يوازي د داوود مزامير داسي وموندل چي څه نا څه د انسان د زړه دروازه ورته خلاصه شي او په هغه کي معنوي او ادبي خوند او ښکلا احساس کړي، له دغو څو پاڼو پرته نور په ټول بايبل کي څوک دا خوند او ښکلا نه شي موندلی.

يوسف عليه السلام د خپلو وروڼو له خبرو پوه شوی وو چي عزتمن پلار ئې د ده په فراق کي روند شوی، خو دی په داسي موقعيت کي نه وو چي مصر پرېږدي او د خپل گران پلار ليدو ته ورشي، د قرآن له وينا معلومېږي چي په دې وخت کي دی د مصر د واکمنۍ پر تخت ناست وو، خو د بايبل وينا دلته هم د نورو مواردو

په خبر له تناقضاتو ډکه ده، يوې خوا ته د يوسف عليه السلام د وروڼو له قوله داسې حکايت کوي: پلار ته ئې وويل: يوسف ژوندی دی او د ټول مصر حاکم دی، خو له بلې خوا وروسته ليکي چې يوسف د فرعون حضور ته ورغی او ورته ئې وويل: زما پلار او وروڼه له خپلو رمو، گلو او هر څه سره چې درلودل ئې له کنعانه دلته راغلي او په جوشن کي ځای په ځای شوي، خپل هغه پنځه وروڼه ئې هم ورمعرفي کړل چې له ځان سره ئې راوستي وو!! د بايبل په وينا کي نه يوازي له دې پلوه تناقض شته چې وروڼو ته ئې هغه خبره منسوبوي او بيا دا خبره کوي؛ بلکي له دې پلوه هم چې وايي: پلار او وروڼه له رمو، گلو او هر څه سره راغلي، په داسې حال کي چې له دې د مخه ئې په وار وار ليکلي چې له ډېرې لورې او فقره ئې د مرگ وېره وه!! څوک چې گلې او رمې لري ولې به د غلو دانو لپاره خپلي گانې خرڅوي، قحطي خو تر انسانانو مخکي څاروي ځپي، مالداران هغه وخت له ستونزو، لورې او فقر سره مخامخ کېږي چې خپل څاروي له لاسه ورکړي. د مصر د پاچا لپاره د فرعون نوم راوړل په خپله يوه غلطي ده ځکه د غرب د دائرة المعارف له مخي هم په دې وخت کي د مصر پاچايان د فرعون په نامه نه يادېدل.

يوسف عليه السلام خپلو وروڼو ته وويل: زما دا کميس له ځان سره يوئې او د پلار پر مخ ئې وغورځوي، چې سترگې ئې روښانه شي، بيا ټوله کورنۍ زما خوا ته راولي. د ده احساس دا وو چې پلار ئې په دې وجه د خپلو سترگو نور له لاسه ورکړي چې د گران زوی د مرگ خبر ئې په داسې حال کي اورېدلی چې په وينو سور څيرې کميس ئې مخي ته پروت وو، دا د ده مهربان بودا پلار ته درنه ناڅاپي صدمه وه، د ده پر زړه او دماغ دا سخت گوزار د دې باعث شوی چې له امله ئې د سترگو نور له لاسه ورکړي، يوسف عليه السلام په خپل پيغمبرانه فراست سره وانگېرله چې د زوی د ژوند زېږی او هغه کميس چې د زوی بوی ترې احساسېږي، دا به هغه لويه صدمه جبران کړي چې له امله ئې د پلار سترگې بې نوره شوې. نو ځکه ئې په اطمئنان سره وويل: يأت بصيراً: سترگې به ئې روغې او روښانه شي.

دلته قرآن د يعقوب عليه السلام په اړه يوې داسې خبري ته اشاره کوي چې

خاصه توجه غواړي، قرآن كريم يعقوب عليه السلام د يوه دراك او حساس شخصيت په توگه معرفي كوي، داسي چي له مصره كاروان د ده د ورك شوي زوى له كميس سره راخوځېږي، لا له مصره ډېر نه دئ لږې شوى چي دى په كنعان كي د خپل زوى د كميس بوى احساسوي، خو بايبل بيا د ده په هكله داسي وايي: زامنو ئې ورته وويل: يوسف ژوندى او د ټول مصر حاكم دئ!! خوده تر هغه په دې خبري باور نه كاوو چي گاډى ئې وليدې!! قرآن داسي فرمايي:

ب و و (# ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠)

١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠)

٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠)

٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠)

٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠)

٥٠١

كله چي كاروان له (مصره) لږې شو؛ نو پلار ئې وويل: كه مي بې عقله ونه گنئ زه خو (نن) د يوسف (خون) بوى احساسوم! ورته ئې وويل: په خداى قسم چي ته په خپلي پخوانۍ اشتباه كي يې (زاره خيالونه دې غلطوي)!! نو كله چي زېرى وركوونكى قاصد راوړسېد او (د يوسف) كميس ئې د ده پر مخ وغوړاوو ناخاپه ئې سترگې رنې شوې، وئې ويل: نه مي وو درته ويلى چي د الله تعالى له لوري د راکړل شوي علم په وجه په هغه څه پوهېږم چي تاسو پرې نه پوهېږئ. دوى وويل: پلاره! زموږ (د گناهونو لپاره له الله تعالى نه)

بخښنه وغواړه، يقيناً چې موږ خطا کاران وو. وئې ويل: ژر به له خپل رب نه بخښنه درته وغواړم، بې شکه چې هغه مهربان بخښونکی دئ.

کله چې کاروان له مصر نه د کنعان په لور وخوځېد او له ښار نه لږ څه لرې شو، د يوسف عليه السلام پلار وويل: نن مي د يوسف عليه السلام بوي ترسپرمو کېږي، هيله من يم چې د ډېر سپين ږيرتوب له امله مي په کم عقلتوب متهم نه کړئ، د کورنۍ غړو ته په دې خبرې پوهېدل او باور کول گران کار وو، په ډېر تأكيد سره ئې ورته وويل: اشتباه کوي، تېر وختونه دريادېږي، ستا د خيال په فضا کې د تيرو وختونو يادونه، د کوم غولونکي بوي احساس درکوي، ته ئې د يوسف عليه السلام خوږ بوي گنې!! لازيات وخت نه وو تېر شوي چې ناڅاپه زېږي ورکونکي را ورسېد او د يوسف عليه السلام کميس ئې د پلار پر مخ وغواړو او په همدې سره د زوی له بېلتونه راتوکېدلی د ځگر داغ جوړ او ږندې سترگې روښانه شوې، نو د کورنۍ غړو ته ئې مخ کړ او وئې ويل: ما درته نه وو ويلې چې زه له الهي علم نه په هغه څه پوهېږم چې تاسې پرې نه پوهېږئ، ما دا احساسوله چې يوسف عليه السلام ژوندی دئ او آخر به ئې وگورم، درته ويل مي چې ولاړ شئ او دواړه ولتوئ او له الهي رحمته مه ناامېده کېږئ، درته ومې ويل چې د يوسف عليه السلام عطر مي تر سپرمو کېږي، تاسې نه منله، دا دئ ټولي خبرې رښتيا وختې او حقيقت ئې درته څرگند او ښکاره شو!!

دا جريان د هغه فراست او پوهې حقيقت په واضحه توگه څرگندوي چې الله تعالی ئې خپلو پيغمبرانو او اولياوو ته ورکوي او ښيي چې هغوی پر غيب علم نه لري، خو د غيب له عالمه داسې وږمې احساسوي چې سرچينه او لوری ئې ورته څرگند نه وي، کله دا وږمې په وينه احساسوي او کله په خپلو خوبونو کې د غيب له عالمه پيغامونه ترلاسه کوي، خو دا (علم) نه بلکې (احساس) وي، دا احساس د ظاهري پنځگونو حواسو کار نه دئ، مرجع او سرچينه ئې څرگنده نه وي، بنده پرې هيڅ تسلط نه لري، د پتو حقايقو وږمې ئې په خپلو څپو سره احساس راوپاروي،

نه پوهېږي دا احساس څنگه ورسره راپیدا شوی؟! د دې احساس واگې د انسان په اختیار کې نه وي، نور هم په دې نه شي قانع کولی چې په دې احساس کې ورسره شریک شي، هماغسې لکه چې یعقوب علیه السلام یو وخت نه شو کولی څو متره آخوا په کوهي کې د یوسف علیه السلام له لوېدو خبر شي؛ خو بل وخت په ډېر لرې واټن کې، له مصر نه د کنعان په لور د کاروان له خوځېدو سره سم د خپل زوی د کمیس بوی احساسوي، خو نه په دې باندي پوهېږي چې دا بوی له کومه راځي او نه په دې چې ولې نن دا احساس ورسره راپیدا شوی، منبع ئې کومه او لوری ئې کوم دی او نه نورو ته په پوره ډاډ او اطمینان سره کومه خبره کولی شي، کله چې غواړي د خپلي کورنۍ له غړو سره خپل نننی احساس شریک کړي، زړه نا زړه ورته وايي: که مي په کم عقلۍ متهم نه کړئ زه نن د یوسف بوی احساسوم!! گورئ چې دکورنۍ غړي ورسره توافق نه کوي او په بنکاره ډول او په پوره تاکید سره ورته وايي: اشتباه کوي، تیر وختونه دريادېږي!!

بنایي ستاسو د هر یوه په ژوند کې کله داسې واقع شوي وي چې زړه مو ناخاپه د یوې پېښې د رامنځ ته کېدو خبر درکوي او تاسو له کوم خاص دلیل نه پرته د کومي پېښې انتظار کوئ، ناخاپه وینئ چې ستاسې د زړه احساس رښتیا ثابت شو او ستاسو انتظار پر ځای وخوت، مثلاً دخپلي کورنۍ له غړو سره ناست یئ، یو تن وايي: گومان کوم چې ورور جان به مي نن یا سبا له سفره راشي، د کورنۍ نور غړي وايي: نه، هغه لا د راتگ نیت نه لري، دی ورته وايي: هو! زه هم همداسې انگېرم، خو نه پوهېږم چې ولې مي زړه راته وايي چې هغه له سفره راځي!! ناخاپه ویني چې حدس ئې صحیح وخوت، ورور ئې د محاسباتو او انگېرنو خلاف او د احساس سره سم راغی!! ممکن نه دی چې دا احساس دې محض یو تصادف وي، بنایي د هغو کسانو شمېر لږ نه وي چې دې ته د تصادف په سترگه گوري، خو د قرآن له دغو ویناوو معلومېږي چې دا تصادف نه دی، دا چې په څو پر له پسې مواردو کې د یعقوب علیه السلام (احساس) سم او د حقیقت مطابق خپږي، دا بنیي چې په انسان کې د ده له پنځو حواسو نه علاوه د احساس

داسي يوه (ملکه) شته چې د راتلونکو پېښو نه اطلاع ترلاسه کوي، خو په داسي توگه چې نه د دې پيغامونو له لوري او منبع خبر وي، نه کوم سلطه پرې لري او نه د ده په امر او هغه وخت چې دی ئې غواړي ورته راځي.

دا احساس او اړوند ملکه ئې په تقوی سره وده کوي، په پيغمبرانو، پرهېزگارانو او صالح انسانانو کي کمال ته رسېږي، دوی ته داسي فراست ورپه برخه شي چې نه يوازي د ملمع، گرانو، پېچلو او مبهمو خبرو په حقيقت پوهېدل ورته آسانوي بلکي د ملمع او غولونکو څېرو تر شا پټ زړونه او د هغوی موخې پېژندی شي، د يعقوب عليه السلام په قصې کي موږ ته د دغه حساس لرې ليد څو بېلگې مخي ته راغلي.

زامن ئې ډېر وروسته پوه شول چې دوی هم د يوسف عليه السلام په اړه اشتباه کوله او هم د خپل پلار په اړه، د پلار په وړاندي پر خپلو غلطيو اعتراف کوي او ترې غواړي چې له الله تعالی نه ورته بخښنه وغواړي.

د قرآن له وينا معلومېږي چې يوسف عليه السلام له ښاره بهر، د خپلي کورنۍ د استقبال لپاره منتظر ولاړ وو چې راورسېدل، مور او پلار ئې په خپلي گاډۍ کي، خپلي خوا ته کښېنول او د ښار په لوري و خوځېدل، د قرآن وينا داسي ده:

﴿يوسفُ ينادي يا قاهرُ يا ذا الجلالِ والإكرامِ﴾

﴿يا قاهرُ يا ذا الجلالِ والإكرامِ﴾

﴿يا قاهرُ يا ذا الجلالِ والإكرامِ﴾

﴿يا قاهرُ يا ذا الجلالِ والإكرامِ﴾

﴿يا قاهرُ يا ذا الجلالِ والإكرامِ﴾

* د یوسف سوره د آیاتو شمېر ۱۰۱ دی

د یوسف سوره د آیاتو شمېر ۱۰۱ دی

د یوسف سوره

نو کله چې د یوسف علیه السلام محضر ته ننوتل، مور او پلار ئې په خپلي خوا کي کښېنول او وئې ویل: که خدای کول په ډاډ او امن سره مصر ته داخل شی. او خپل مور او پلار ئې تخت ته لوړ کړل او ورته په سجده شول او وئې ویل: مهربانه پلاره! دا هماغه زما د پخواني خوب تعبیر دی چې پالونکي رب رښتونی کړ او له ما سره ئې هغه وخت هم احسان وکړ چې له زندانه ئې وایستم او تاسو ئې له بېدیا دلته راوستلئ، وروسته له هغه چې شیطان زما او زما د وروڼو تر منځ شخړه راولاړه کړه، بې شکه چې زما پالونکی رب د هر څه لپاره چې وغواړي لطیف دی، (په لطافت او دقت سره ورته رسي هیڅ څه ئې مخي ته نه شي خنډ کېدی) یقیناً چې هغه باحکمته پوه دی. زما پالونکيه! پاچاهي دي راکړه او تاویل الاحادیث دې رازده کړ، د آسمانونو او ځمکي خالقه! ته مي په دنیا او آخرت کي مولا او کار جوړوونکی يي، ما مسلمان وفات کړه او له صالحانو سره مي یو ځای کړه.

په دې آیتونو کي په لږ دقت سره څو اساسي مطالب تر سترگو کېږي:

الف: یوسف علیه السلام د خپلي کورنۍ د استقبال لپاره له ښاره بهر وروتلئ.

ب: پلار او مور ئې په خپلي خوا کي په داسي وسيلې کي کښېنولي چې د لارې په اوږدو کي ورسره یو ځای وي.

ج: په ټولي لارې کې هم او په ټول مصر کې هم داسې خاص امنيتي تدابير نيول شوي چې آثار او نښې نښانې ئې له ورايه ښکاري او يوسف عليه السلام هغه ته په اشارې سره خپل مور او پلار ته وايي: د خداى له غوښتنې سره سم په امن او امان سره ښار ته ننوځئ.

د: د دې آيتونو له الفاظو او په خاصه توگه د (العرش) او (الملك) له الفاظو په وضاحت سره معلومېږي چې يوسف عليه السلام اوس د مصر پاچا دى او د مصر اقتدار په بشپړه توگه د ده په واک کې دى.

ه: مخامخ شاهي مانې ته تللي او هلته يوسف عليه السلام خپل مور او پلار پر شاهي تخت کښېښولي او په خپله له تخت نه لاندي ودرېدلى او د هغوى احترام ئې پر ځاى کړى، خو مور، پلار او وروڼو ئې دى د دې درناوي وړ او مستحق گڼلى او هغه ته ئې د تعظيم مراسم په ځاى کړي. مفسرين د (خروا له سجداً) په تفسير کې لاندي مختلف نظريات لري:

ځينې په دې باور دي چې د يوسف مور، پلار او وروڼو ئې د شکرانې سجده وکړه او الله جل جلاله ته په سجده شول، خو د يوسف لپاره او د هغه نعمت په خاطر چې الله جل جلاله د يوسف په وجه پر دوى پېرزو کړ.

ځينې په دې عقیده دي چې له اسلام نه په مخکې شرايعو کې د تعظيم سجده د غير الله لپاره روا گڼل کېده، خو اسلام د غير الله لپاره هم د عبادت او هم د تعظيم سجده حرام وگرځوله او فقط د خداى جل شانته لپاره ئې ځانگړې کړه؛ گواکې د يوسف مور، پلار او وروڼو يوسف عليه السلام ته د تعظيم سجده کړې نه د عبادت سجده.

د مفسرينو يوه بله ډله په دې عقیده ده چې سجده؛ پر ځمکې باندي د تندي ايښودلو او د چا په پښو کې د لوېدلو په معنى، په هيڅ آسماني شريعت کې غير الله ته جايز نه وه، په مخکنيو شرايعو کې هم د هغې د جواز هيڅ سند نه شو موندلى، هغوى وايي چې نه ښايي په هر ځاى کې سجده پر ځمکې باندي د تندي ايښودلو په معنى تعبير کړو؛ لکه چې په قرآن کې د لمر، سپوږمۍ، ستورو،

ونو، غرونواو ... سجده په مکرر ډول راغلي؛ خو د نوموړو موجوداتو دا سجده په هغې معنی نه شو اخیستی چې گواکې دوی سر پر ځمکې باندي ایښی، ځکه دا موجودات نه شمزی لري، نه ملا او نه هم زنگونه چې د دغو غړو په وسیله رکوع ته لار شي او بیا سجده وکړي او نه وچولی لري چې پر ځمکه ئې کېږدي، د هغوی د سجده معنی الله ته له کامل انقیاده پرته بل مفهوم نه شي درلودی، همدارنگه یوسف علیه السلام ته د مور، پلار او وروڼو سجده د تعظیم او انقیاد اظهار وو نه د عبادت سجده او نه د هغه پښو ته د پر بوتلو سجده، که تېرو بحثونو ته لږ ځیر شو او د یوسف علیه السلام هغه (رؤیا) په پام کې ونیسو چې لمر، سپوږمۍ او یوولس ستوري ئې د ځان په وړاندي د سجده په حالت کې لیدلي وو او نن د دغې صحنې د مشاهدې پر وخت وایي: گرانه پلاره! دا زما د هغه پخواني خوب تعبیر دی چې زما پالونکي رب رښتونی کړ، دا ښيي چې د وینې سجده به د خوب (رؤیا) سجده ته ورته وه، حتماً به د دواړو ترمنځ څه شباهت وو، نه هغه تندي پر ځمکې ایښودل وو او نه دا.

یوسف علیه السلام د دې حالت په لیدو سره فرمایي: پالونکي خدای مې پر ما احسان وکړ (پر خپلو ښېگړو ئې ونازولم)، زه ئې له زندان نه بهر کړم او دغه مقام ته ئې ورسولم، تاسې ئې له صحرا نه دلته راوستلئ، وروسته له هغه چې شیطان زما او زما د وروڼو تر منځ نزاع را منځته کړه، زما رب جل شانه چې دکوم کار اراده وکړي په لطافت او دقت ئې تر سره کوي، هغه باحکمه پوه دی. په دې څرگندونو کې هم څو ټکي د غور وړ دي:

الف: د خپل پالونکي خدای په نعمتونو، احسان او عنایت اعتراف کوي او د دې پر ځای چې قدرت ته رسېدل او نعمتونه ترلاسه کول د خپلو هڅو، کمال او لیاقت نتیجه وگڼي، برعکس هغه الهي احسان بولي.

ب: د ده خوا ته د وروڼو په شمول د ټولي کورنۍ راتگ لوی نعمت انگېږي، يعني دا چې هغه نه یوازي ټولي جفاگاني هېرې کړې دي، بلکې دا الهي پېرزوینه او احسان گڼي چې نن ئې وروڼه په څنگ کې دي، له همدغه ځای نه کولی شو په

دې پوه شو چې يوسف عليه السلام ولې له خپلو وروڼو سره هغه چلند کاوو، په ډېر احتياط سره خوځېدو، نه ئې غوښتل چې ژر او له وخت نه مخکې ځان دوى ته معرفي کړي؛ ځکه هغه داسې انگېرله چې بنايي له مقدماتي کارونو نه مخکې ځان معرفي کول به د وروڼو د حسادت او کينې د راپارېدو سبب شي او د ده خوا ته له راتلو به ډډه وکړي.

ج- هغه د خپلو وروڼو او ځان ترمنځ د منازعې او شخړې عامل شيطاني لمسونې او تحرکات گڼي او په دې اړه د بحث په دوران کې اول ځان ته گوته نيسي او وروسته د وروڼو نوم اخلي؛ دا په خپله يوه ظريفه نکته او حساس ټکى افاده کوي او بنبي چې له وروڼو سره په معامله کې څومره محتاط دى او څنگه له هر هغه عادي حرکت او معمولي اشارې نه چې د دوى د احساساتو په ژوبلېدو منتج شي، ځان ساتي.

د- وايي: په دې ټولو پېښو کې الهي حکمت مضمرو، حکيم خداى غوښتل چې په دې توگه ما له بېديا نه مصر ته راولي او د مصر واکمني راوسپاري. يعنې هغه نه يوازې دا چې تېر هېر کړي او د خپلو وروڼو جفاگانې ئې په بشپړه توگه له پامه غورځولې او هيڅکله هم د غچ په فکر کې نه دى؛ بلکې نوموړې پېښې او لوړې ژورې، داسې عادي او طبيعي پېښې گڼي چې مخکې له مخکې مقدر شوې او له الهي مقدراتو سره سم د ده مخي ته راغلې، د الله تعالى په لطف او توفيق ترې تېر شوى او دغه اوسني مقام ته رسېدلى دى.

عظيم الشأن قرآن د يوسف عليه السلام دا له عبرتونو، پندونو او لارښوونو نه ډکه قصه د ده په جامع دعا پای ته رسوي: د دعا په پيل کې د الله جل جلاله پر دوو نعمتونو چې دى ئې پرې نازولى اعتراف کوي: (زما ربه! پاچاهي دې راکړه او تاويل الاحاديث دې راوښود) او دا همغه (حکم) او (علم) دى چې الله جل شأنه ئې له انبياوو او د دوى له صادقو پلويانو سره د ورکړې ژمنه او وعده کړې ده، بيا الله جل جلاله په دنيا او آخرت کې خپل مولا او کار جوړوونکى بولي او ورپسې له الله جل شأنه څخه غواړي چې د ژوند تر پايه پوري همدغسې مطيع او منقاد پاتې شي

او مرگ هغه وخت او په هغه حالت کې ورته راشي چې په بشپړه توګه خپل رب ته تسلیم، فرمان وړونکی او منقاد وي او په پای کې ئې د الله د صالحو بنده ګانو په کتار کې د ودرېدو او د هغوی مقام او منزلت ته د رسېدو افتخار په برخه شي.

په دې سره قرآن موږ ته د صالح مشرانو ځانګړتیاوې رابښي او د دوی او د فاسدو واکمنانو تر منځ ژور توپيرونه راپه ګوته کوي، دا د دوی لومړۍ ځانګړتیا ګڼي چې اقتدار ته رسېدا ئې له خپل رب نه بغاوت ته نه شي هڅولی، اقتدار غرور او مستي نه په کې راولاړوي او د دې سبب نه ګرځي چې د خپل رب له اوامرو سرغړاوی وکړي، ځان له قانون نه اوچت وګڼي، ضوابطو او مقرراتو ته التزام ونه لري او په خپله د قانون او شریعت ځای ونیسي؛ بلکې دوی داسې دي چې د قدرت په لوړو پوړو کې له نورو او تر مخکني وخت نه لازيات شریعت او قانون ته التزام لري او ورته غاړه ږدي، دوهمه ځانګړتیا ئې هغه تل پاتې تمنا وي چې دوی د صالح کسانو په قطار کې وي او صالح کسان د دوی په خوا کې. هر مشر له خپلو ملګرو او د ملګرو د څرنګوالي په اړه د ده له هیلو او تمنیاتو نه پېژندی شی، د کوم مشر چې ملګري او مشاورین نېک او صالح وي او غواړي چې صالح ملګري او نېک مشاورین ئې په څنګ کې وي، هغه صالح مشر دی، نېک کسان به په چارو ګماري، له دې نه به ځان ساتي چې ظالم چارواکي پر خلکو مسلط کړي، نه پرېږدي چې هغه خاينې او مکارې څېرې ئې په (بطانه) کې شامل شي او د ده شا و خوا ونیسي، چې دربارونو او واکمنانو ته د تقرب او نژدې کېدو په لارو چارو پوه دي او په غوړه مالۍ، چاپلوسۍ او چالاکی سره ځان دربار ته رسوي، لوړو مقاماتو ته د رسېدو په سوږو بلد دي او په دې لار کې له هيڅ ذلت او رذالت نه ډډه نه کوي. د بد مشر خوا کې به بده (بطانه) او ناصالح ملګري او مشاورین وګورئ، هغه چې له نارواوو لارو مخکي تللي، تر دربار پورې رسېدلي، د مشرانو شا و خوا ئې نیولې، د دربار قرب او نژدې والي شهرت او قدرت ورپه برخه کړی او په همدې سره ئې د ناروا ګټو ترلاسه کولو لارې ځان ته پرانیستي دي.

قرآن چي په کومي موخې دا قصه رااخيستي او د کومو مهمو مطالبو د اثبات او بڼه توضیح او د يوه تاريخي مثال په ترڅ کي ئې د بيانولو لپاره زموږ مخي ته ايښې، د قصې په پای کي ئې داسي بيانوي:

د قرآن په کومي موخې دا قصه رااخيستي او د کومو مهمو مطالبو د اثبات او بڼه توضیح او د يوه تاريخي مثال په ترڅ کي ئې د بيانولو لپاره زموږ مخي ته ايښې، د قصې په پای کي ئې داسي بيانوي:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝۱

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝۱

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دا د غیب خبري دي چي په وحی سره ئې تا ته درنښو او ته هغه مهال د دوی په څنگ کي نه وې چي د کار (په اړه ئې خپلي رأيې) راغونډې کړې او په داسي حال کي (سره سلا) شول چي پت تدبير او توطئه ئې جوړوله. ډېری خلك داسي دي چي که ته هر څومره (د دوی پر هدايت باندي) حريص وې ايمان نه راوړي. او ته (د دعوت په عوض کې) کومه بدله نه ترې غواړې، دا خو عالميانو ته له پنده پرته بل څه نه دی. او په آسمانونو او ځمکي کي څومره داسي نښي، نښانې شته چي دوی پرې تېرېږي (ويني ئې او احساسوي ئې) خو دوی (له اعتناء او تامل نه پرته) مخ ترې اړوي. او ډېری ئې پر الله ايمان نه راوړي؛ مگر دا چي شرك کوونکي وي. آیا له دې ځان خوندي گڼي چي د کوم الهي عذاب سيوری پرې وغورېږي او يا قيامت په داسي حال کي ناخاپه پرې راشي چي بې خبره وي. ورته ووايه: همدا مي لاره ده، د الله لور ته په بصيرت سره بلنه ورکوم، زه هم او هغه هم چي زما متابعت کوي او زه له مشرکانو څخه نه يم. او له تا نه مخکي مو چي له کليوالو نه څوک لېږلي او وحی مو ورته کړې له سړو پرته بل څوک (فرشتې) نه ول؛ آیا د ځمکي پر مخ نه دي گرځېدلي او نه ئې دي ليدلي چي تر دوی د مخکنيو پاېله څنگه وه؟ او د استوگني اخروي ځای خو د هغو لپاره ډېر غوره دی چي تقوی ئې کوله، آیا تعقل نه کوئ؟ تر هغه چي پيغمبران نامېده شوي او انگېرله ئې ده چي درواغجن انتظار تېر ايستي دي، ناخاپه

زموږ نصرت او مرسته ورسېدلې او هغه څوك ژغورل شوی چې موږ غوښتل او زموږ عذاب له مجرمينو نه شي ایسارېدی. یقیناً چې د دوی په قصو کې د عقل خاوندانو ته ځانگړې پند او عبرت (پروت) دی، دا هسي له ځانه جوړه شوې وینا نه ده، بلکې تر ځان د مخکنيو تصدیق او تأیید دئ او د هر څه تفصیل او د ایمان راوړونکو لپاره لارښود او رحمت.

د يوسف عليه السلام د قصې له راوړلو نه د قرآن موخه دا وه چې د پورتنیو مهمو مطالبو تاریخي بېلگې زموږ مخې ته کېږدي، د دغو مطالبو شرح او تفصیل دا دئ: د دغو آیتونو د نازلېدو پر مهال او هغه وخت چې رسول الله صلي الله عليه وسلم د يوسف عليه السلام د قصې مختلفې او حساسې برخې او لوړې ژورې خلکو ته بیانولې؛ نو د دې قصې د اتلانو له پیدایښت او وفاته نږدې ۲۵۰۰ کلونه تېر شوي وو، دا قصه له ټولو دغو تفصیلاتو سره او هغسي چې پیغمبر عليه السلام خلکو ته بیانوله نه په کوم کتاب کې موندل کېده او نه په خلکو کې له یوه نه بل ته ویل کېده، پیغمبر عليه السلام په لیک لوست بلد نه وو چې له کوم کتابه ئې اقتباس کړې وی، مخکنيو مسخه شوو مذهبي کتابونو په ډېرې غلطې بڼې کې وړاندي کړې وه، پوښتنه دا ده چې پیغمبر عليه السلام څرنگه دا له عبرتونو ډکه تاریخي قصه په دومره دقت او تفصیل سره او په داسې اغېزناکې بڼې کې وړاندي کړه؟ څنگه و توانېدو چې د دې قصې په ترڅ کې له یوې خوا د مکې د هغه مهال وضعیت انځور کړي، له بلې خوا هغه څه په اغېزناکه توگه بیان کړي چې د ده او مخالفینو تر منځ تېرېدل او له بلې خوا د دعوت مخالفین د دې عبرتناکې قصې په هېندارې کې خپله څېره او راتلونکې وگوري او خپلې پاملرې او محتوم برخليک درک کړي، متوجه شي او عبرت واخلي؟ او څنگه د دې قصې ټولې برخې یوه په بلې پسې رښتیاڼې شوې؟ د قریشو مشرانو هم د يوسف عليه السلام د وروڼو په څېر له رسول الله صلي الله عليه وسلم سره د رخې او کینې لاره ونيوله، د هغه پر ضد ئې د عناد او دښمنۍ لپاره ملاوې وتړلې، په خپلو

منخونو کي ئې وويل: يا هغه ووژنئ يا ئې زندان ته کبس کړئ او يا ئې له مکې نه تبعید کړئ، هغه او ياران ئې له مکې مکرمې نه هجرت ته اړ کړل؛ خو لا زيات کلونه نه وو تېر شوي چي ټول د يوسف عليه السلام د وروڼو په شان، د رسول الله صلي الله عليه وسلم مخي ته ټيټه سر او شرمېدلي ودرېدل او عذر ئې ترې وغوښت او ده هم دوی ته د يوسف عليه السلام وينا تکرار کړه: (لاتثريب عليكم اليوم)!!

پينمبر عليه السلام په دې ټولو خبرو باندي څنگه او له کوم ځای نه پوه شو؟ قرآن فرمايي: دا غيبی اخبار دي چي الله تعالی ئې د وحی په وسيله درښيي، دا قصه ښيي چي ته په رښتيا د الله رسول يې او الهي وحی ستا لارښوونه کوي، ځکه چي له وحی نه پرته څوک په غيبو باندي نه شي پوهېدی.

تا د دې قصې په ترڅ کي ستر ستر انکار نه منونکي حقايق د خلکو مخي ته ايښي، خو ډېری خلک داسي وي چي يوازي د حقايقو په ليدو او اورېدو سره ايمان نه راوړي، برهان او استدلال ئې نه شي قانع کولی، د زړه سواندو بلونکو او داعيانو هغه سخت حرص او تلوسه چي د دوی د هدايت په اړه ئې لري، دا هم د دوی د هدايت لپاره کفايت نه کوي او داسي نتيجه نه ورکوي چي د حقايقو په محض ليدلو سره ايمان راوړي او خپل زړه او غلط افکار او عقايد شا ته وغورځوي، ډېری خلک له حاکمې وضعې سره جوړ جاړی کوي، د خپلي ټولني له روان بهير سره خوځي، دې ته ترجيح ورکوي چي له نورو سره اوږه په اوږه پر مخ ولاړ شي که څه هم هغوی په غلطو لارو روان وي، د خپلي زمانې له غوښتنو سره ځان عادي کړي، دا نه خوښوي چي په دوی، د دوی د ټولني په حالت او په حاکمې وضعې کي بدلون راشي، دعوتگران بايد د دې وضعې په ليدو ناامیده نه شي، هغه لږ شمېر خلک چي له حاکمې وضعې سره د ټکر جرأت، همت او شهامت لري او غواړي له روانې بدې وضعې سره مقابله وکړي، د خپلي ټولني د ځواکمنو جاذبو له اغېز نه د وتلو ځواک په ځان کي ويني او د حاکم نظام په جوړښت کي او د حاکم او محکوم په وضعې کي د بدلون راوستلو ضرورت احساسوي، همدغه خلک د

اسلامي نهضتونو د مشرانو او د مصلحو دعوتگرانو لپاره كافي دي، همدوی دي چې په وضعې كې بدلون راولي، د ټولني د خوځښت مسير بدلوي او بيا هغه مخالف اكثريت هم په دوی پسې روانېږي او د دوی لار تعقيبوي.

ستا د حقانيت د اثبات لپاره دا هم كافي ده چې ته د دعوت په عوض كې له خلكو نه د بدلې او عوض غوښتنه نه لرې او دا د پيغمبرانو عليهم السلام او د صالحو او رښتونو بلونكو يوه ستره نښه ده، په همدې سره يو صالح او حقيقي دعوتگر له يوه ټگمار بلونكي نه بېلولی شو، قرآن كريم له ټولو پيغمبرانو نه دا قول رانقلوي چې خپلو قومونو ته ئې ويلې: له تاسو نه څه طمع نه لرو، اجر او بدله درنه نه غواړو، موږ د عالميانو له پالونكي رب نه د اجر طمع لرو، د پيغمبرانو عليهم السلام د مواصفتو او ځانگړتياوو د بيانولو په ترڅ كې په دې صفت تركيز او په مكرره توگه د هغه يادونه نښي چې دا صفت او ځانگړتيا خاص اهميت لري؛ او موږ دې ته متوجه كوي چې د مشر او لارښود په انتخاب كې بايد دې ته په جدي توگه پاملرنه وكړو او يوازي هغه څوك د مشر او د ټولني د لارښود په توگه غوره كړو چې نه له خلكو نه مادي طمع لري او نه معنوي، نه دا هيله ترې لري چې وئې ستايي او مداحي ئې وكړي او نه د ځان او د خپلو خپلوانو لپاره د مادي امتيازاتو په فكر كې وي، هغه څوك چې د خلكو لارښوونه خپل ديني مسئوليت او شرعي تكليف گڼي، اجر ئې له الله تعالى نه غواړي، د حق په لار كې تر نورو زياته قرباني وركوي، نه دا چې نور خلك قربانۍ ته دعوتوي خو په خپله د نورو د خولو او وينو په بيه له جوړ شوي رنگين دسترخانه تغذيه كېږي، نه هغه چې غواړي خلك د دوی د چرچو او عياشيو په پښو كې ذبح شي، د دې لپاره قرباني وركړي چې دوی جاه او جلال ته ورسېږي، نه هغه چې غواړي په جامو او خوړو كې تر نورو امتيازات ولري او د اوسېدو ځای ئې تر نورو غوره او مرفه وي.

په آسمانونو او ځمكې كې ډېرې داسې خورې نښې نښانې تر سترگو كېږي چې د زمانې په اوږدو كې په وار وار ځان نښي، رابښكاره كېږي او اوږي را اوږي چې انسان د الله تعالى په لوري بلي، حق ته بلنه وركوي، د كفر له بدو پايلو نه

و پرول کوي او عبرتناکې پاېلې ئې انسان ته انځوروي؛ خو ډېری خلک د دغو نښو نښانو تر څنګ په بې پروايۍ او بې باکۍ سره تېرېږي، نه فکر په کې کوي او نه عبرت ترې اخلي.

که چېرې انسان د خپل چاپيريال ښکارندو مظاهرو ته لږ ځير شي او د خپلو کړنو په تاريخي بېلګو لږ غور او فکر وکړي، په زرګونو بلونکي او داعيان به په کې مومي چې دى د الله تعالى لوري او لارې ته دعوتوي او د سمې لارې په تشخيص او ټاکنې کې ئې مرستې ته ورځي. خو ډېر لږ کسان دا کفايت او اهلېت ترلاسه کوي، د دغو محدودو وګړو له جملې نه چې ايمان راوړي، ډېرى ئې مشرک شي او خپل ايمان د شرک په ګندګيو لري، ځيني ئې داسې وي چې د الله تعالى په څنګ کې له غير الله نه هم طمعه لري، مرسته ترې غواړي او د هغوى کورګي ته پناه وړي، ځيني ئې له غير الله نه داسې وېرېږي لکه له الله تعالى نه، ځيني ئې له غير الله سره داسې مينه کوي چې داسې مينه او محبت يوازې له الله تعالى سره ښايي، يوه ډله ئې د غير الله په وړاندي داسې منقاد او فرمان وړونکي وي چې داسې انقياد له الله تعالى پرته بل چا ته جواز نه لري... د مشرکو وګړو په پرتله د هغو سوچه او مخلصو مسلمانانو شمېر چې ايمان ئې په شرک نه دئ لږل شوى، دومره دئ لکه د دنګو دنګو غرونو په ډېرو بې ارزښتو ډبرو کې د قيمتي کاڼو شمېر!!

دغه کافر او مشرک عناصر چې د پيغمبرانو عليهم السلام له دعوت سره مخالفت ته ملا تړي او له حق دين سره جنگېږي، څه شي له الهي عذابه ډاډه کړي؟ ولې د قيامت له ناڅاپي راتګ نه د امنيت احساس کوي؟ آيا دې خبرې بې باکه کړي او د ګناه کولو جسارت ئې ورکړې چې له الهي عذابه وېره نه لري او ځان خوندي ګڼي او د قيامت په ناڅاپي راتلو باور نه لري؟! دا څومره بې بنياده ډاډه دئ او دا څومره جاهلانه بې باکي!!

دوى ته ووايه: موږ له تاسو نه خپله لار بېله کړې، زه او زما پلويان په بصيرت او پوهي سره د الله لوري ته بلنه ورکوو، الله تعالى له هر عيب او نقص نه

پاک گڼو او له شرک نه ځان ساتو، موږ په کایناتو کې د ژور غور او د تاریخ د دقیقې څېړنې او مطالعې په نتیجه کې خپله لار ټاکلې ده، د الله تعالی د قدرت له نښو نښانو نه د ږندو په څېر سطحې نه تېرېږو، د دغو نښو نښانو پیغامونه په غور او تعمق سره اورو او د هغوی په رڼا کې خپله لار ټاکو.

دا دعوت او بلنه نوې نه ده، له دې نه مخکې هم ډېر ستر ستر شخصیتونه تېر شوي چې په وحی سره به یې لارښوونه کېده، آیا ستا مخالفین او هغه څو اکونه چې ستا دعوت درواغ گڼي او ستا پر ضد د جنگ جبهه پرانېزي، له تاریخي حوادثو او د خپلو پخوانیو کافرو او مشرکو ملگرو له بدو پاڼو عبرت نه اخلي؟! آیا په دې نه پوهېږي چې وروستی بری به خامخا د حقیالو په برخه کېږي، په دنیا کې هم او په آخرت کې هم او اخروي اجر خو به یې د دنیا په پرتله ډېر ډېر غوره وي!؟

دا یوازې ته نه یې چې له ستونزو، کړاوونو او مخالفتونو سره مخامخ یې، په ډېرو پیغمبرانو باندې داسې سخت او له زغملو او چت کړاوونه راغلي او د مخالفینو له داسې شدید مخالفت سره مخامخ شوي چې د اولوالعزمه پیغمبرانو علیهم السلام د یاس او ناامېدې اسباب یې برابر کړي، هغوي له داسې وضعې سره مخامخ شوي چې گمان یې کړی د دعوت د بریا په اړه د دوی باور له گمان او غولوونکو هیلو پرته بل څه نه وو، ځان یې په کلکې محاصرې کې موندلی، ټولې لارې یې پر خپلې مخې بندې لیدلې او د بري امکان او احتمال ورته په نشت برابر او محال معلوم شوی. په همدغسې یوې ستونزمنې او له کړاوونو نه ډکې مرحلې کې الهي مرسته ورسېدلې، یاس او ناامېدې یې ختمه شوې او مخکنۍ هیلې یې رښتونې ختلې، د نجات بېرې یې له طوفانونو تېره شوې او د نجات او بریا ساحل ته رسېدلې او په همدغې مرحلې کې د دوی پر دښمنانو او مخالفینو باندې الهي عذاب نازل شوی او په کلکه مؤاخذه شوي. تر څو چې پیغمبران نه دي مایوس شوي، د دعوت کار یې پر مخ بولي؛ او د خپل قوم له هدایتته یې طمع نه ده شکېدلې، الله تعالی د دوی پر مخالفینو د عذاب لېږل ځنډولی، خو کله چې قوم

دوی ته د رد ځواب ورکړی، دوی ئې رټلې، شړلې او د دوی په خلاف ئې د جنگ جبهه پرانیستې، الهي عذاب پرې نازل شوی، مهلت ئې پای ته رسېدلی او ټغر ئې ټول شوی.

قرآن چي کومي تاريخي قصې زموږ مخي ته ايښې دي، د تاريخ په لوړو ژورو کي د حق او باطل ترمنځ د تصادم او نښتو کومي پېښي ئې بيان کړې دي، په دې کي د عقل خاوندانو ته عبرتناک درسونه دي، دا د نورو کتابونو د هغو قصو په څېر مه گڼئ چي قصه خوښو له ځانه جوړې کړې، قرآن د تاريخ د ټولو دردمنو، زړه سواندو او صالحو بلونکو او دعوتگرانو او د دوی د رښتوني الهي دعوت تصديق کوي، هر څه ئې په ډېر دقت او تفصيل سره بيان کړي، څوک چي د حق په لټه کي وي او پر حقايقو د ايمان راوړلو اراده لري، دا کتاب به ئې لارښود وي او د ده لپاره د الله تعالی د رحمت او پېرزوينې ډالۍ.

بايبل د دې قصې په پای کي ليکي: (يوسف د کورنۍ غړو ته وويل: زه فرعون ته وایم چي تاسو شپني کوله، دا دنده له نيکونو په ميراث درته پاتې ده... اوس له خپلو رمو سره مصر ته راغلي یئ... تاسو به هم فرعون ته همدا خبره وکړئ... که دا ځواب ورکړئ نو هغه به اجازه درکړي چي په جوشن کي پاتې شئ... د نورو سيمو خلک له شپنو کرکه لري... فرعون دوی ته په جوشن کي د پاتې کېدو اجازه ورکړه... يوسف خپل پلار هم فرعون ته راوست او هغه فرعون ته برکت ورکړ!! ... قحطي ورځ په ورځ زياتېده... يوسف د مصر او کنعان د خلکو ټولي پيسې د غلې په بدل کي ترلاسه او د فوعون په خزانه کي ئې جمع کړې... کله چي د خلکو پيسې ختمې شوې، يوسف ورته وويل: څاروي مو راکړئ چي په بدل کي ئې غله درکړم... دوی مجبور وو د يوه کال غلې په بدل کي د ولس ټول څاروي د فرعون په واک کي شول... خلک بيا راغلل، غله ئې وغوښته او وئې ويل چي اوس خو نه پيسې لرو او نه څاروي، له ځان او ځمکو پرته بل څه نه دي راته پاتې... يوسف د دوی ټولي ځمکي د فرعون لپاره ترې واخيستې... او په دې توگه ټول مصريان د فرعون غلامان شول... يوسف يوازي د کاهنانو ځمکي ترې واخيستې،

دا ځکه چې هغوی ته ئې وړيا خواړه ورکول نو د خپلو ځمکو پلورلو ته اړ نه ول... نو يوسف خلکو ته وويل: ما تاسې او ستاسو ځمکي د فرعون لپاره پېرلې اوس به تاسو ته تخم درکوم چې وئې کړئ او د لو په مهال به پنځمه برخه فرعون ته ورکوي او پاتې به ئې ستاسو او ستاسو د څارويو خوراک او د راتلونکي کال د تخم لپاره وي... دوی ورته وويل: تا راسره بښگړه کړې ده، موږ راضي يو چې له دې وروسته د فرعون غلامان وو!!

گورئ چې بايبل يوسف عليه السلام د يوه داسي انسان په څېره کي انځور کړې چې د فرعون خادم دئ، د ولس له مجبوريتونو نه ئې د فرعون په گټه استفاده وکړه، د ولس هر څه ئې ترې واخيستل او د فرعون په واک کي ئې ورکړل او ټول مصريان ئې د ده غلامان کړل!! آيا تردې د ستر ظلم او تېري تصور کېدی شي؟ آيا داسي انسان تر فوعون هم لوی ظالم نه دئ؟ آيا دا ممکنه ده چې عادل او مهربان خداى داسي څوک په پيغمبرۍ غوره کړي؟! له دې دروغجنې وينا نه د بايبل د ليکونکې موخه دا ده چې خپلو پلويانو ته ووايي: مهمه دا ده چې اسرائيليان وژغورلی شي، که په هره بيه وي، حتی د فرعون د ملگرتيا په بيه او حتی د فرعون پښو ته د يوه لوی ولس د غورځولو او د دوی په غاړه کي د غلامۍ د کړۍ اچولو په بيه!! ځکه چې ستاسو جد يوسف عليه السلام همداسي کړي وو!! بښايي يهودي مارکس او هيگل د ځمکو د دولتي کولو نظريه د بايبل له دغې برخي اخيستي وي!! خو تاسو د بايبل دا نظر له اسلام سره مقايسه کړئ چې وايي، ځمکه د هغه چا ده چې کړي ئې!! واکمن د خلکو له شتمنيو نه يوازي عشر او زکات ترلاسه کولی شي، خو دا د واکمن حق نه بلکي د (فقير او مسکين) حق دئ چې حکومت ئې له شتمنو اخلي او په نېستمنو ئې وېشي. قرآن دا د يوه ظالم او فرعوني نظام ځانگړتيا گڼي چې واکمن ئې ځان ته ټولواک وایي او د ملک او ولس ټولي شتمنۍ د ځان بولي، قرآن پيغمبران عليهم السلام او د دوی تگلاره د موسى عليه السلام په څېره کي داسي انځوروي چې هم د ظالم فرعون، هم د ټگمار هامان او هم د شتمن قارون مقابلې کوي، يو ئې د ظالمانه اقتدار بېلگه، بل

ئې د ټگمارو مذهبي مشرانو بېلگه او درېيم ئې د حريصو شتمنو او بډايانو بېلگه. قرآن وايي چي د تاريخ په اوږدو کي تل دغو دريو طبقو د پيغمبرانو عليهم السلام مقابله کړې، خو بايبل يوسف عليه السلام د فرعون او کاهنانو ملگری معرفي کوي، د فرعون په گټه د عام ولس شتمنی. مصادره کوي او کاهنانو ته امتيازات ورکوي، په اسلام کي نه خاصه مذهبي طبقه شته او نه د دوی لپاره ځانگړي امتيازات، اسلام فرعوني نظام په دې خاطر محکوموي چي خلک ئې په ډلو ډلو وپشلي وو، طبقاتي نظام ئې رامنځته کړی وو، چارواکو ځان ټولواک گانو او د ولس په شتمنيو کي ئې د هر راز تصرف حق ځان ته ورکاوو.

بايبل دا قصه او د (پيداېښت) کتاب په دې بېهوده خبرو پای ته رسوي:

(يعقوب له مرگه مخکي يوسف ته وويل: لوږه وکړه چي ما به په کنعان کي بنخوې... د ده دوو زامنو ته ئې برکت ورکړ... د کشر پر سر ئې بنی لاس او د مشر پر سر ئې کين لاس ايښی وو... يوسف وويل: پلاره تا اشتباه کړې... بنی لاس د مشر پر سره کېږده... هغه ورته وويل: زه پوهېږم چي څه کوم... کشر به تر ده مخور او ستر وي او د ډېرو ولسونو پلار به وي... يوسف ته ئې وويل: زه خپله ټوله ځمکه هم تا ته سپارم... زامنو ته ئې وويل: زما خوا ته راغونډ شئ چي درته ووايم پر تاسو به څه حالت راشي!!!... رؤبي ته ئې وويل: ته د سيند د څپو په څېر څپانده يې... خو په دې خاطر چي زما پر يوې مېرمنې دي جنسي تېری کړی له دې وروسته به په خپلو ورونو برلاسی نه يې... شمعون او لاوي ته ئې وويل: تاسو بې رحمه او بې انصافه يې... يهودا د زمري د هغې بچي په څېر دئ چي له ښکاره وروسته وېده شوی وي، څوک دا جرأت کولی شي چي هغه راوېښ کړي... د سلطنت او پاچايۍ عصا به تل د ده په لاس کي وي... بولون به د دريا ساحل کي مېشت شي... يساکار د بار وړونکي حيوان په څېر دئ... دان د هغه مار په څېر دئ چي په لاري کي د آسونو پښې چيچي... په جاد باندي به بريدونه وشي... اشي به ښېرازه ځمکي لري... نفتالي هغه غرڅه دئ چي ښکلي بچيان زېږوي... يوسف هغه مېوه لرونکې ونه ده چي د ويالې پر غاړه ئې ځانگو سيوری غوړولی وي... بنيامين د څيرونکي

لېوه په خېر دئ چې په سباوون کي خپل د بنمنان داري او ما بنام هغه څه وېشي چې تر لاسه کړي ئې دي!!! بيا د يعقوب عليه السلام او يوسف عليه السلام د مړينې خبره کوي او په همدې سره دا قصه او دا کتاب پای ته رسوي.

د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: که دا د برکت ورکولو خبره رښتيا وي او يعقوب عليه السلام د دې واک او اختيار درلودی چې چا ته برکت ورکړي او بختور ئې کړي، نو آیا ده به د خپلي کورنۍ له کوم غړي سپمولی وو؟ آیا دا مجال به پاتې وو چې ځيني ترې محروم شي؟ ولې به ئې د ځينو په هکله هغه خبري کولې چې بايبل ئې ادعا کوي؟ هيڅ پلار نه غواړي چې ځيني زامن ئې ښه او ځيني بد وي، پلار د خپل هيڅ زوی بدبختي او له سعادت نه محرومیت نه خوښوي!! د بايبل دا خبره بې بنسټه او واهي ده چې د ښه پلار ټول اولاد به ښه وي او د بد پلار نسل به ټول بد وي، که داسي وي نو د يعقوب عليه السلام په ټول اولاد کي به يو هم داسي نه پيدا کېدو چې د بايبل په وينا ئې ورته ښېرا کړې او بد ئې گڼلی!! د انسان ښه والی او بد والی د ده په تربیې او روزني پوري تړلی، هيڅوک له خپلي مور شرير او بد دنيا ته نه راځي او هيڅوک په دې وجه له نورو غوره نه شي کېدی چې په ځانگړې کورنۍ کي پيدا شوی، د آذر په کور کي ابراهيم پيدا کېږي او د نوح په کور کي داسي زوی او مېرمن چې د ده په ځای د کافرانو ملگرتيا کوي.

د بايبل له ليکونکي پوښتنه کوو: آیا ممکنه ده چې د يعقوب عليه السلام په خېر ستر شخصیت دې د خپلو زامنو په وړاندي يوه زوی ته گوته ونيسي او ودې وايي: ده زما په مېرمني تېری کړی!! آیا کوم شريف انسان به داسي بد زوی له ځان سره وساتي؟ آیا کوم غيرتي ورور به داسي بدکار ورور په خپلي خوا کي ومني او له هغه سره به گډ ژوند ته تيار شي!! تاسو به په بايبل کي دا وگورئ چې د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام په ضد ئې ډېري کرکجنې خبرې کړې دي او هر يو ئې په يوې او بلې گناه متهم کړی، دا ښيي چې بايبل د کوم مسيحي لخوا نه بلکي د مسيحييت د ستر دښمن له لوري ليکل شوی، زه په ډېر ډاډ او يقين سره ويلی شم چې بايبل د روميانو په لارښوونه او لگښت او د پولس په خېر د داسي خلکو په

لاس ليكل شوی چې د روميانو له لوري د همدې کار لپاره گمارل شوي او وظيفه ورکړی شوې چې د مسيحيانو ټول پيغمبران او لوړ لوړ شخصيتونه په سترو سترو گناهونو متهم کړي، ما په ټول بايبل کي له آدم عليه السلام نه تر ابراهيم عليه السلام او عيسى عليه السلام پوري داسي کوم پيغمبر ونه موندو چې بايبل دي روغ پرېښی وي او هغه دې په کومي ستري گناه او غلطۍ نه وي متهم کړی!!
 څنگه ممکنه ده چې يو خداى پال انسان به د الله تعالى د پاک لمنو او معصومو رسولانو په هکله داسي جسارت کوي او دوى به په داسي لويو لويو گناهونو تورنوي!!

قرآن د بايبل د دې بېهوده ويناوو او يعقوب عليه السلام ته د داسي پوچو او سپکو خبرو او بې بنسټو وړاندوينو د منسوبولو په خلاف فرمايي چې يعقوب عليه السلام له مرگه مخکي خپل زامن راغونډ کړل او ورته ئې وويل: له ما نه وروسته به د چا عبادت کوئ؟ هغوى په ځواب کي وويل: د هغه يوازني رب عبادت به کوو چې ستا او ستا د پلرونو ابراهيم، اسمعيل او اسحاق رب دئ او مور ورته منقاد يو. او بيا د مخکنيو شخصيتونو په اړه د بحث په هکله يوه ډېره جامع لارښوونه کوي او د هغو خلکو غلطې انگېرنې تصحيح کوي چې نېکو شخصيتونو ته د ځان منسوبولو له لارې د امتيازاتو ترلاسه کول او ځان تر نورو غوره ثابتول غواړي، دغه غلطه انگېرنه ده چې قومي او نژادي تعصبات زېږوي او د سترو سترو فتنو او لويو لويو جگړو باعث گرځي، قرآن فرمايي:

﴿لَا يَجْرُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يُضَلُّوا بِهِمْ إِذَا طَرَفُوا لِقَاءِ الْكٰفِرِيْنَ وَمَا كَانُوا بِآيٰتِنَا لٰعِبِيْنَ﴾

البقرة: ٢٨٢

دا يوه ډله وه چې تېره شوه، دوى ته خپلي لاس ته راوړنې دي او تاسو ته خپلي (دوى به د خپلو کړو وړو بدله ترلاسه کوي او تاسو د خپلو کړو وړو)، له تاسو نه دا پوښتنه نه کېږي چې هغوى څه کول!!

يعني هر څوك به د خپلو عملونو په اړه پوښتل كېږي، نه يو د بل ځواب وركولى شي او نه يو د بل د كړو وړو په وجه مكافات او مجازات كېږي!! او دا د بايبل د ليكونكي او د بايبل د منونكو او د ټولو هغو خلكو په خولې ستر او سخت گوزار دى چې په نسلي امتيازاتو باور لري او گمان كوي چې معنوي او مذهبي مقام او منزلت يو داسي موروثي توكى دى چې له پلاره اولاد ته انتقالېږي، لكه څنگه چې د بايبل بنسټ په همدې غلطې انگېرنې اېښودل شوى، په ټولو جاهلانه او محرفو مذهبونو كې به وگورئ چې دا انگېرنه ئې بنسټ دى، مذهبي او معنوي مقام موروثي توكى گڼي، په نسلي امتيازاتو باور لري، يوه خاص ټبر ته پر نورو ترجيح وركوي، د عمل او عقيدې پر ځاى نژادي اړيكي او معروفو شخصيتونو ته انتساب خداى ته د تقرب وسيله بولي، په ټولو دغو محرفو مذاهبو كې دا خبره شريكه ده چې خداى له يوه خاص توكم سره خاص تعلقات لري، هغه ورته تر نورو نازولى دى، خداى ټول خلك يو برابره دي پيدا كړي، ټول توكمونه يو شانته نه دي، د دغو مذهبونو توپير يوازي په دې كې دى چې هر يو خپل خاص او ځانگړى توكم د خداى نازولى توكم گڼي.

د سم او ناسم مذهب، صحيح او ناصحيح مسلك، اصلي او جعلى دين تر منځ د قضاوت په اړه دا د يوه ستر اصل په توگه په پام كې ولرئ چې: كوم يو ئې په توكميز توپير باور لري او خاص توكم ته پر نورو ترجيح وركوي او كوم يو ټول انسانان برابر او د يوه پلار اولاد گڼي، كوم يو مذهبي مقام موروثي توكى گڼي او كوم يو ئې د انسان عمل او عقیده د ده د معنوي مقام او منزلت معيار گڼي، ناسم مذهب هغه دى چې د معنوي مقام په اړه د بايبل په څېر قضاوت كوي او سالم مذهب هغه دى چې قضاوت ئې قرآن ته ورته وي او وايي:

قُلْ اِنَّ اَوْلٰى اِلٰهٍ اِلَّا اَللّٰهُ اَلْحَيُّ الْقَيُّوْمُ (سوره اعراف ۱۸۰)

سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوْبُ اِلَيْكَ

د قرآن پلوشې

د يوسف سوره

حکمتيار

پلورل شوی صحرائی زلمی!

څنگه له زندانه قصر ته ورسېد

او د نړۍ د ستر او متمدن هېواد پاچا شو؟

راشئ د یوسف له سوري ټي زده کړو!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**